

Міністерство освіти і науки України
ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ТЕХНОЛОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Факультет – Економіки бізнесу і контролю

Кафедра – Обліку та аудиту

Ступінь вищої освіти – другий (магістр)

Спеціальність – 071 «Облік і оподаткування»

Освітня програма – «Облік і аудит»

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА МАГІСТРА

на тему: «Організація і методика обліку та аналізу дебіторської заборгованості (на прикладі ПРАТ «ВЕСЕЛО-КУТСЬКИЙ КОМБІНАТ ХЛИБОПРОДУКТІВ»)»

ШИФР КРМ.ОтаА.1.929-03.2.8

Здобувач: _____ Осатаненко К.В.

Керівник: _____ д.е.н., проф. Немченко В.В.

Кваліфікаційна робота допускається до захисту

Рішення кафедри від ”12“ грудня 2023 р., протокол № 7.

Завідувач кафедри

обліку та аудиту _____ Валерій НЕМЧЕНКО

Одеса – 2023 р.

ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ТЕХНОЛОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
НАВЧАЛЬНО-НАУКОВИЙ ІНСТИТУТ ПРИКЛАДНОЇ ЕКОНОМІКИ
І МЕНЕДЖМЕНТУ ім.Г.Е.Вейнштейна

Факультет – Економіки бізнесу і контролю
Кафедра – Обліку та аудиту
Ступінь вищої освіти – другий (магістр)
Спеціальність – 071 «Облік і оподаткування»
Освітня програма – «Облік і аудит»

ЗАТВЕРДЖУЮ
Зав. кафедри обліку та аудиту

« ____ » _____ 2023 р.

ЗАВДАННЯ НА КВАЛІФІКАЦІЙНУ РОБОТУ МАГІСТРА
здобувача (ки)

Катерини ОСАТАНЕНКО

---

1. Тема роботи: ***«Організація і методика обліку та аналізу дебіторської заборгованості (на прикладі ПРАТ «ВЕСЕЛО-КУТСЬКИЙ КОМБІНАТ ХЛІБОПРОДУКТІВ»)»***

Затверджена наказом від 01 грудня 2022 р. наказ № 929-03

2. Термін здачі здобувачем закінченої роботи ***8 грудня 2023 р.***

3. Вихідні дані до роботи: ***Звітні дані про діяльність підприємства за 2017-2019р.р.***

---

4. Зміст кваліфікаційної роботи магістра: ***Теоретичні основи обліку та аудиту об'єкту дослідження. Фінансово-економічний аналіз діяльності підприємства за 2017-2019 роки. Особливості організації бухгалтерського обліку на підприємстві та практичні аспекти обліку і аналізу об'єкту дослідження на ньому. Висновки та пропозиції.***

---

5. Перелік графічного матеріалу (з точним зазначенням обов'язкових

креслень) *таблиць – , рисуноків – .*

6. Консультанти по роботі, із зазначенням розділів роботи, що стосуються їх:

Розділ	Консультант (вчене звання, П.І. п-Б)	Підпис, дата	
		Завдання видав	Завдання прийняв

7. Дата видачі завдання *14 серпня 2023 р.*

Керівник _____ Немченко В.В.

Завдання прийняв до виконання _____ Осатаненко К.В.

КАЛЕНДАРНИЙ ПЛАН

Назва етапів кваліфікаційної магістерської роботи	Термін виконання етапів роботи	Примітка
1. <i>Розробка теоретичного розділу кваліфікаційної роботи</i>	12.08.23 - 20.09.23	
2. <i>Фінансово-економічний аналіз діяльності підприємства</i>	21.09.23 - 21.10.23	
3. <i>Особливості організації бухгалтерського обліку на підприємстві та практичні аспекти обліку та аналізу за напрямом кваліфікаційної роботи на ньому</i>	22.10.23 - 28.11.23	
4. <i>Оформлення кваліфікаційної роботи</i>	29.11.23 - 8.12.23	

Здобувач-магістр _____ Осатаненко К.В.

Керівник роботи _____ Немченко В.В.

Несу відповідальність за ідентичність електронного та друкованого варіантів кваліфікаційної роботи, даю згоду на обробку персональних даних та не заперечую проти розміщення кваліфікаційної роботи на офіційних web-ресурсах ОНТУ.

Підтверджую, що в кваліфікаційній роботі відсутні порушення норм академічної доброчесності.

АНОТАЦІЯ

кваліфікаційної роботи на тему: «Організація і методика обліку та аналізу дебіторської заборгованості (на прикладі ПРАТ «ВЕСЕЛО-КУТСЬКИЙ КОМБІНАТ ХЛІБОПРОДУКТІВ»)»

Кваліфікаційна робота магістра виконана на актуальну тему стосовно обліку та аналізу дебіторської заборгованості на ПРАТ «ВЕСЕЛО-КУТСЬКИЙ КОМБІНАТ ХЛІБОПРОДУКТІВ», що дозволяє ознайомитись з проблемами обліку дебіторської заборгованості в сучасних умовах, процесом відображення їх в обліку та удосконалити систему бухгалтерського обліку дебіторської заборгованості підприємства, а також провести аналіз.

Кваліфікаційна робота складається з чотирьох розділів.

У першому розділі досліджуються теоретичні основи та законодавча база обліку дебіторської заборгованості підприємства .

У другому розділі наведений фінансово-економічний аналіз діяльності на ПРАТ «ВЕСЕЛО-КУТСЬКИЙ КОМБІНАТ ХЛІБОПРОДУКТІВ».

Четвертий розділ роботи присвячений аудиту обліку дебіторської заборгованості.

У висновках, які є завершальною частиною кваліфікаційної роботи, підведені підсумки дослідження, сформульовані та обґрунтовані пропозиції щодо удосконалення обліку дебіторської заборгованості та покращення економічного стану підприємства.

Кваліфікаційна робота містить:

текстової частини – 100 с.;

таблиць – 19;

додатків – 14;

рисунків – 6.

З М І С Т

	с.
Вступ.....	6
1. Теоретичні основи організації та методики бухгалтерського обліку дебіторської заборгованості і нормативно-правова база їх обліку.....	10
1.1. Економічна сутність обліку дебіторської заборгованості та її документальне оформлення.....	10
1.2. Синтетичний та аналітичний облік дебіторської заборгованості....	19
1.3. Визнання та оцінка дебіторської заборгованості.....	26
2. Організація і методика фінансово - економічного аналізу та облік дебіторської заборгованості на ПРАТ «ВЕСЕЛО-КУТСЬКИЙ КОМБІНАТ ХЛІБОПРОДУКТІВ».....	32
2.1. Техніко-економічна характеристика підприємства ПРАТ «ВЕСЕЛО-КУТСЬКИЙ КОМБІНАТ ХЛІБОПРОДУКТІВ».....	32
2.2. Фінансовий аналіз діяльності ПРАТ «ВЕСЕЛО-КУТСЬКИЙ КОМБІНАТ ХЛІБОПРОДУКТІВ» за проаналізований період.....	38
3. Організація і методика аналізу дебіторської заборгованості на ПРАТ «ВЕСЕЛО-КУТСЬКИЙ КОМБІНАТ ХЛІБОПРОДУКТІВ».....	53
3.1. Особливості організації та методики аналізу дебіторської заборгованості	53
3.2. Напрямки вирішення проблем аналізу дебіторської заборгованості.....	62
4. Проведення аудиту дебіторської заборгованості на ПРАТ «ВЕСЕЛО-КУТСЬКИЙ КОМБІНАТ ХЛІБОПРОДУКТІВ».....	70
4.1. Мета і завдання та джерела інформації для аудиту дебіторської заборгованості.....	70
4.2. Програма аудиту дебіторської заборгованості.....	78
4.3. Удосконалення обліку та аудиту дебіторської заборгованості на ПРАТ «ВЕСЕЛО-КУТСЬКИЙ КОМБІНАТ ХЛІБОПРОДУКТІВ»...	82
Висновки та пропозиції.....	90
Список використаних джерел.....	95
Додатки.....	102

ВСТУП

Актуальність теми. У нинішній реальності, коли багато підприємств в Україні стикаються зі значним погіршенням фінансового стану внаслідок суттєвих змін у господарській діяльності, особлива увага має бути приділена проведенню розрахункових операцій між контрагентами. Здійснення операцій між суб'єктами господарських процесів може відбуватися різними методами розрахунків та з різними контрагентами, такими як держава, працівники чи учасники інших процесів. Таким чином, протягом звітного періоду підприємство може мати значну дебіторську заборгованість.

Необхідність виявлення дискусійних питань з боку теорії і практики, розробка рекомендацій щодо поліпшення інформаційного забезпечення в системах обліку та аналізу дебіторської заборгованості підприємств зумовили вибір теми кваліфікаційної роботи та її актуальність. Наявність дебіторської заборгованості відіграє важливу роль у безперебійній роботі підприємства, дозволяє йому здійснювати продажі товарів, послуг чи робіт і отримувати відповідні фінансові ресурси. Дебіторська заборгованість представляє собою суми, які замовники або клієнти зобов'язані сплатити підприємству в майбутньому.

Дебіторська заборгованість є унікальним видом активів, що має свою ліквідність у вигляді майбутніх грошових потоків. Правильна організація ведення обліку є найважливішим елементом для ефективного управління дебіторською заборгованістю на підприємстві. Оптимізована система управління дебіторською заборгованістю сприяє покращенню фінансової дисципліни та забезпечує стабільність фінансового стану підприємства.

Ряд вчених-економістів присвячували свої роботи проблемам бухгалтерського обліку та аналізу дебіторської заборгованості, серед них були такі вітчизняні та зарубіжні вчені: Ф.Ф. Бутинець, Р.П. Гончарук, В.О. Гуня, З.В. Гуцайлюк, Р. Дамарі, В.П. Завгородній, О.Д. Заруба, В.В. Ковальов, В. М. Костюченко, С.І. Маслов, О. Петрик, Г.В. Савицька, Я.В. Соколов, В.В. Сопко, С. Хенка, К. Хувера, М. Чумаченко, А. Шаповалова, М. Швайка та ін.

Варто зазначити, що разом із вивченням наукових праць й діяльності господарств на практиці, з'являються деякі проблемні питання щодо обліку та аналізу дебіторської заборгованості, які необхідно вирішувати.

В сучасних реаліях господарювання потребують удосконалення теоретичні, методичні аспекти класифікації та відображення дебіторської заборгованості в системах рахунків обліку, виявлення простроченої та безнадійної заборгованості, прогнозування ризикових операцій та ненадійних партнерів, особливості відображення знижок.

Мета та завдання дослідження. Метою кваліфікаційної роботи магістра є дослідження теоретико-організаційних аспектів обліку, контролю та аудиту грошових коштів на підприємства з метою удосконалення системи управління.

Для досягнення мети було поставлено такі завдання:

- визначити теоретичні основи організації та методики бухгалтерського обліку дебіторської заборгованості;
- виявити нормативно-правові документи, які регулюють облік дебіторської заборгованості в нашій країні;
- охарактеризувати документування з обліку дебіторської заборгованості;
- навести синтетичний та аналітичний облік дебіторської заборгованості;
- вивчити визнання та оцінку дебіторської заборгованості;
- проаналізувати основні показники, провести фінансовий аналіз діяльності ПРАТ «ВЕСЕЛО-КУТСЬКИЙ КОМБІНАТ ХЛІБОПРОДУКТІВ»;
- розглянути та дослідити особливості організації та методики аналізу дебіторської заборгованості;
- з'ясувати напрямки вирішення проблем аналізу дебіторської заборгованості
- виявити і завдання та джерела інформації для аудиту дебіторської заборгованості
- розробити програму аудиту дебіторської заборгованості на ПРАТ «ВЕСЕЛО-КУТСЬКИЙ КОМБІНАТ ХЛІБОПРОДУКТІВ»
- надати рекомендації щодо удосконалення обліку та аудиту дебіторської заборгованості на досліджуваному підприємстві.

Об'єктом дослідження в кваліфікаційній роботі магістра виступає діяльність підприємства ПРАТ «ВЕСЕЛО-КУТСЬКИЙ КОМБІНАТ ХЛІБОПРОДУКТІВ» щодо обліку та аудиту дебіторської заборгованості на ньому.

Предметом дослідження в кваліфікаційній роботі магістра є сукупність методичних, організаційних та практичних питань з обліку та аудиту дебіторської заборгованості в сучасних умовах господарювання у ПРАТ «ВЕСЕЛО-КУТСЬКИЙ КОМБІНАТ ХЛІБОПРОДУКТІВ».

Методи дослідження. Для того, щоб досягнути поставленої мети та вирішити завдання, які вище було згадано, використовувались загальнонаукові та спеціальні методи дослідження, аналіз і синтез, дедуктивний та індуктивний метод, порівняльний аналіз, проблемно-ситуаційний аналіз, логічний метод, горизонтальний, вертикальний, факторний та графічний аналіз, аналіз наукової літератури. Так, для визначення сутності дебіторської заборгованості був застосований історичний та діалектичний метод; для визначення місця дебіторської заборгованості у системі бухгалтерського обліку та аналізу підприємства – системний підхід.

Інформаційна база дослідження даної роботи. Для вирішення завдань роботи було використано таку базу: Податковий кодекс України, Національні положення (стандарти) бухгалтерського обліку, Міжнародні стандарти фінансової звітності, наукові праці вітчизняних та зарубіжних вчених, матеріали науково-практичних конференцій, періодичних видань, електронні ресурси мережі Інтернет, реєстри синтетичного та аналітичного обліку, фінансова, звітність ПРАТ «ВЕСЕЛО-КУТСЬКИЙ ХЛІБОКОМБІНАТ».

Наукова новизна одержаних результатів полягає в обґрунтуванні теоретико-методологічних положень і розробці практичних напрямів удосконалення обліку та аудиту дебіторської заборгованості на підприємстві. Отримані в ході дослідження науково-практичні результати мають важливе значення для подальшого розвитку й удосконалення обліку дебіторської заборгованості на досліджуваному підприємстві.

Практичне значення одержаних результатів. Одержані результати спрямовані на підвищення рівня організації та ведення обліку дебіторської

заборгованості. Впровадження запропонованих рекомендацій дасть необхідний імпульс і сприятиме зростанню якості облікової інформації.

Загальна структура та обсяг роботи. Кваліфікаційна робота складається зі вступу, чотирьох розділів, висновків, списку використаних джерел та додатків. Загальний обсяг кваліфікаційної роботи магістра 126 сторінок, у тому числі 100 сторінок основного тексту.

1. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ОРГАНІЗАЦІЇ ТА МЕТОДИКИ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ ДЕБІТОРСЬКОЇ ЗАБОРГОВАНOSTІ І НОРМАТИВНО-ПРАВОВА БАЗА ЇХ ОБЛІКУ

1.1. Економічна сутність обліку дебіторської заборгованості та її документальне оформлення

У ході звичайної господарської діяльності на підприємствах виникає дебіторська заборгованість. Дебіторська заборгованість -це важливий компонент розрахунків, так як істотно впливає на підприємство у фінансовому плані, є одним з найголовніших індикаторів, які показують та характеризують фінансовий стан підприємства.

Дебіторська заборгованість -вид активу, що визначається як сума боргу юридичних або фізичних осіб організації, що виникає в результаті продажу продукції в кредит. В бухгалтерському обліку дебіторська заборгованість розуміється як майнові права і тому дебіторська заборгованість відноситься на майно організації [13, с. 232].

Питанням походження дебіторської заборгованості приділяється велика увага в працях вчених. Є багато інтерпретацій дебіторської заборгованості у сучасній економічній літературі (табл. 1.1).

Таблиця 1.1 - Визначення поняття «дебіторська заборгованість» різними науковими діячами

№	П.І.Б. автора	Тлумачення поняття «дебіторська заборгованість»
1	2	3
1.	Білик І.Д. [4, с. 26]	Фінансовий актив, який є контрактивним правом отримувати грошові кошти або цінні папери від іншого підприємства визнається як актив, коли підприємство стає стороною контракту і внаслідок цього має юридичне право отримувати грошові кошти.
2.	Білик М.Д. [4, с. 24]	Матеріальні ресурси, не оплачені контрагентами, або готівка, що вилучена у підприємства.
3.	Гуня В.О. [15, с. 125]	Один із найважливіших складників кредитної діяльності підприємства, один з елементів для розрахунку показників її результативності.

1	2	3
4.	Матицина Н.О. [35, с. 38]	Розмір неспроможності суб'єкта підприємницької діяльності виконати грошові зобов'язання перед підприємством після настання встановленого договором строку.
5.	Ткаченко Н.М. [60, с. 286]	Тимчасово залучені суб'єктом у власне користування грошові кошти, які підлягають поверненню юридичній або фізичній особі.

На підставі проведеного аналізу можна зазначити, що дебіторська заборгованість - це активи, які виникають в результаті минулих подій, на які вони направляють зменшення активів або списання зобов'язань або доходів.

Для дебіторської заборгованості правомірні наступні характеристики: дебіторська заборгованість виникає внаслідок продажу готової продукції, основних засобів, запасів та інших цінностей, де оплата відстрочена. Дебіторська заборгованість відображає її вартість, яка повинна бути вищою за вартість зменшених основних засобів, запасів та інших цінностей.

Дебіторська заборгованість виникає негайно при відвантаженні продукції та погашається у строки, встановлені договором.

Причини дебіторської заборгованості можна пояснити наступними передумовами. Організація-кредитор отримує додаткові джерела збуту своєї продукції, тоді як позикодавець, змінюючи дату повернення позики, отримує додаткові грошові кошти та оборотні активи.

Дебіторська заборгованість потребує контролю за боргами контрагентів та своєчасного їх стягнення.

Надмірне зростання дебіторської заборгованості може призвести до втрати фінансової стійкості організації, оскільки часто дебіторська заборгованість надсилається для погашення боргів.

На практиці, для прискорення виплат контрагентам за відправлену готову продукцію, вони використовують різні системи знижок та стимулів. Наприклад, знижка 10% на продукцію з передоплатою.

У бухгалтерському обліку заборгованість розмежовується залежно від таких ознак, як терміни, у які вона погашається, за об'єктом, щодо яких виникає дебіторська заборгованість та за своєчасністю погашення заборгованості на рис. 1.1.

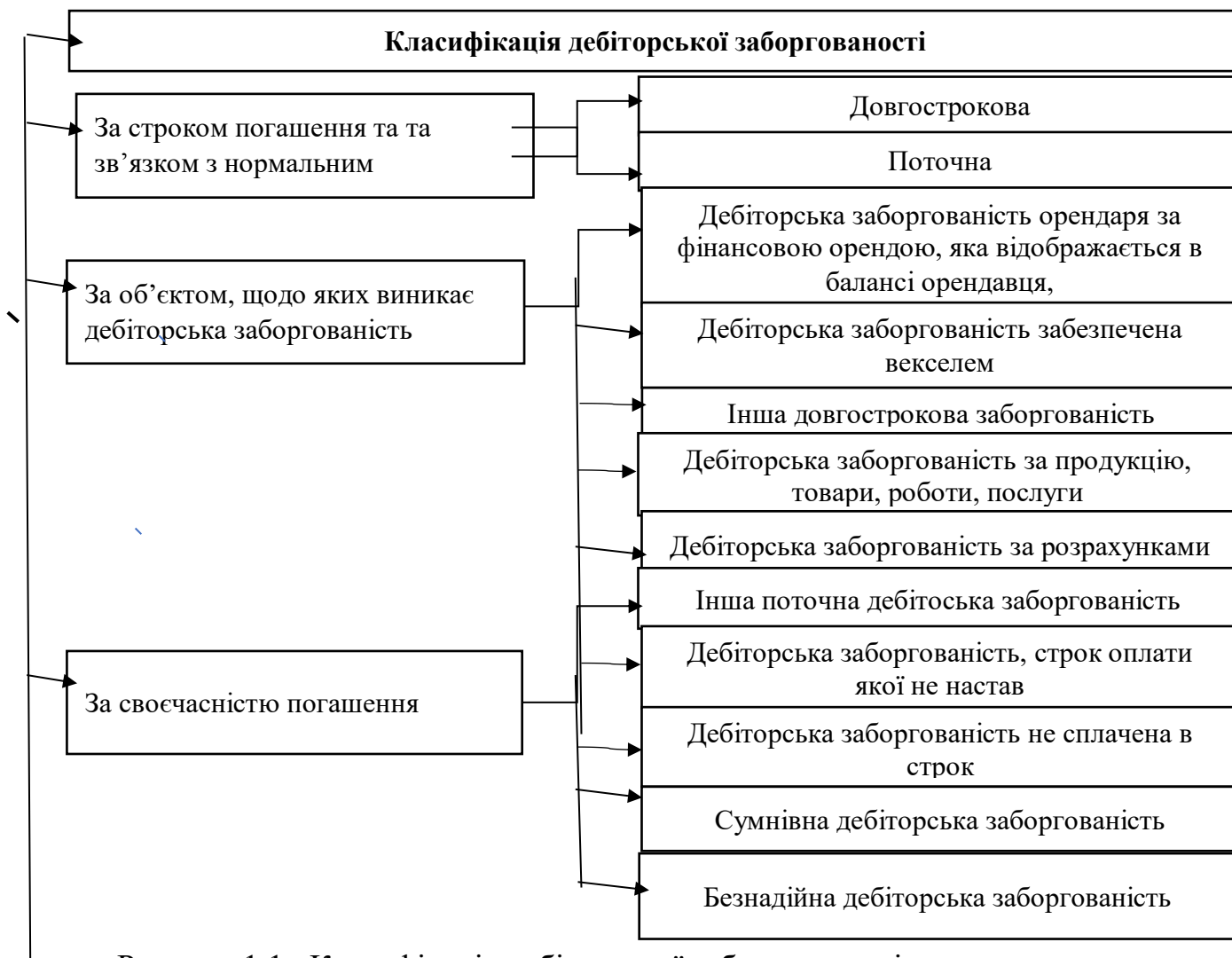

Рисунок 1.1. Класифікація дебіторської заборгованості

Методологію, поняття і процедуру для розкриття інформації визначає НП(с)БО 10 «Дебіторська заборгованість» (далі -НП(с)БО 10) [43].

Поточний борг короткострокового періоду -це сума всіх зобов'язань, які згідно з планом будуть погашені протягом одного року. Короткострокова дебіторська заборгованість -це ліквідні активи зі строком погашення до одного року, що класифікує їх як оборотні активи. Основну частку короткострокової дебіторської заборгованості підприємства складає дебіторська заборгованість від продажу від покупців, коли виплата відбувається не негайно.

Крім того, може виникнути дебіторська заборгованість у постачальників за авансами; страховиками у зв'язку з відшкодуванням шкоди; дебіторська заборгованість за відсотками; від співучасті; за скаргами; з бюджету; від орендарів; з підзвітними особами.

На підприємстві можна виділити товарну та нетоварну (неопераційну) дебіторську заборгованість. Якщо звернути увагу на товарні операції, то це означає, що відбувається сплата за продукцію, роботи, послуги. Дані надходження з'являються в результаті звичайної операційної діяльності підприємства, яке, можливо, включає продаж готової продукції, робіт або послуг [50, с. 32]. Товарна дебіторська заборгованість може означати, що це розрахунки з покупцями та замовниками.

Дивлячись в сторону умов оплати, надходження класифікуються в відстрочену (термін платежу ще не настав) та прострочену (термін платежу настав) заборгованість.

Критерієм класифікації простроченої заборгованості в даному випадку є ймовірність її погашення, тобто, негайне отримання коштів.

Щоб уникнути несплати дебіторської заборгованості, організації створюють резерви сумнівних боргів, розмір яких визначається індивідуально для кожного контрагента.

Зазначимо, що на підприємстві можуть виникати як грошова дебіторська заборгованість, так і негрошова. Для грошової дебіторської заборгованості, щоб можна було її відшкодувати, використовують грошові кошти в формі готівки чи безготівково. Негрошова дебіторська заборгованість з'являється у випадку, коли виконується взаємозалік заборгованостей.

Якщо розглядати дебіторську заборгованість територіально, доцільно звернути увагу на те, що дебіторська заборгованість ділиться на розрахунки з вітчизняними та іноземними контрагентами. У випадку, коли має сенс таким чином відокремлювати дебіторську заборгованість, ще більш детально уточнювати у розрізі контрагентів, підприємств, міст, країн.

Дебіторська заборгованість починається з оцінки заборгованостей. Якщо може статися так, що неможливо достовірно її оцінити, то дебіторська заборгованість не відображається в балансі підприємства та не визнається активом.

Л.І. Гомберг ще в 1901 році склав класифікацію видів оцінок, він запропонував відокремити оцінки на первісну, ринкову, номінальну, експертну, відновлювальну, правову та залишкову [53, с. 450].

Дебіторську заборгованість більш правильним було б оцінювати в такі етапи:

- первісна оцінка;
- поточна оцінка (на дату балансу);
- оцінка при погашенні (реалізація) [10, с. 37].

Початковим етапом на підприємстві є первісна оцінка. Первісна оцінка визначається, виходячи з фактичних витрат у виробництві або придбанні, розраховується вартість боргу. Варто зазначити, що у дебіторській заборгованості первісна вартість являє собою перманентність, вона не змінюється, коли збільшується або зменшується ціна, тому і виникає різниця між ціною реальною, тобто ринковою й обліковою, тобто балансовою вартістю. У випадку, коли грошова сума, за якою має визнаватися або відображатися заборгованість, показується, враховуючи у дебіторській заборгованості усі оцінки у фінансових звітах, або ж у поточному обліку [48, с. 140 -141].

Існує ряд вчених, які дотримуються того, що дебіторська заборгованість оцінюється згідно зі стандартом НП(с)БО 13 «Фінансові інструменти». Можна виділити те, що в стандарті не передбачається оцінка дебіторської заборгованості, що являє собою фінансовий актив за чистою реалізаційною вартістю. Отже, рекомендовано більше звертати увагу на НП(с)БО 10 «Дебіторська заборгованість», бо стандарт передбачає оцінку дебіторської заборгованості за чистою реалізаційною вартістю, але НП(с)БО 13 «Фінансові інструменти» теж можна брати до уваги і посилалися на нього, це буде гармонізувати між цими двома стандартами.

Дослідження літературних джерел показало нам, що головною проблемою в оцінці дебіторської заборгованості, яка виникає при складанні фінансової звітності є вибір методів оцінки дебіторської заборгованості що мають забезпечувати дотримання обачності. Згідно з принципам обачності, можна стверджувати, що оцінка активів і доходів, тобто її сума, не має завищуватися. Коли відбувається оцінка поточної дебіторської заборгованості за продукцію, товари, роботи, послуги у разі визначення на дату балансу, то треба врахувати визначеність, а точніше її ступінь погашення. Плюс до всього, якщо оцінюється поточна дебіторська заборгованість, яка являє собою фінансовий актив, можна зазначити, що в законодавстві є деякі

особливості. Дивлячись зі сторони принципу обачності, коли підприємство визначає дохід від реалізації, то підприємство має з'ясувати можливі втрати у випадку неповернення якоїсь частини від боргу покупцями. Отже, як і в українській, так в зарубіжній системі обліку, поточна дебіторська заборгованість оцінюється та відображається за розрахунками за чистою вартістю реалізації в звітності, тобто грошовими коштами, які реально можуть бути отримані у випадку її погашення.

Однак, з 1 січня 2018 року до Закону України «Про внесення змін до Закону України «Про бухгалтерський облік і фінансову звітність в Україні», у якому були виключені три принципи бухгалтерського обліку, а саме:

1. принцип обачності;
2. історичної (фактичної) собівартості;
3. принцип періодичності.

За МСБО 39 «Фінансові інструменти: визнання та оцінка» визначається те, що дебіторська заборгованість в балансі визначається у випадку, коли підприємство стає стороною контракту, тому внаслідок цього у нього є юридичне право отримати всю грошову суму.

Якщо мова йде про первісне визнання, то дебіторську заборгованість треба оцінювати за справедливою вартістю з додаванням витрат на операцію, що мають пряме відношення до фінансового активу [30, с. 56-63].

Після того, як відбувається первісне визнання, підприємство має оцінити дебіторську заборгованість за амортизованою собівартістю. У цьому випадку необхідно використовувати метод ефективного відсотка, що означає ставку, яка в свою чергу дисконтує потік грошових платежів, які очікуються в майбутньому, до моменту погашення фінансового активу, який має бути за поточною чистою балансовою вартістю.

Актив за балансовою вартістю треба зменшувати прямо, або ж використовуючи рахунок резервів.

Для того, щоб визначити чисту реалізаційну вартість на дату балансу, треба знайти величину резерву сумнівних боргів. Резерв сумнівних боргів, згідно з НП(с)БО 10 «Дебіторська заборгованість», треба розраховувати для виявлення дебіторської

заборгованості чистої реалізаційної вартості. Резерв сумнівних боргів визначається одним з методів: використання коефіцієнту сумнівності та використання абсолютної суми сумівної заборгованості [25].

Коефіцієнт сумнівності можна розрахувати одним із способів:

- 1) визначати у чистих доходах питому вагу безнадійних боргів;
- 2) групувати за термінами погашення заборгованості;
- 3) визначати середню питому вагу дебіторської заборгованості, яка списана упродовж періоду в сумі заборгованості, відповідно, на початок періоду за попередні 3-5 років.

Дослідники М.М. Орищенко і Ю.В. Верига розглядали в своїх роботах формування резерву сумнівних боргів. Вони запропонували, при дослідженні резерву сумнівних боргів, обчислювати борги методом можливих цін реалізації. Він полягає в тому, щоб «запропонувати придбати сумнівну дебіторську заборгованість банку, в якому обслуговується дебітор, тому що саме банк може запропонувати реальну ціну заборгованості та надати повну інформацію про ризики, пов'язані з можливістю непогашення дебітором своїх зобов'язань» [9, с. 125-130].

Чинними документами не передбачено таке оцінювання, а отже організації не мають права використовувати цей метод. Також ще є ймовірність, що банк дебітора не погодиться на те, щоб купити заборгованість у підприємства. У результаті проведення на підприємстві інвентаризації дебіторської заборгованості, створюється резерв сумнівних боргів.

Резерви, за своїм призначенням, спрямовані шляхом формування додаткових «запасів» витрат чи ресурсів, направлені на забезпечення принципу обачності. Якщо виключити цей принцип, то постає питання про необхідність нарахування резерву сумнівних боргів.

Слід зазначити, що документування -це такий процес підготовки документів, при якому застосовуються різноманітні методи, процедури відображення у вигляді матеріального носія інформації [5, с. 73]. Документ являє собою письмовий доказ реалізації господарської діяльності чи надання розпорядження на її реалізацію, так стверджувала Б. Садовська [51, с. 98]. Для організації документування та

документообігу компанії, організації, підприємства України дотримуються вимог, зазначених в Законі України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні».

Основою обліку є первинні документи. В законі України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність України» зазначено про те, що первинний документ являє собою такий документ, в якому знаходяться відомості про господарські операції підприємства [22]. Якщо йде мова про поставку товарів або надання послуг, підприємству треба укласти прямий договір між постачальником та покупцем.

Найбільш розповсюдженим видом договору є договір купівлі-продажу, в якому продавець має передати покупцю майно та, в свою чергу, покупець має прийняти це майно й заплатити певну суму, визначену продавцем.

Якщо постає необхідність у оформленні розрахункових операцій окремими етапами, то в такому випадку застосовують бухгалтерську довідку. Основні документи для розрахунків з покупцями виділив вчений Ф.Ф. Бутинець, перелік наведений на рис. 1.2.

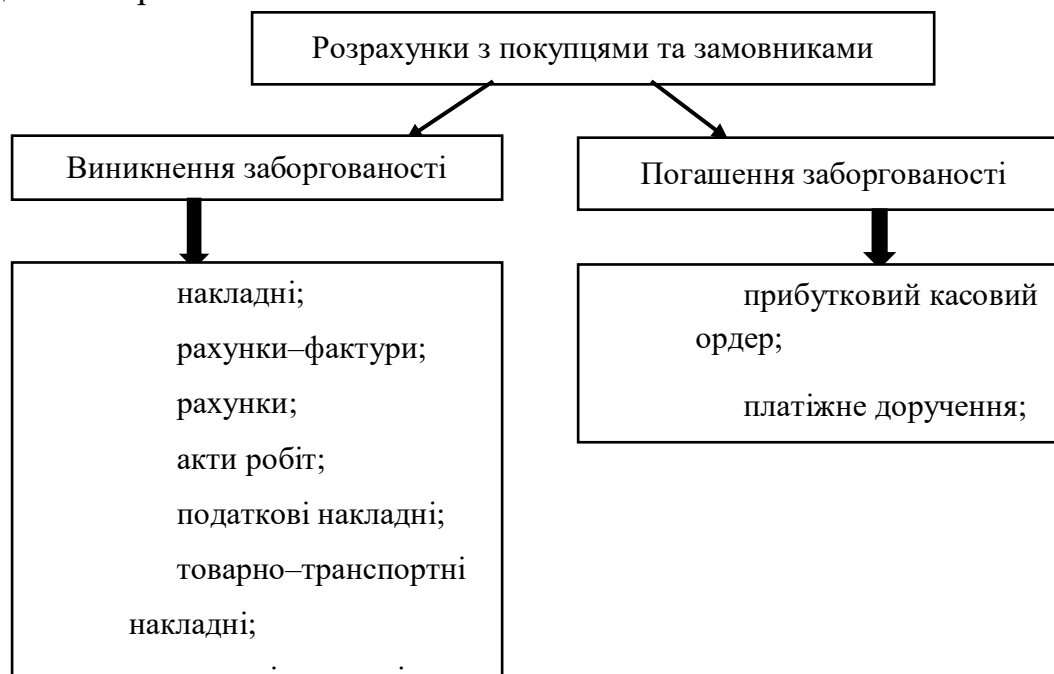

Рисунок 1.2. Перелік документів при розрахунках з покупцями та замовниками
Відпуск товару або продукції, виконання робіт чи, можливо, надання послуг мають оформлятися належним чином документально. Відпуск продукції чи товару зі складу компанії документується за дорученням. Представник покупця має пред'явити цей документ, в ньому повинні міститися усі реквізити покупця, назва та об'єм

продукції, яку отримали, термін дії даного доручення та підпис представника, який має бути засвідчений підписом головного бухгалтера та підписом директора підприємства-покупця, також доручення має бути скріплено печаткою [15, с. 125].

Оформлення розрахунків з покупцями та замовниками здійснюється за накладною. Також накладна характерна й під час оформлення операцій за розрахунками за претензіями та внутрішніми розрахунками. Накладна також складається у випадках появи претензій, за відшкодуванням завданих збитків та за іншими дебіторами або ж кредиторами, при таких умовах, якщо буде здійснюватися зустрічна поставка у товарній формі.

Документом, який видається покупцю продавцем й який підтверджує те, що товар фактично відвантажено є рахунок-фактура [61, с. 124]. Цей документ має застосування для податкового обліку податку на додану вартість.

Рахунок-фактура подає аргумент для того, щоб відбувся прийом покупцем сум ПДВ до відрахування, який надався продавцем. На документі вказуються перелік товарів чи послуг, найменування та реквізити покупця та продавця, ціна, одиниці виміру, ставки та суми ПДВ. Даний документ обов'язковий для організацій, перебуваючих на загальній системі оподаткування, при якій повинна відбутися сплата і відшкодування ПДВ.

Якщо доставка продукції покупцю здійснюється транспортом постачальника чи, можливо, транспортними організаціями, треба оформлювати товарно-транспортну накладну відправником.

На товарно-транспортній накладній повинні бути в наявності підписи, штамп одержувача, що мають засвідчити доставку продукції або товару.

У випадку, коли відбувається виконання робіт, а саме таких робіт як будівництво, ремонт та ін., також створюється договір на виконання цих чи інших робіт.

В цьому договорі мають відобразитися зобов'язання замовника щодо приймання виконаних робіт, терміну та порядку їх сплати.

Ця виконана та прийнята робота має бути засвідчена таким документом як акт приймання-передачі виконаних робіт чи наданих послуг. Даний документ має бути

підписаним представником замовника й також виконавцем.

У разі того, якщо відбувається погашення заборгованостей, складається підтверджуючий документ, а саме квитанція оприбуткованого касового ордеру покупцеві та або ж виданим банком платіжним дорученням чи розрахунком чеком для того, щоб була можливість перерахувати грошові кошти з розрахункового рахунка покупця на розрахунковий рахунок постачальника.

Документальним оформленням безготівкових розрахунків є виписка банку [37, с. 24].

Для розрахунків з вітчизняними покупцями використовуються накладні, рахунки-фактури, акт прийнятих робіт, послуг, податкові накладні, товарно-транспортні накладні (ТМ-1), товарні накладні, виписки банку.

У випадку розрахунків з іноземними покупцями, підприємство має складати комерційні документи (рахунки-фактури), транспортні накладні, платіжні документи на перерахування сум митних платежів та інших податків на рахунки митних установ, розрахунки бухгалтерії про наявність курсових різниць та виписки банку.

При видачі авансів застосовують платіжне доручення, виписку банку та рахунок.

Розрахунки з підзвітними особами здійснюються за допомогою наказу керівника підприємства, Звіту про витрачання коштів наданих на відрядження або під звіт, прибутковий касовий ордер та видатковий касовий ордер.

1.2. Синтетичний та аналітичний облік дебіторської заборгованості

В бухгалтерському обліку важливим елементом є створення певних підходів, коли це стосується обліку дебіторської заборгованості і її відображення у фінансовій звітності.

Також слід прийняти до уваги ще те, що правильно розроблена на підприємстві облікова політика щодо дебіторської заборгованості значною мірою має вплив на величину результатів діяльності та на фінансовий стан підприємства.

Дебіторська заборгованість за товари, роботи, послуги з'являється в тому разі, коли фірма реалізує продукцію, товари, роботи, послуги в кредит, це означає, що

платіж відстрочено.

Така дебіторська заборгованість в бухгалтерському обліку має свій окремий рахунок, який є активним - це рахунок 36 «Розрахунки з покупцями та замовниками». Цей рахунок має такі три субрахунки:

361 «Розрахунки з вітчизняними покупцями»;

362 «Розрахунки з іноземними покупцями»;

363 «Розрахунки з учасниками ПФГ»;

364 «Розрахунки за гарантійним забезпеченням».

Якщо розглядати дебет рахунку 36 «Розрахунки з покупцями та замовниками», то можна прослідкувати те, що на цьому рахунку відображається продажна вартість реалізованої продукції, товарів, виконаних робіт чи послуг, які надаються (у тому числі на виконання бартерних послуг). Продажна вартість включає в себе податок на додану вартість, акцизи та інші податки, також обов'язкові платежі, які мають перераховуватися до бюджету та до позабюджетних фондів, платежі включаються в вартість реалізації. Якщо розглядати за кредитом даний рахунок, то за кредитом відображаються платежі, що надходять на рахунки підприємства в банках, касу та інші види розрахунків.

Сальдо рахунку 36 «Розрахунки з покупцями та замовниками» відображає заборгованість покупців чи замовників за товари, роботи, послуги, які були одержані; сальдо даного рахунку у балансі відображається за рядком 1125 [44, с. 286].

Розрахунки з покупцями за аналітичним обліком ведуться за кожним покупцем чи замовником окремо, також за кожним документом до сплати та за строками погашення.

В аналітичному обліку розрахунків з покупцями та замовниками регістром слугує відомість 3.1, синтетичному - журнал 3.

Реєстри 3.1 та журнали 3 є ключовими елементами аналітичного та синтетичного обліку взаєморозрахунків з покупцями та замовниками. Ці документи відображають фінансові операції та події, пов'язані з реалізацією товарів чи послуг.

Відомість 3.1 використовується для деталізації інформації про розрахунки з окремими покупцями та замовниками. У цьому документі зазвичай фіксуються деталі

кожної угоди, зокрема номери рахунків, суми оплат, строків платежів та інші важливі аспекти фінансових відносин. Журнал 3, містить загальні суми оплат, заборгованості, а також інші ключові показники для внутрішнього та зовнішнього аналізу фінансового стану підприємства. В табл. 1.2. показано приклад того, як кореспондуються рахунки з обліку розрахунків з покупцями та замовниками.

Таблиця 1.2 - Кореспонденція рахунків з обліку розрахунків з покупцями та замовниками

№	Зміст господарської операції	Кореспонденція рахунків	
		Дебет	Кредит
1	2	3	4
1.	Реалізована готова продукція (товари, роботи, послуги) покупцям за договірними цінами	36	701 (702, 703)
2.	Відображено податкове зобов'язання з ПДВ	701 (702, 703)	641
3.	Надійшла оплата від покупців та замовників на поточний рахунок чи в касу	311 (301)	36
4.	Проведено взаємозалік заборгованості за отриманим раніше авансом	681	36
5.	Проведено взаємозалік заборгованості при бартері	63 (685)	36
6.	Списана безнадійна дебіторська заборгованість за товари, роботи, послуги за рахунок резерву сумнівних боргів	38	36
7.	Списана безнадійна дебіторська заборгованість за товари, роботи, послуги, по якій не створювався резерв сумнівних боргів	944	36
8.	Відображено відновлення в обліку дебіторської заборгованості, раніше списаної за рахунок резерву сумнівних боргів, у випадку поновлення платоспроможності дебіторів	36	716
9.	Відображена операційна курсова різниця при перерахунку товарної дебіторської заборгованості: - при зростанні валютного курсу - при падінні валютного курсу	362 945	714 362
10.	Отриманий вексель у рахунок погашення заборгованості покупців за товари, роботи, послуги	34, 182	36

Під час процесу діяльності підприємства з'являється поточна дебіторська заборгованість, яка ніяким чином може не бути пов'язана з реалізацією продукції, товарів, робіт чи послуг.

Така заборгованість має свій окремий рахунок 37 «Розрахунки з різними дебіторами», даний рахунок має 9 субрахунків:

Субрахунок 371 «Розрахунки за виданими авансами» -здійснюється облік авансів, які надані іншими підприємствами.

Субрахунок 372 «Розрахунки з підзвітними особами» -обліковуються розрахунки з підзвітними особами. На цьому субрахунку сальдо може бути дебетовим або кредитовим. Дебетове сальдо відображається в розгорнутому вигляді в складі оборотних активів, а кредитове -в складі зобов'язань балансу на підприємстві.

Субрахунок 373 «Розрахунки за нарахованими доходами» -обліковуються нараховані дивіденди, відсотки, роялті та інші, що підлягають отриманню.

Субрахунок 374 «Розрахунки за претензіями» -обліковуються розрахунки за претензіями, які можуть бути пред'явлені організаціями, постачальниками, підрядниками тощо, також за пред'явленими їм або визнаними штрафами, пенею, неустойками.

Субрахунок 375 «Розрахунки за відшкодуванням завданих збитків» - обліковуються суми, які відшкодовуються підприємству за завдані збитки в тому випадку, коли виявляють нестачу і втрати від псування цінностей, нестачу грошей у випадку, коли винуватця було знайдено.

Субрахунок 376 «Розрахунки за позиками членам кредитних спілок» - обліковуються розрахунки за позиками учасникам кредитних спілок, які знаходяться в кредитних спілках.

Субрахунок 377 «Розрахунки з іншими дебіторами» -обліковуються розрахунки в частині операцій, облік яких не відображають на інших субрахунках.

Субрахунок 378 «Розрахунки з державними цільовими фондами» - обліковуються розрахунки за державними цільовими фондами, зокрема розрахунки з тимчасової непрацездатності тощо.

На субрахунку 379 «Розрахунки за операціями з деривативами» -обліковуються розрахунки за операціями з деривативами.

Наприкінці місяця даний субрахунок закривається таким чином, що списується сальдо у кореспонденції з рахунком інших операційних доходів або інших витрат операційної діяльності.

Якщо розглядати рахунок 37 «Розрахунки з різними дебіторами», то на цьому рахунку за дебетом відображають дебіторську заборгованість в той час, коли вона виникає, а якщо розглядати цей рахунок за кредитом, то там відображається

погашення дебіторської заборгованості або її списання, сальдо рахунку відображає дебіторську заборгованість на початок або на кінець місяця.

Аналітичний облік ведеться в такому реєстрі як відомість 3.2, а синтетичний - журнал 3 [57, с. 44].

В аналітичному обліку розрахунків з покупцями та замовниками використовуються спеціальні реєстри для деталізації та систематизації фінансової інформації. Один із таких реєстрів – відомість 3.2, яка виступає важливим інструментом у веденні аналітичного обліку.

Відомість 3.2 призначена для детального реєстрування фінансових взаємодій з кожним покупцем чи замовником окремо. У цьому документі фіксуються конкретні дані про кожну угоду, зокрема номери рахунків, дати та суми оплат, умови платежів, а також інші важливі фінансові параметри. Ця деталізація дозволяє ефективно відслідковувати рух коштів та взаєморозрахунків з кожним клієнтом чи замовником.

Синтетичний облік відбувається у журналі 3, який консолідує інформацію з усіх розрахунків з покупцями та замовниками. Цей журнал включає загальні суми оплат, заборгованості, а також інші агреговані показники, що відображають фінансовий стан підприємства в цілому.

Важливою складовою ефективного обліку є систематичне введення та актуалізація даних у відомість 3.2 та журнал 3. Це дозволяє забезпечити точність та достовірність фінансової інформації, що, в свою чергу, становить основу для прийняття обґрунтованих управлінських рішень на підприємстві.

В таблиці 1.3 показано приклад того, як кореспондуються рахунки з обліку розрахунків з різними покупцями.

Таблиця 1.3 - Кореспонденція рахунків з обліку розрахунків з різними дебіторами

№	Зміст господарської операції	Кореспонденція рахунків	
		Дебет	Кредит
1	2	3	4
1.	Видано аванс постачальнику під майбутню поставку матеріальних цінностей	371	311

Продовження табл.1.3

2.	Видано кошти з каси під звіт працівнику підприємства	372	301
3.	Вартість придбаних і переданих на склад підприємства матеріалів списується з працівника підприємства	201	372
4.	Відображено суму податкового кредиту по придбаних підзвітною особою матеріалах	641	372
5.	Пред'явлено претензії постачальникам за поставлений неякісний товар	374	631
6.	Відображається сума податкового кредиту по поставленому, в рахунок погашення, пред'явлених претензій товару	641	631
7.	Нараховано доходи від передачі активів в операційну оренду	373	713
8.	Віднесено на винних осіб виявлені нестачі й крадіжки грошових коштів	375	301
9.	Віднесено на винних осіб різниця між цінами, за якими визначаються матеріальні втрати, і цінами, за якими матеріальні цінності обліковувалися на балансі підприємства	375	642
10.	Видано позику члену кредитної спілки готівкою з каси	376	301
11.	Передано зворотно тару постачальнику товарів	377	284

В бухгалтерському обліку, за правилами, довгострокова дебіторська заборгованість фіксується на рахунку 18 «Довгострокова дебіторська заборгованість та інші необоротні активи».

Даний рахунок призначений для того, щоб обліковувати дебіторську заборгованість, яка по суті своїй не виникає від нормального операційного циклу, дана заборгованість погашається після дванадцяти місяців з дати балансу.

Даний рахунок містить такі субрахунки, які відображають довгострокову дебіторську заборгованість:

181 «Заборгованість за майно, що передано у фінансову оренду»;

182 «Довгострокові векселі одержані»;

183 «Інша дебіторська заборгованість»;

184 «Інші необоротні активи».

На рахунках вищезгаданих субрахунків за дебетом відображають виникнення або збільшення дебіторської заборгованості, яку вважають довгостроковою, а за

кредитом рахунку 18 відображається погашення довгострокової дебіторської заборгованості.

Сальдо рахунку 18 «Довгострокова дебіторська заборгованість та інші необоротні активи» означає наявність довгострокової дебіторської заборгованості на початок чи кінець місяця. Сальдо рахунку відображається у балансі за рядком 1040.

Субрахунок 181 «Заборгованість за майно, що передано у фінансову оренду» відображає в собі чисті інвестиції орендодавця у фінансову оренду активів.

Субрахунок 182 «Довгострокові векселі одержані» відображає облік векселів, які отримані від забезпечення довгострокової дебіторської заборгованості.

Субрахунок 183 «Інша дебіторська заборгованість» відображає облік довгострокової дебіторської заборгованості, що не знаходить відображення на інших субрахунках.

Субрахунок 184 «Інші необоротні активи» відображає облік активів, якщо їх використання є неможливим протягом дванадцяти місяців з дати балансу, зокрема грошових коштів, а також інших активів, які не можна відображати на інших рахунках обліку необоротних активів.

В таблиці 1.4 показано приклад того, як кореспондуються рахунки з обліку довгострокової дебіторської заборгованості та інших необоротних активів.

Таблиця 1.4 - Кореспонденція рахунків з обліку довгострокової дебіторської заборгованості та інших необоротних активів

№	Зміст господарської операції	Кореспонденція рахунків	
		Дебет	Кредит
1	2	3	4
1.	Передано банком або іншою кредитною установою коштів на довгостроковий депозит	181	311 (312)
2.	Повернено банком або іншою кредитною установою грошові кошти на поточний рахунок з депозиту по закінченні дії депозитного договору	311 (312)	181
3.	Відображено витрати, пов'язані з обслуговуванням підприємством своїх депозитних вкладів	977	181
4.	Передано обладнання орендарю	181	712
5.	Виплачено працівнику поворотну безвідсоткову позику	181	301 (311)

Довгострокова дебіторська заборгованість за аналітичним обліком ведеться

окремо за кожним дебітором, за окремими видами заборгованості, терміном виникнення цієї заборгованості до строку її погашення. За рахунком 18 «Довгострокова дебіторська заборгованість та інші необоротні активи» синтетичний облік ведеться в журналі 4 за розділом 2 [51, с. 128-135].

1.3. Визнання та оцінка дебіторської заборгованості

Дебіторська заборгованість відображається як актив у фінансовому обліку при виконанні двох умов: ймовірності отримання майбутніх економічних вигод та можливості надійно визначити її суму. Поточна дебіторська заборгованість за продукцією, товарами, роботами і послугами визнається активом одночасно з виручкою від їх реалізації, а визнання такої заборгованості вимагає відповідності критеріям, визначеним відповідно до НП(С)БО 15 "Дохід".

Щоб визначити момент передачі ризиків та вигод покупцеві, пов'язаних із правом власності на продукт, слід аналізувати умови контракту між підприємством і покупцем, зокрема договір поставки за ІНКОТЕРМС.

Для визначення чистої вартості реалізації на дату балансу використовується резерв сумнівної дебіторської заборгованості. Підприємство установлює ці резерви на дату балансу для подальшого списання безнадійних боргів, що виникнуть у наступному році.

У світовій практиці існують два методи обліку безнадійних боргів:

1. Метод прямого списання: Безнадійна заборгованість враховується при ймовірності неплатежу, проте цей метод має обмеження в бухгалтерському обліку в Україні та не відображає дебіторську заборгованість за чистою вартістю реалізації.
2. Метод формування/нарахування резерву: Цей метод використовується згідно з НП(С)БО 10 і враховує розрахункову суму безнадійних боргів на основі звіту про прибутки та збитки або балансу. Він використовує два підходи: на основі даних звіту про прибутки та збитки або балансу. Основна відмінність полягає в тому, яка сума претензій враховується при розрахунку та спосіб визначення коефіцієнта сумнівності.

Обрана методика формування резерву залежить від облікової політики підприємства.

Другий метод є основним і ґрунтується на періодизації дебіторської заборгованості. Для його застосування підприємство має проаналізувати інформацію з попередніх звітних періодів про виникнення безнадійної дебіторської заборгованості за продукцію, товари, будівництво чи послуги. Важливо враховувати момент, коли кожна заборгованість стала безнадійною -до або після закінчення строку сплати договору.

Метод розрахунку резерву сумнівних боргів за питомою вазі передбачає нарахування цього резерву щомісяця. При цьому використовується коефіцієнт сумнівності дебіторської заборгованості, який визначається враховуючи вже визнану безнадійною заборгованість за попередній рік. Коефіцієнт сумнівності розраховується за певною формулою.

$K_c = \frac{\text{Сума безнадійної дебіторської заборгованості, грн}}{\text{Чистий дохід від реалізації продукції на умовах подальшої оплати, грн}}$ (1.1)

(1.1)

$$K_c = \frac{\text{Сума безнадійної дебіторської заборгованості, грн}}{\text{Чистий дохід від реалізації продукції на умовах подальшої оплати, грн}}$$

При розгляді методів визначення коефіцієнта сумнівності на основі платоспроможності окремих дебіторів порівняємо міжнародний та вітчизняний підходи.

Міжнародний підхід:

У міжнародному досвіді формування резерву базується на сумі реалізації продукції, а коефіцієнт сумнівності визначається аналізом даних з попередніх періодів щодо реалізації та безнадійних боргів конкретного підприємства. Такий підхід дозволяє враховувати фактичні обороти та історію взаємодії з дебіторами.

Вітчизняний підхід:

Вітчизняний досвід відзначається відповідністю податковому обліку. Згідно з ним, резерв сумнівних боргів можна створити, якщо заборгованість не має гарантій (векселі, застави, страхові угоди), не оплачується більше 30 днів від дати угоди та є предметом судового стягнення. Такий підхід акцентує увагу на конкретних умовах угоди та юридичних аспектах [37, с. 121-137].

У порівнянні міжнародного та вітчизняного підходів можна визначити, що міжнародний підхід зазвичай більш орієнтований на фінансову діяльність та обороти підприємства, тоді як вітчизняний акцентує увагу на аспектах податкового обліку та юридичних особливостях.

Обидва методи, які передбачені НП(С)БО 10, мають свої переваги та недоліки:

1. Метод класифікації дебіторської заборгованості:

Переваги:

- Базується на фактичних даних бухгалтерії, що робить його обґрунтованим.
- Враховує попередні періоди для розрахунку коефіцієнта сумнівності.

Недоліки:

- Трудомісткий процес.
- Може викликати сумніви у точності результату.

2. Метод платоспроможності окремих дебіторів:

Переваги:

- Розв'язує недоліки першого методу.
- Забезпечує деталізовану інформацію про фінансовий стан кожного дебітора.

Недоліки:

- Вимагає повної та достовірної інформації про дебіторів, що може бути складним.
- Точність результату залежить від досвіду та кваліфікації експерта.

У більшості випадків більш доцільним є використання методу, що базується на класифікації дебіторської заборгованості.

Отже, короткострокова дебіторська заборгованість, пов'язана з продукцією, товарами, роботами та послугами, призводить до збільшення доходу, коли розглядається як актив та оцінюється за первісною вартістю.

Проте на дату складання балансу цю суму необхідно скоригувати на обсяг резерву сумнівної дебіторської заборгованості. На момент складання балансу залишок боргу відображається за чистою вартістю реалізації, що представляє різницю між первісною вартістю поточної дебіторської заборгованості та сумою резерву сумнівної дебіторської заборгованості.

Графічно цей процес можна проілюструвати на рисунку 1.3.

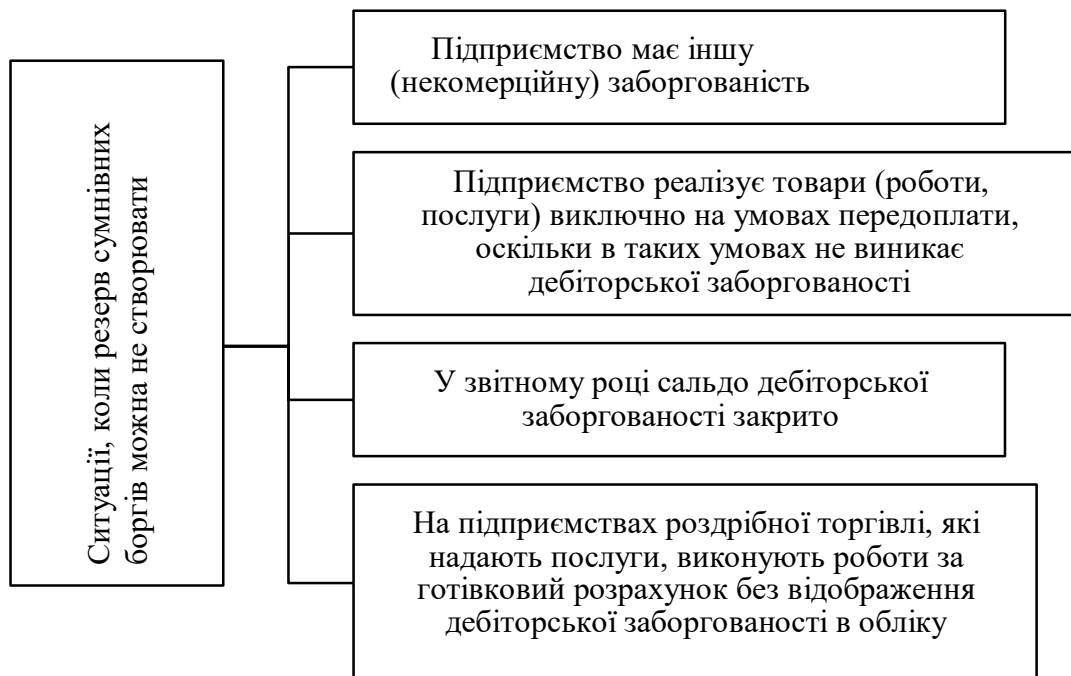

Рисунок 1.3. Ситуації, за яких можна не створювати резерв сумнівних боргів

Короткострокова дебіторська заборгованість, яка не має резерву для сумнівної дебіторської заборгованості та визнана безнадійною, списується на інші операційні витрати. Оцінка дебіторської заборгованості за первісною вартістю застосовується до всієї довгострокової та короткострокової дебіторської заборгованості, яка не відноситься до області виробництва, партнерства, робіт чи послуг, або не передбачає створення резерву сумнівних боргів. Короткострокова дебіторська заборгованість за продукцію, товари, роботи та послуги оцінюється за первісною вартістю, яка відображає справедливую вартість компенсації між продавцем та покупцем за надані активи, роботи та послуги.

Дебіторська заборгованість за номінальною вартістю включається в облік та звітність, якщо вона забезпечена вексями. Міжнародна практика оцінки дебіторської заборгованості передбачає оцінку за всіма напрямками її руху, включаючи дату виникнення, дату погашення та дату складання балансу. За цим методом, на дату виникнення вона відображається за сумою виставленого рахунку або сумою, зменшеною на величину знижки, на дату погашення - за сумою, враховуючи знижку.

Загальний підхід до визначення, оцінки та класифікації дебіторської заборгованості, який описаний у роботі, забезпечує ефективний облік цього актива на

підприємстві, розширюючи інформаційні можливості для управлінських рішень в умовах сталої діяльності [32, с. 228-235].

Висновки до розділу 1

Дебіторська заборгованість є важливим елементом у фінансовому управлінні підприємства, впливаючи на його ліквідність та фінансовий стан. Забезпечення ефективного обліку та контролю за дебіторською заборгованістю є ключовим завданням для забезпечення сталого розвитку підприємства.

Дебіторська заборгованість виникає як фінансові зобов'язання в результаті угод з покупцями або контрагентами на кредитних умовах. Економічна сутність обліку полягає в забезпеченні відповідності фінансових зобов'язань реальним операціям, впливаючи на ліквідність та фінансове становище підприємства. Документальне оформлення дебіторської заборгованості включає створення первинних документів, таких як рахунки-фактури та договори на кредит, що фіксують умови угоди та служать підставою для визнання факту зобов'язань.

Синтетичний облік дебіторської заборгованості включає створення рахунків, які загально відображають зобов'язання підприємства перед клієнтами за певний період. Синтетичний облік дебіторської заборгованості включає в себе ключові рахунки, які допомагають відслідковувати та аналізувати зобов'язання перед контрагентами на загальному рівні. Основні рахунки у синтетичному обліку дебіторської заборгованості включають: 36 «Розрахунки з покупцями та замовниками», 37 «Розрахунки з різними дебіторами», 18 «Довгострокова дебіторська заборгованість та інші необоротні активи».

Ці рахунки дозволяють відокремлювати дебіторську заборгованість за різними видами розрахунків та встановлювати резерв для недосягнення частини боргів. Управління цими рахунками сприяє ефективному контролю за фінансовим станом підприємства та раціональному управлінню дебіторською заборгованістю.

Аналітичний облік передбачає детальний розгляд дебіторської заборгованості за окремими контрагентами, товарами чи послугами, що дозволяє здійснити аналіз платіжної дисципліни та ідентифікувати можливості для оптимізації умов співпраці.

Визнання дебіторської заборгованості настає в момент передачі товарів чи послуг покупцеві та укладення угоди на реалізацію. Оцінка дебіторської заборгованості включає визначення справедливої вартості угоди та врахування можливих ризиків та знижень. Для оптимізації цього процесу рекомендується використовувати сучасні системи автоматизованого обліку та аналізу, що спростять визначення, оцінку та моніторинг дебіторської заборгованості, забезпечуючи точність та ефективність фінансового управління.

Для покращення обліку дебіторської заборгованості та оптимізації управлінських процесів можна врахувати наступні пропозиції:

1. Використання сучасних програмних рішень для обліку дебіторської заборгованості, які спростять процес збору, аналізу та звітності, а також дозволить уникнути помилок, пов'язаних з ручним введенням даних.

2. Розробка стандартів та процедур для обліку дебіторської заборгованості допоможе уникнути невідповідностей та забезпечить єдність підходів на всьому підприємстві, це також сприятиме зрозумінню та однозначності в управлінському процесі.

3. Встановлення чітких критеріїв надання кредитів, а також системи моніторингу платіжної дисципліни клієнтів допоможе попередити виникнення проблем з дебіторською заборгованістю.

4. Розробка методів аналізу та класифікації дебіторської заборгованості за різними параметрами (наприклад, за строками платежу, видами продукції чи галузями) дозволить ефективніше управляти цим активом та вчасно реагувати на можливі ризики.

5. Регулярний аналіз резерву сумнівної дебіторської заборгованості та його адаптація відповідно до ризиків дасть можливість підтримувати адекватний фінансовий стан підприємства.

2. ОРГАНІЗАЦІЯ І МЕТОДИКА ФІНАНСОВО-ЕКОНОМІЧНОГО АНАЛІЗУ ТА ОБЛІК ДЕБІТОРСЬКОЇ ЗАБОРГОВАНОСТІ НА ПРАТ «ВЕСЕЛО-КУТСЬКИЙ КОМБІНАТ ХЛІБОПРОДУКТІВ»

2.1. Техніко-економічна характеристика підприємства ПРАТ «ВЕСЕЛО-КУТСЬКИЙ КОМБІНАТ ХЛІБОПРОДУКТІВ»

У кваліфікаційній роботі суб'єктом, який досліджується, є ПРАТ «ВЕСЕЛО-КУТСЬКИЙ КОМБІНАТ ХЛІБОПРОДУКТІВ», якій знаходиться в селі Новоборисівка Роздільнянського району Одеської області. Організаційно-правова форма - Акціонерне товариство. Розмір статутного капіталу 13 700 000,00 грн.

Основний вид економічної діяльності приватного акціонерного товариства «Весело-Кутський комбінат хлібопродуктів» (скорочена назва ПРАТ «ВЕСЕЛО-КУТСЬКИЙ КХБ»): післяурожайна діяльність.

Додаткові види діяльності: складське господарство, інша допоміжна діяльність у сфері транспорту. Підприємство є суб'єктом підприємницької діяльності малого бізнесу та складає спрощену фінансову звітність – «Фінансовий звіт суб'єкта малого підприємництва»: за формами №1-м «Баланс» та №2-м «Звіт про фінансові результати».

Головною метою діяльності підприємства є отримання прибутку на вкладений капітал з метою задоволення потреб Учасників.

ПРАТ надає послуги зберігання, сушіння, очищення та складської обробки зернових культур.

Має власну залізничну гілку, а це означає, що:

- здійснює приймання та відвантаження залізничним транспортом;
- має змогу розміщати на території підприємства вагони приватного парку;
- здійснює маршрутні відвантаження залізничних вагонів – два маршрути за добу;
- швидко приймає залізничні вагони – 60 вагонів за добу.

Має 5 діючих автопідйомника, завдяки чому є можливість приймати до 200 автомашин за добу; приймати кілька культур одночасно.

На складах, силосного та звичайного типу, одночасно зберігається до 115000 тон зернових культур.

Підприємство веде бухгалтерський, фінансовий та податковий облік за автоматизованою формою, користуючись програмою «1С:Підприємство» 8.2 та Медок, та допоміжними програмами MSOffice: Excel і Word; веде статистичну звітність відповідно до чинного законодавства. Система бухгалтерського обліку – континентальна.

Засновниками товариства є фізичні особи: Баткін Наум Семенович, Баткін Валерій Наумович, які мають 80,89% у Статутному капіталі ПРАТ «ВЕСЕЛО-КУТСЬКИЙ КОМБІНАТ ХЛІБОПРОДУКТІВ». Керуючим директором є Онісів Леонід Іванович.

ПРАТ «ВЕСЕЛО-КУТСЬКИЙ КОМБІНАТ ХЛІБОПРОДУКТІВ» має наступну організаційну структуру: планово-економічний відділ, бухгалтерія, служба господарського обслуговування.

Ведення бухгалтерського обліку відповідає Закону України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні», наказу №291 від 30.11.1999 р. «Про затвердження Плану рахунків бухгалтерського обліку та інструкції про його застосування» та Наказу про облікову політику підприємства.

На ПРАТ «ВЕСЕЛО-КУТСЬКИЙ КОМБІНАТ ХЛІБОПРОДУКТІВ» є такі види обліку: статистичний, фінансовий, податковий та оперативний. Статистичний, податковий та фінансовий облік ведеться в бухгалтерії та узагальнюється у статистичній, податковій та фінансовій звітностях відповідно.

Бухгалтерський облік на ПРАТ «ВЕСЕЛО-КУТСЬКИЙ КОМБІНАТ ХЛІБОПРОДУКТІВ» здійснює бухгалтерська служба, яку очолює головний бухгалтер. Бухгалтерська служба займається обліком основних фінансово-господарських операцій підприємства. Головний бухгалтер приймається дирекцією підприємства і несе особисту відповідальність за організацію обліку. Відображення господарських операцій в бухгалтерському обліку відбувається шляхом суцільного та безперервного документування.

Організацію бухгалтерського обліку на підприємстві можна відобразити у вигляді схеми (рис. 2.1).

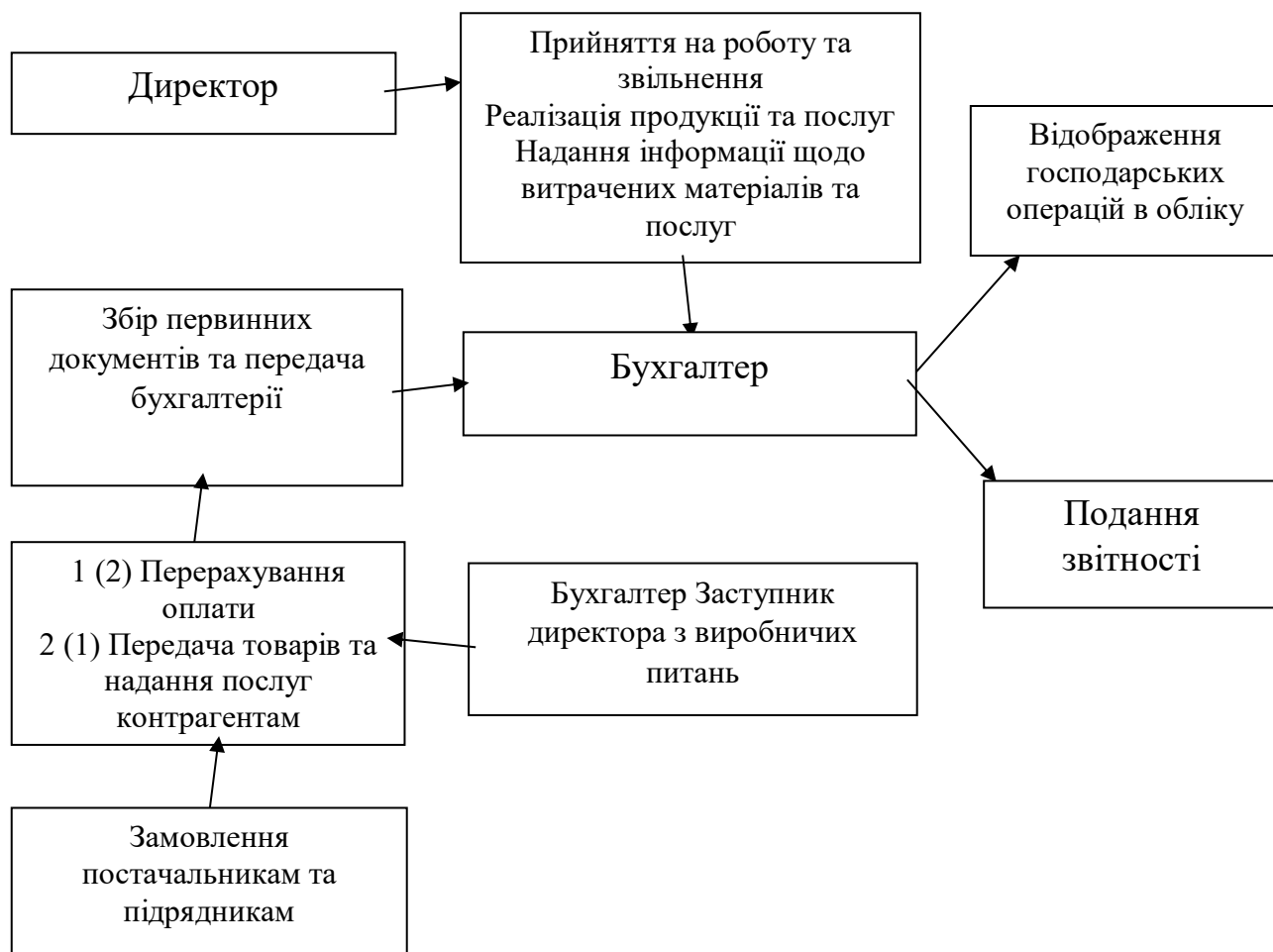

Рисунок 2.1. Організація бухгалтерського обліку в ПРАТ «ВЕСЕЛО-КУТСЬКИЙ КОМБІНАТ ХЛІБОПРОДУКТІВ»

Бухгалтерський облік на ПРАТ «ВЕСЕЛО-КУТСЬКИЙ КОМБІНАТ ХЛІБОПРОДУКТІВ» здійснює бухгалтерська служба, яку очолює головний бухгалтер. Бухгалтерська служба займається обліком основних фінансово-господарських операцій підприємства. Головний бухгалтер приймається дирекцією підприємства і несе особисту відповідальність за організацію обліку. Відображення господарських операцій в бухгалтерському обліку відбувається шляхом суцільного та безперервного документування.

На ПРАТ «ВЕСЕЛО-КУТСЬКИЙ КОМБІНАТ ХЛІБОПРОДУКТІВ» облік дебіторської заборгованості ведеться відповідно до вимог НП(с)БО 10 «Дебіторська заборгованість». В Наказі про облікову політику підприємства не вказано про особливості розрахунків з дебіторами. У ПРАТ «ВЕСЕЛО-КУТСЬКИЙ КОМБІНАТ

ХЛІБОПРОДУКТІВ» відповідно до Інструкції про застосування Плану рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій № 291 від 30.11.1999 р. для обліку операцій з дебіторською заборгованістю застосовуються наступні субрахунки, які зазначено в робочому плані рахунків :

- 361 «Розрахунки з вітчизняними покупцями» - обліковуються розрахунки із покупцями продукції, товарів, послуг (первинні документи - видаткова накладна, акт наданих послуг, банківська виписка);

- 362 «Розрахунки з іноземними покупцями» - обліковуються розрахунки з іноземними покупцями продукції, товарів, послуг (первинні документи - видаткова накладна, акт наданих послуг, банківська виписка);

- 371 «Розрахунки за авансами» - обліковуються розрахунки з покупцями продукції, товарів, послуг (первинні документи - видаткова накладна, акт наданих послуг, банківська виписка);

- 372 «Розрахунки з підзвітними особами» - за дебетом цього субрахунка відображається видача грошей під звіт (оформлюється видатково-касовим ордером), а за кредитом – суми затверджених витрат і суми повернених підзвітним особам коштів (оформлюється за платіжним дорученням);

- 374 «Розрахунки за претензіями» - по дебету цього субрахунку обліковують виникнення дебіторської заборгованості в разі пред'явлення претензій постачальникам, підрядникам і транспортним організаціям у зв'язку з нестачами ТМЦ (первинні документи – акти приймання вантажів, рішення господарських судів, письмова згода постачальників на задоволення претензій, а також виписки банків на суми, що надійшли в порядку задоволення претензій);

- 375 «Розрахунки по відшкодуванню завданих збитків» - призначений для обліку розрахунків за відшкодуванням підприємству завданих збитків у результаті нестач і втрат від псування цінностей, нестач та розкрадання грошових коштів, якщо винуватця виявлено;

- 377 «Розрахунки з іншими дебіторами» - призначений для обліку розрахунків за іншими операціями, облік яких не відображається на інших

субрахунках рахунку 371 (первинні документи - видаткова накладна, акт наданих послуг, банківська виписка);

- 38 «Резерв сумнівних боргів» - ведеться облік резервів за сумнівною дебіторською заборгованістю, щодо якої є ризик неповернення (первинний документ - бухгалтерська довідка).

В таблиці 2.1 показано приклад того, як кореспондуються рахунки з обліку розрахунків з покупцями та замовниками та інша дебіторська заборгованість на підприємстві ПРАТ «ВЕСЕЛО-КУТСЬКИЙ КОМБІНАТ ХЛІБОПРОДУКТІВ».

Таблиця 2.1. - Кореспонденція рахунків з обліку розрахунків з покупцями та замовниками та інша дебіторська заборгованість на підприємстві

№	Зміст господарської операції	Кореспонденція рахунків		Документ	Сума, грн.
		Дебет	Кредит		
1	2	3	4	5	6
1.	Відвантажено раніше сплачену продукцію за відпускнуою вартістю, у т.ч. ПДВ	361	701	Договір	36000
2.	Відображено податкове зобов'язання	701	641	Податкова накладна	6000
3.	Перераховано аванс за продукцію	371	311	Платіжне доручення	12000
4.	Видано у підзвіт на господарські потреби	372	301	Видатковий касовий ордер	800
5.	Виставлено претензію транспортній організації за перевезення зерна	374	631	Акт приймання вантажів	1800
6.	Внесено касиром відшкодування матеріального збитку	301	375	Прибутковий касовий ордер	600
7.	Перерахована з поточного рахунку будинку престарілих благодійна допомога	377	311	Банківська виписка	1400

Поточний облік дебіторської заборгованості за товари, роботи, та послуги на ПРАТ "ВЕСЕЛО-КУТСЬКИЙ КОМБІНАТ ХЛІБОПРОДУКТІВ" встановлюється як актив одночасно з фіксацією доходу від виконаних робіт чи наданих послуг та оцінюється за первинною вартістю. У випадку відстрочення платежу, що призводить до утворення різниці між справедливою вартістю дебіторської заборгованості та номінальною сумою грошових коштів (їх еквівалентів), що підлягають отриманню за товари чи послуги, така різниця визначається як дебіторська заборгованість за

нарахованими доходами (процентами) в період її нарахування.

У балансі поточна дебіторська заборгованість належить до заборгованості перед покупцями і замовниками, а також іншої поточної дебіторської заборгованості. Умови та форми розрахунків між постачальником і покупцем на ПРАТ "ВЕСЕЛО-КУТСЬКИЙ КОМБІНАТ ХЛІБОПРОДУКТІВ" визначаються у господарських договорах, при цьому бухгалтер звертає увагу на відповідність умов договору вимогам чинного законодавства. Переважними джерелами інформації для контролю розрахункових відносин з покупцями і замовниками є первинні документи з обліку розрахунків.

Первинними документами на ПРАТ "ВЕСЕЛО-КУТСЬКИЙ КОМБІНАТ ХЛІБОПРОДУКТІВ" є наступні документи, як вказано в таблиці 2.2.

Таблиця 2.2. - Первинні документи з обліку дебіторської заборгованості

Виникнення заборгованості	Погашення заборгованості
Рахунки-фактури	Прибуткові касові ордери
Видаткові накладні	Платіжне доручення вхідне
Податкові накладні	Виписки банку
Акт прийнятих робіт, послуг	
Товарно-транспортні накладні	

Для обліку дебіторської заборгованості за товари, роботи, послуги підприємство використовує Відомість 3.

Нарахування суми резерву сумнівних боргів за звітний період відображається у звіті про фінансові результати у складі інших операційних витрат.

При створенні резерву сумнівних боргів кредитується рахунок 38 "Резерв сумнівних боргів", а дебетується рахунок 94 "Інші витрати операційної діяльності", субрахунок 944 "Сумнівні та безнадійні борги".

Списана дебіторська заборгованість покупців, що визнана безнадійною, відображається за дебетом рахунка 38 "Резерв сумнівних боргів" і кредитом рахунка 36 "Розрахунки з покупцями та замовниками" або 37 "Розрахунки з різними дебіторами", з одночасним відображенням за дебетом забалансового рахунка 071.

За звітний період фінансове становище покупця-дебітора може змінитися на краще. Тому в результаті зміни фінансового становища покупця відновлюється сума його заборгованості, що раніше визнана безнадійною, і на цю суму дебетується

рахунок 36 "Розрахунки з покупцями та замовниками" та 37 "Розрахунки з різними дебіторами", і кредитується рахунок 38 "Резерв сумнівних боргів".

При погашенні заборгованості дебетується рахунок 31 "Рахунки в банках" і кредитується рахунок 36 "Розрахунки з покупцями і замовниками" та 37 "Розрахунки з різними дебіторами".

Отже, виключення безнадійної дебіторської заборгованості з активів здійснюється з одночасним зменшенням величини резерву сумнівних боргів.

2.2. Фінансовий аналіз діяльності ПРАТ «ВЕСЕЛО-КУТСЬКИЙ КОМБІНАТ ХЛІБОПРОДУКТІВ» за проаналізований період

Загальний аналіз фінансового стану підприємства здійснюють за допомогою даних форм №1 «Баланс (Звіт про фінансовий стан)» (Додаток А), № 2«Звіт про фінансові результати (Звіт про сукупний дохід)» (Додаток Б)

Аналіз динаміки валюти балансу підприємства здійснюється на підставі даних форми №1 «Баланс (Звіт про фінансовий стан)» за допомогою табл. 2.3.

Таблиця 2.3 - Аналіз динаміки валюти балансу

Показники	На початок звітного року	На кінець звітного року	% зміни
Валюта балансу, тис.грн.:	42138,0	38160,1	90,6
- попереднього року	38160,1	31334,6	82,1
- звітного року			

З табл. 2.3 видно, що відбулось зменшення валюти балансу на кінець попереднього року порівняно з початком на 9,4%, а на кінець звітного року відбулось зменшення валюти балансу на 17,9%, що попередньо можна охарактеризувати як негативну діяльність підприємства впродовж звітного року.

Для більш глибокого виявлення якості динаміки валюти балансу проведемо поглиблений аналіз динаміки валюти балансу на підставі даних форм №1 «Баланс (Звіт про фінансовий стан)» та №2 «Звіт про фінансові результати (Звіт про сукупний дохід)» за допомогою табл. 2.4.

Таблиця 2.4 - Поглиблений аналіз динаміки валюти балансу

Показники	Попередній рік	Звітний рік	Коефіцієнт зміни
1. Чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг), тис.грн.	55872,9	34001,7	0,6

Продовження табл.2.4.

2. Фінансовий результат до оподаткування, тис.грн.	826	226	0,3
3. Валюта балансу, тис.грн.:	42138,0	38160,1	0,9
- на початок року	38160,1	31334,6	0,8
- на кінець року			
4. Середнє річне значення валюти балансу*, тис.грн.	40149,05	34747,35	0,9

З таблиці 2.4 можна визначити, що зменшення середньорічного значення валюти балансу на 0,9 р. супроводжувалося зменшенням чистого доходу на 0,6 р. та зменшенням прибутку до оподаткування на 0,3 р. Це свідчить про те, що підприємство зменшило свою діяльність та неефективно вклало грошові кошти у формування активів. Отже, зміни валюти балансу у звітному році порівняно з попереднім можна охарактеризувати як негативні.

Аналіз складу, структури та динаміки активів підприємства здійснено за даними форми № 1 «Баланс (Звіт про фінансовий стан)» за допомогою аналітичної табл. 2.5.

Таблиця 2.5. - Аналіз складу, структури та динаміки активів підприємства

Показники	Код рядка	Попередній рік	Звітний рік	Відхилення	
				абс.	%
Всього активів, тис. грн.	1300	38160,1	31334,6	-6825,5	-17,89
1. Необоротні активи, тис. грн.	1095	12184,5	17004,1	4819,6	39,56
- в % до активів		31,93	54,27	22,34	X
2. Оборотні активи, тис. грн.	1195	25975,6	14330,5	-11645,1	-44,83
- в % до активів		68,07	45,73	-22,34	X
2.1. Запаси, тис. грн.	1100,	3001,8	2888,6	-113,2	-3,78
- в % до активів	1110	7,87	9,22	1,35	X
2.2. Кошти в розрахунках, тис. грн.	1120÷115	1448,7	128,8	-1319,9	-91,11
- в % до активів	5	3,80	0,41	-3,39	X
2.3. Грошові кошти та їх еквіваленти, тис. грн.	1160,	2879,6	1995,1	-884,5	-30,72
- в % до активів	1165	7,55	6,37	-1,18	X
2.4. Інші оборотні активи, тис. грн.	1170,	-	-	-	-
- в % до активів	1190	-	-	-	X
- у тому числі витрати майбутніх періодів **, тис. грн.	1170	-	-	-	-
- в % до активів		-	-	-	X
3. Необоротні активи утримувані для продажу, та групи вибуття, тис.грн.	1200	-	-	-	-
- в % до активів		-	-	-	X

З табл. 2.5 видно, що в звітному році порівняно з попереднім активи підприємства зменшилися на 6825,25 тис. грн. або на 17,89 %. Це відбулось за рахунок зменшення оборотних активів на 11645,1 тис. грн. або на 44,83%, зменшення запасів на 113,2 тис. грн. або на 3,78%, зменшення коштів в розрахунках на 1319,9 або на 91,11%, зменшення грошових коштів на 884,5 тис. грн. або на 30,72%.

У структурі активів підприємства у попередньому році найбільший відсоток становили оборотні активи - 63,62%, тоді як питома вага необоротних активів складала 36,38%.

У звітному році відбулися наступні зміни в структурі активів підприємства: питома вага оборотних активів зменшилась на 1,82% пункти, відповідно збільшилась питома вага необоротних активів на таку саму величину. Протягом досліджуваного періоду підприємство не утримувало необоротних активів для продажу та не мало груп вибуття.

Аналіз складу, структури та динаміки оборотних активів підприємства здійснимо за даними форми № 1 «Баланс (Звіт про фінансовий стан)» за допомогою табл. 2.6.

Таблиця 2.6. - Аналіз складу, структури та динаміки оборотних активів

Показники		Абсолютна величина		Питома вага, %		Відхилення			
		на початок звітного року	на кінець звітного року	на початок звітного року	на кінець звітного року	абсолютне	питомої ваги	в % до величини на початок звітного року	в % до величини зміни оборотних активів
Оборотні активи всього, тис. грн., в тому числі:	1195	25975,6	14330,5	100	100	- 11645,1	X	-44,83	100
– запаси	1100	3001,8	2888,6	11,56	20,16	-113,2	8,6	-3,77	0,97

Продовження табл.2.6.

– дебіторська заборгованість	1120, 1155	20094,2	9446,8	77,36	65,92	- 10647,4	-11,46	-52,99	91,43
– грошові кошти та поточні фінансові інвестиції	1160, 1165	2879,6	1995,1	11,09	13,92	-884,5	2,83	-30,72	7,6
– інші оборотні активи	1170, 1190	-	-	-	-	-	-	-	-

З табл. 2.6 видно, що в звітному році порівняно з попереднім оборотні активи підприємства зменшилися на 11645,1 тис. грн. або на 44,83%. Це відбулось за рахунок зменшення запасів на 113,2 тис. грн або на 3,77%, дебіторської заборгованості на 10647,4 тис. грн або на 11,46%, та збільшення грошових коштів на 2,83 тис. грн або на 30,72%.

В структурі оборотних активів на початок звітного року найбільшу питому вагу займала дебіторська заборгованість – 91,43 %, грошові кошти та поточні фінансові інвестиції – 7,6%, питома вага запасів склала 0,97%. На кінець звітного року відбулись наступні зміни в структурі оборотних активів: збільшилась питома вага запасів - до 20,16%, грошових коштів – до 13,92 %, відбулось зменшення питомої ваги дебіторської заборгованості до 65,92%.

Великий відсоток дебіторської заборгованості свідчить про значущий обсяг коштів, які були витрачені на дебіторські зобов'язання. Такий великий відсоток може вказувати на важливість для компанії політики кредитування, залежність від дебіторських засобів та можливі ризики, пов'язані з невиклатою клієнтами. У контексті управління ліквідністю та фінансовим ризиком, це може вимагати уваги та ефективного контролю з боку компанії.

Аналіз структури розміщення оборотного капіталу (оборотних коштів) підприємства за сферами розміщення його окремих елементів здійснюємо на підставі даних форм №1«Баланс (Звіт про фінансовий стан)» та №5 «Примітки до річної фінансової звітності» за допомогою табл. 2.7.

З табл. 2.7 видно, що в звітному році порівняно з попереднім загальна величина оборотного капіталу підприємства зменшилась на 17167 тис. грн. або на 12,59%.

Це відбулось за рахунок зменшення капіталу, розміщеного в сфері виробництва на 14146 тис. грн. або на 30,12% та зменшення капіталу, розміщеного в сфері обігу на 3021 тис. грн. або на 3,38%.

В структурі оборотного капіталу попереднього року найбільшу питому вагу займає капітал, розміщений в сфері обігу – 65,56%, питома вага капіталу, розміщеного в сфері виробництва склала 34,44%.

Найбільшу питому вагу в структурі оборотного капіталу в звітному році займає частина оборотного капіталу, яка розміщена у сфері обігу – 79,84%, відповідно питома вага оборотного капіталу, який розміщено у сфері виробництва складала 20,16%. У 2018 році в структурі оборотного капіталу сфера виробництва займала 11,56% проти сфери обігу – 88,44%.

Таблиця 2.7. - Аналіз структури розміщення оборотного капіталу (оборотних активів)

Показники	Попередній рік		Звітний рік		Відхилення		
	тис. грн.	%	тис. грн.	%	абс.	%	за структурою
1. Сфера виробництва в тому числі:	3001,8	11,56	2888,6	20,16	-113,2	96,2	8,6
– виробничі запаси	3001,8	11,56	2888,6	20,16	-113,2	96,2	8,6
– незавершене виробництво	-	-	-	-			
– витрати майбутніх періодів	-	-	-	-			
2. Сфера обігу в тому числі:	22973,8	88,44	11441,9	79,84	-11531,9	49,8	-8,6
– готова продукція	-	-	-	-	-		
– грошові кошти	2879,6	11,09	1995,1	13,92	-884,5	69,3	2,83
– дебіторська заборгованість	18645,5	71,78	9318,0	0,65	-9327,5	49,9	-71,13
– товари	-	-	-	-	-		
– інші	1448,7	5,58	128,8	0,90	-1319,9	8,89	-4,68
Всього оборотний капітал	25975,6	100,0	14330,5	100,0	-11645,1	55,1	X
						7	

Аналіз використання оборотного капіталу (оборотних коштів) підприємства та його окремих елементів здійснюємо на підставі даних форм №1 «Баланс (Звіт про

фінансовий стан)» та №2 «Звіт про фінансові результати (Звіт про сукупний дохід)» за допомогою Додаток В.

Розрахунки, наведені в Додатку В, свідчать що ефективність використання оборотних коштів підприємства в звітному році порівняно з попереднім, про що свідчить збільшення коефіцієнту оборотності на 0,22 обороти, зменшення коефіцієнту завантаженості на 0,04 та зменшення тривалості одного обороту оборотних коштів на 15,54 днів (за рахунок зменшення часу перебування коштів в розрахунках – на 29,45 дня, збільшення часу перебування коштів в запасах – на 11,24 днів).

Це призвело до надлишку додаткової суми оборотних коштів у розмірі 502,56 тис. грн.

Аналіз складу, структури та динаміки дебіторської заборгованості підприємства здійснюємо на підставі даних форми №1 «Баланс (Звіт про фінансовий стан)» за допомогою Додатку Ж.

З Додатку Ж видно, що дебіторська заборгованість на кінець звітного року порівняно з початком року зменшилась на 3650,8 тис. грн. або 15,38%. Це відбулось за рахунок зменшення дебіторської заборгованості за товари, роботи, послуги на 2534,1 тис. грн. або 15,83%, а також скоротилась дебіторська заборгованість за розрахунками на 1197,4 тис. грн. або на 18,81% при тому збільшилась інша поточна дебіторська заборгованість на 80,7 тис. грн або на 5,90 %.

В структурі дебіторської заборгованості на початок звітного року найбільшу питому вагу займає дебіторської заборгованості за товари, роботи, послуги – 67,43%, а дебіторська заборгованість з бюджетом – 26,81% та інша поточна дебіторська заборгованість – 5,76%. На кінець звітного року відбулись наступні зміни в структурі дебіторської заборгованості – незначно зменшилась питома вага заборгованості за товари, роботи, послуги – до 67,07%, також незначною мірою зменшилась заборгованість перед бюджетом до 25,72% і збільшилась інша поточна дебіторська заборгованість до 7,21%.

Аналіз складу, структури та динаміки власного капіталу підприємства здійснюється за даними форми № 1 «Баланс (Звіт про фінансовий стан)» за

допомогою Додатку Е.

З Додатку И видно, що власний капітал підприємства на кінець звітнього року в порівнянні з початком збільшився за рахунок нерозподільного прибутку на 124,8 тис. грн, це свідчить про раціональне використання заробленого капіталу та можливість подальшого вкладання в розвиток. Основну частину питомої ваги займає зареєстрований капітал, який збільшився на 3390,9 тис.грн. або 93,96%. Зростання питомої ваги зареєстрованого капіталу може вказувати на його ключову роль у структурі власного капіталу. Це може бути результатом позитивної реакції інвесторів, довіри ринку чи ефективного управління акціонерною структурою.

Аналіз динаміки рентабельності капіталу підприємства здійснюється за даними форм № 1 «Баланс (Звіт про фінансовий стан)», форм № 2 «Звіт про фінансові результати (Звіт про сукупний дохід)» за два роки за допомогою Додатку Ж.

За даними таблиці видно, що всі показники рентабельності капіталу підприємства мають нестабільний характер зміни, що є негативною тенденцією. Так, рентабельність капіталу зменшилась на 0,09 процентних пункти, рентабельність основного капіталу зменшилась – на 0,79 процентних пункти, рентабельність оборотного капіталу збільшилась – на 0,16 процентних пункти, а власного оборотного капіталу не має. Прибуток зменшився на 60,3 тис. грн при зменшенні середньорічної суми капіталу на 6825,5 тис.грн., це свідчить про несприятливу ситуацію, де зниження прибутковості супроводжується також і зменшенням обсягу капіталу, що може вказувати на ризики та непевність.

Аналіз складу, структури та динаміки кредиторської заборгованості підприємства здійснюється за даними форми № 1 «Баланс (Звіт про фінансовий стан)» за допомогою Додатку И

З додатку И видно, що кредиторська заборгованість на кінець звітнього року порівняно з початком зменшилась на 19164,3 тис. грн. або на 63,91%. Це відбулось за рахунок зменшення кредиторської заборгованості за товари, роботи, послуги – на 18646 тис. грн. або на 64, 89%, меншення кредиторської заборгованості за розрахунками на 234,8 тис. грн або на 35,28%; але відбулось збільшення інших поточних зобов'язань на 18802,1 тис. грн.

Порівняльний аналіз дебіторської та кредиторської заборгованості підприємства можна виконати за на підставі даних форм №1 «Баланс (Звіт про фінансовий стан)» та №5 «Примітки до річної фінансової звітності» за допомогою Додатку К.

З Додатку К видно, що сталося перевищення кредиторської над дебіторською заборгованістю на 1074,8 тис. грн. Це відбулось за рахунок перевищення кредиторської заборгованості за товари, роботи, послуги на 4622,8 тис. грн, зі страхування на 64,6 тис.грн та оплати праці на 299,8

Аналіз фінансової стійкості підприємства за узагальнюючими показниками здійснюється за даними форми № 1 «Баланс (Звіт про фінансовий стан)» за допомогою табл. 1 Додатку Л.

Дані розрахунків, які наведені табл.1 Додатку Л., що підприємству на початок попереднього року не вистачає власних оборотних коштів, ні джерел для покриття запасів, тому фінансова ситуація є кризовою, але на кінець попереднього та звітного – нестійкою, тому що підприємству вистачає джерел для фінансування запасів з урахуванням джерел, що послаблюють фінансову напругу, а саме кредиторської заборгованості.

Аналіз фінансовій стійкості підприємства за частковими показниками здійснюється за даними форми № 1 «Баланс (Звіт про фінансовий стан)» за допомогою табл.2 Додатку Л.

Як видно з табл. Додатку Л. відносні показники фінансової стійкості підприємства не відповідають нормативним значенням та мають тенденцію до зменшення, що негативно впливає на фінансових стан на кінець звітного року.

Таким чином можна зробити висновок, що підприємство не є фінансово стабільним.

Аналіз ліквідності балансу здійснюється за даними форми № 1 «Баланс (Звіт про фінансовий стан)» допомогою табл.3 Додатку Л.

З табл. 3 Додатку Л. баланс підприємства в звітному році не є абсолютно ліквідним за рахунок відсутності достатньої кількості найбільш ліквідних активів та власного капіталу, що негативно впливає на ліквідність та фінансовий стан

підприємства:

а) на початок року:

$$A1 > П1$$

$$A2 < П2$$

$$A3 > П3$$

$$A4 > П4$$

б) на кінець року:

$$A1 > П1$$

$$A2 < П2$$

$$A3 > П3$$

$$A4 > П4$$

Аналіз ліквідності підприємства за відносними показниками здійснюється за даними форми № 1 «Баланс (Звіт про фінансовий стан)» (або табл.3.16) за допомогою табл. 4 Додатку Л.

З табл. 4 Додатку Л видно, що всі коефіцієнти ліквідності не знаходяться в межах норм, що негативно характеризує діяльність підприємства та свідчить про незмогу підприємства покрити свої термінові зобов'язання. Також негативним є невідповідність коефіцієнту абсолютною ліквідності нормативному значенню, що свідчить про можливість непогашення підприємством його термінових зобов'язань.

Аналіз фінансових результатів діяльності підприємства здійснюють за допомогою даних форм № 2 «Звіт про фінансові результати (Звіт про сукупний дохід)» та №5 «Примітки до річної фінансової звітності».

Аналіз складу, динаміки та структури фінансових результатів діяльності підприємства проводиться на підставі даних форми № 2 «Звіт про фінансові результати (Звіт про сукупний дохід)» за допомогою табл. 2.8

Таблиця 2.8 - Аналіз складу, динаміки та структури фінансових результатів діяльності підприємства

Показники	Алгоритм розрахунку за кодом рядка	Попередній рік		Звітний рік		Відхилення	
		тис. грн.	%	тис. грн.	%	тис. грн.	%
1. Фінансовий результат від реалізації продукції	2000-2050-2130-2150	0	0	1,7	1,1	1,7	-
2. Фінансовий результат від іншої операційної діяльності	2120-2180	-	-	-	-	-	-
3. Фінансовий результат від операційної діяльності	2190 (2195)	0	-	0	-	-	-
4. Фінансовий результат від інвестиційної та фінансової діяльності	2200+ 2220 – 2250 – 2255	-	-	-	-	-	-

Продовження табл.2.8.

5. Фінансовий результат іншої діяльності	2240 –2270	225,7	0	150,5	98,9	-75,2	66,7
6. Фінансовий результат до оподаткування	2290 (2295)	225,7	100,0	152,2	1000,0	-73,5	67,43

З табл. 2.8 видно, що фінансовий результат до оподаткування зменшився на 28451 тис. грн або в 2,51р. Це відбулось за рахунок зменшення прибутку від реалізації продукції на 34399 тис. грн. або в 1,98р. Позитивний вплив здійснило збільшення фінансового результату від інвестиційної та фінансової діяльності на 288 тис. грн або в 1,46р. та зменшення збитку від іншої операційної діяльності на 5496 тис.грн. та від іншої діяльності на 164 тис.грн.

Аналіз формування та динаміки фінансового результату від основної операційної діяльності (реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг)) проводиться на підставі даних форми № 2 «Звіт про фінансові результати (Звіт про сукупний дохід)» за допомогою табл. 2.9.

Таблиця 2.9. - Аналіз формування та динаміки фінансових результатів підприємства від основної операційної діяльності

Показники	Алгоритм розрахунку за кодом рядка	Попередній рік, тис. грн.	Звітний рік, тис. грн.	Відхилення	
				тис.грн	%
1. Чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	2000	55872,9	34001,7	-21871,2	-39,15
2. Собівартість реалізованої продукції	2050	55872,9	34000,0	-21872,9	-39,15
3. Адміністративні витрати	2130	-	-	-	-
4. Витрати на збут	2150	-	-	-	-
5. Фінансовий результат від основної операційної діяльності	2000- 2050- 2130-2150	0	1,7	-1,7	

З табл. 2.9 видно, що фінансовий результат від основної операційної діяльності в звітному році порівняно з попереднім роком зменшився на 1,7 тис. грн. Це відбулось за рахунок зменшення чистого доходу від реалізації продукції на 39,15%, але також відбулося зменшення витрат, що пов'язані з реалізацією продукції (собівартість реалізованої продукції – на 39,15%, але це не вплинуло негативно на фінансовий

результат основної операційної діяльності.

Аналіз формування чистого прибутку підприємства проводиться на підставі даних форми № 2 «Звіт про фінансові результати (Звіт про сукупний дохід)» за допомогою Додатку М.

З Додатку М видно, що сума чистого прибутку підприємства в звітному році порівняно з попереднім зменшилась на 28451 тис. грн. або в 2,51р. Це відбулось за рахунок зменшення фінансового результату до оподаткування на 28451 тис. грн. або в 2,51р.

Аналіз рентабельності виробництва здійснюють за даними форм №1 «Баланс (Звіт про фінансовий стан)» та № 2«Звіт про фінансові результати (Звіт про сукупний дохід)» за допомогою табл. 2.8.

Дані табл. 2.8 свідчать, що зменшення прибутку до оподаткування на 73,5 тис. грн. здійснило негативний вплив та призвело до зменшення рентабельності виробництва; збільшення середньої річної вартості основних засобів на 43080,9 тис.грн. та зменшення середньої річної вартості оборотних коштів на 11645,1 тис.грн. здійснило негативний вплив та призвело до зменшення рентабельності виробництва.

Таблиця 2.10. - Аналіз рентабельності виробництва

Показники	Алгоритм розрахунку	Попередній рік	Звітний рік	Абс. відхил.
1. Фінансовий результат до оподаткування, тис.грн.	форма№2 р.2290 (2295)	225,7	152,2	-73,5
2. Середня річна вартість основних засобів, тис.грн.	форма№1 р.1011*	35981,9	43080,9	7099,0
3. Середня річна вартість оборотних коштів, тис.грн.	форма№1 р.1195*	25975,6	14330,5	-11645,1
4. Загальна величина виробничих фондів підприємства, тис. грн.	р. 2 + р. 3	61957,5	57411,4	-4546,1
5. Рентабельність виробництва, %	р.1: р.4·100%	0,36	0,27	-0,09

Оцінка ймовірності банкрутства підприємства за двох факторною моделлю Альтмана

Альтмана здійснюється за допомогою формули 1.

$$Z = -0,3877 - 1,0736 \cdot K_{пл} + 0,579 \cdot \frac{ПК}{П} \quad (1)$$

де Z – показник ймовірності банкрутства

$K_{пл}$ – коефіцієнт поточної ліквідності (покриття)

ПК – позиковий капітал (ф. №1, 1595+1695+1700)

П – сума пасивів (ф. №1, р. 1900)

$$Z_{\text{початок}} = -0,3877 - 1,0736 * 0,766 + 0,579 * 0,889 = -0,695$$

$$Z_{\text{кінець}} = -0,3877 - 1,0736 * 0,540 + 0,579 * 0,847 = -0,477$$

Оцінка ймовірності банкрутства за двох факторною моделлю Альтмену свідчить, що як в попередньому так і в звітному році інтегральний показник $Z < 0$, що свідчить про низький рівень банкрутства підприємства та позитивно характеризує його діяльність.

Оцінка ймовірності банкрутства підприємства за моделлю Спрінгейта здійснюється за допомогою формули 2.

$$Z = 1,03A + 3,07B + 0,66C + 0,4D \quad (2)$$

Аналіз ймовірності банкрутства за моделлю Спрінгейта за даними досліджуваного підприємства представлена в таблиці 2.11

За результатами оцінка ймовірності банкрутства підприємства за моделлю Спрінгейта можна зробити висновок значення інтегрального показника Z впродовж 2х років більший ніж 0.862, що свідчить про низьку ймовірність банкрутства підприємства.

Таблиця 2.11. - Оцінка ймовірності банкрутства підприємства за моделлю Спрінгейта

Цільові показники	Алгоритм розрахунку	Попередній рік	Звітний рік
A	р. 1195 ф. №1	0,68	0,46
	р. 1300 ф. №1		
B	р. 2290 (2295) ф. №2	0,005	0,005
	р. 1300 ф. №1		
C	р. 2290 (2295) ф. №2	0,007	0,006
	р. 1695 ф. №1		
D	р. 2000 ф. №2	1,564	1,085
	р. 1300 ф. №1		
Z	$1,03A + 3,07B + 0,66C + 0,4D$	1,35	0,93

Оцінка ймовірності банкрутства підприємства за системою показників Бівера здійснюється за даними досліджуваного підприємства за допомогою табл. 2.12.

Таблиця 2.12. - Оцінка ймовірності банкрутства підприємства за системою показників Бівера

Показники	Алгоритм розрахунку	Попередній рік	Звітний рік	Рекомендовані значення показників		
				Група I – стійкий фінансовий стан	Група II – за 5 років до банкрутства	Група III – за рік до банкрутства
1. Коефіцієнт Бівера	$\frac{p.(2350+2515) \text{ ф. №2}}{p.(1595+1695+1700) \text{ ф. №1}}$	0,005	0,004	0,4 – 0,45	0,17	-0,15
2. Коефіцієнт поточної ліквідності	$\frac{p.(1195+1200) \text{ ф. №1}}{p.1695 \text{ ф. №1}}$	0,77	0,54	$\leq 3,2$	$\leq 2,0$	$\leq 1,0$
3. Рентабельність капіталу за чистим прибутком	$\frac{\text{ф. №2 } p. 2350 (2355)}{\text{ф. №1 } p. 1300}$	0,005	0,004	6-8	4	-22
4. Коефіцієнт концентрації позикового капіталу	$\frac{p.(1595+1695+1700) \text{ ф. №1}}{p. 1900 \text{ ф. №1}}$	0,97	0,85	$\leq 0,37$	$\leq 0,50$	$\leq 0,80$
5. Коефіцієнт покриття активів власним оборотним капіталом	$\frac{p.(1495 - 1095) \text{ ф. №1}}{p. 1300 \text{ ф. №1}}$	-0,29	-0,39	0,4	$\leq 0,30$	$= 0,06$

Визначаючи фінансовий стан підприємства на основі розрахованих показників, ми можемо зробити наступні висновки:

Загальною тенденцією є виявлення певних проблем та ризиків, особливо щодо ліквідності та рентабельності. Підприємство може потребувати уваги та коригувань у фінансовому управлінні для покращення свого фінансового стану та уникнення можливих проблем у майбутньому.

Висновки до розділу 2

Дебіторська заборгованість в сучасних умовах визнається однією з ключових складових фінансового управління підприємством. Вона представляє собою зобов'язання клієнтів перед підприємством і може бути розглянута як форма

залучення коштів у вигляді відстрочених платежів. Дебіторська заборгованість грає критичну роль у фінансовому забезпеченні та ліквідності підприємства.

Також, аналіз динаміки та структури дебіторської заборгованості може служити основою для вдосконалення стратегій взаємодії з клієнтами та оптимізації умов платежів для досягнення оптимальної фінансової ефективності підприємства.

Дебіторська заборгованість є важливим ресурсом для забезпечення платоспроможності та гармонійного функціонування підприємства. Цей вид активів представляє собою зобов'язання, які клієнти підприємства мають перед ним і готові розрахуватися у майбутньому.

Одним із важливих аспектів фінансового аналізу є ретельне дослідження дебіторської заборгованості. Дебіторська заборгованість включає в себе грошові кошти, які повинні бути сплачені покупцями за наданий товар чи послуги. Важливо визначити часові рамки для оплати, кількість дебіторів, а також механізми контролю за ризиками несплати. Ці процеси допомагають не лише виявити потенційні ризики та проблеми, але й розробити стратегії для оптимізації фінансової діяльності.

Організація фінансово-економічного аналізу передбачає чітке визначення його мети, що може включати в себе виявлення причин фінансових труднощів, оцінку ефективності використання ресурсів та перевірку фінансової стабільності підприємства. Вибір методів аналізу зазвичай включає в себе використання горизонтального та вертикального аналізу фінансових звітів, а також розрахунок різноманітних фінансових коефіцієнтів.

Процеси фінансового аналізу та обліку дебіторської заборгованості взаємодіють для забезпечення ефективного управління ресурсами підприємства. Фінансовий аналіз включає в себе комплексний огляд фінансових звітів, щоб здобути вичерпну інформацію про фінансовий стан підприємства.

Облік дебіторської заборгованості передбачає використання систематизованих методів реєстрації та внутрішніх контрольних процедур. Спостереження за платіжною дисципліною та швидке реагування на зміни можуть позитивно позначитися на фінансовому стані підприємства.

Управління дебіторською заборгованістю включає в себе не лише її ефективний

облік, але й розробку стратегій для зменшення заборгованості та вдосконалення процесу стягнення коштів. Також важливо регулярно оновлювати методи аналізу, використовуючи нові технології та програмні засоби для забезпечення точності та оперативності.

Усі ці заходи спрямовані на підтримку фінансової стійкості підприємства, зниження ризиків та досягнення оптимальних показників ефективності в управлінні дебіторською заборгованістю.

3.ОРГАНІЗАЦІЯ І МЕТОДИКА АНАЛІЗУ ДЕБІТОРСЬКОЇ ЗАБОРГОВАНОСТІ НА ПРАТ «ВЕСЕЛО-КУТСЬКИЙ КОМБІНАТ ХЛІБОПРОДУКТІВ»

3.1. Особливості організації та методики аналізу дебіторської заборгованості

Довготривалий досвід розвитку економіки розвинутих країн чітко підтверджує, що ефективне функціонування підприємства неможливе без добре організованої системи управління дебіторською заборгованістю

Дебіторська заборгованість може значно впливати на грошовий обіг, розвиток платіжного потоку та швидкість обороту коштів. Різке зростання дебіторської заборгованості та її частки в активах підприємства може бути результатом необережної кредитної політики щодо клієнтів, а також вказувати на збільшення обсягів продажів та зниження платоспроможності дебіторів. В таких випадках підприємство може розглядати можливість зменшення обсягів постачання продукції або надання послуг, щоб знизити рівень дебіторської заборгованості [41].

Національні підприємства відводять велике значення аналізу, оскільки дебітори часто несвоєчасно виконують свої платежі перед контрагентами. Зростання проблем, пов'язаних із заборгованістю, робить актуальним ретельний аналіз та облік дебіторської заборгованості.

В залежності від обсягу та кількості розрахункових документів і дебіторів можна проводити аналіз дебіторської заборгованості за суцільним або вибіркоким методом. Існує необхідність у подальшому вивченні та вдосконаленні моделей управління дебіторською заборгованістю, адаптованих до сучасних ринкових реалій в Україні.

Головною метою аналізу дебіторської заборгованості є перевірка реальності сум, відображених у балансі підприємства, контроль за дотриманням правил розрахунків та своєчасної отримання оплати. Завершальним етапом аналізу є підготовка рекомендацій для управління, спрямованих на зменшення рівня дебіторської заборгованості.

В залежності від суб'єктів аналітичної інформації виділяють внутрішній та

зовнішній аналіз. Внутрішній аналіз проводить саме підприємство або аудиторські організації, в той час як зовнішній аналіз базується на звітності, представленій державними органами, інвесторами, банками та іншими зацікавленими сторонами.

Збільшення частки дебіторської заборгованості негативно впливає на фінансовий стан підприємства, тому важливо акцентувати увагу на скороченні термінів погашення платежів. Аналіз дебіторської заборгованості повинен фокусуватися на тій її частині, яка може бути повернена з найбільшою ймовірністю. Якість та ліквідність дебіторської заборгованості є ключовими аспектами, і важливо визначити ймовірність повернення суми дебіторської заборгованості.

Аналіз дебіторської заборгованості дозволяє розробити стратегію та тактику розвитку підприємства, підтверджує плани та управлінські дії, а також служить основою для перевірки виконання та оптимізації ресурсів. Дослідження дебіторської заборгованості охоплює такі напрямки, як визначення її частки в оборотних активах, оцінка складу та структури, розрахунок термінів погашення, аналіз впливу факторів, визначення сумнівної та безнадійної частки.

Перед проведенням аналізу дебіторської заборгованості розумно визначити його структурні компоненти та використовувати організаційно-економічну модель, що включає визначення складу і структури, аналіз відхилень та тенденцій змін. Важливою частиною ефективності моделі є визначення принципів функціонування, таких як:

- Визначення частки дебіторської заборгованості в оборотних активах.
- Оцінка складу та структури дебіторської заборгованості.
- Розрахунок термінів погашення та його оборотності.
- Вивчення впливу факторів на цей вид заборгованості.
- Визначення частки сумнівної та безнадійної дебіторської заборгованості серед усієї дебіторської заборгованості.
- Порівняння суми дебіторської заборгованості із сумою боргу.

Зазначені принципи грають важливу роль у забезпеченні ефективного управління дебіторською заборгованістю підприємства. Давайте поглянемо на кожен із цих принципів та розглянемо їх у контексті оптимізації фінансового стану

підприємства:

1. Повнота: Забезпечення повноти інформації важливо для розуміння всіх аспектів дебіторської заборгованості. Це допомагає уникнути пропусків у даних та забезпечує комплексний погляд на фінансовий стан.

2. Достовірність: Інформація повинна бути достовірною та надійною. Для ефективного управління дебіторською заборгованістю важливо мати точні дані для прийняття обґрунтованих рішень.

3. Оперативність: Швидкий доступ до актуальних даних дозволяє підприємству реагувати на зміни у дебіторській заборгованості вчасно та приймати оперативні рішення для її оптимізації.

4. Етапність: Розгляд аналізу дебіторської заборгованості в етапах дозволяє систематизувати процес та виявляти можливості для удосконалення на кожному етапі.

5. Динамічність: Фінансовий стан підприємства може змінюватися з часом. Динамічний підхід до управління дебіторською заборгованістю дозволяє адаптуватися до змін у ринкових умовах та покращувати стратегії.

6. Безперервність: Управління дебіторською заборгованістю повинно бути безперервним процесом. Періодичні огляди та аналіз дозволяють вчасно реагувати на проблеми та можливості.

7. Збалансованість: Збалансований підхід включає в себе урахування різних факторів, таких як підтримання стосунків з клієнтами та оптимізація фінансового портфеля, щоб досягти гармонії управління дебіторською заборгованістю.

Аналіз дебіторської заборгованості на підприємствах включає в себе п'ять основних розділів, які тісно взаємодіють для забезпечення комплексного розгляду даного фінансового аспекту (рис. 3.1). Важливим етапом у проведенні аналізу є перший крок, який полягає у чіткому визначенні об'єкта, мети та завдань дослідження.

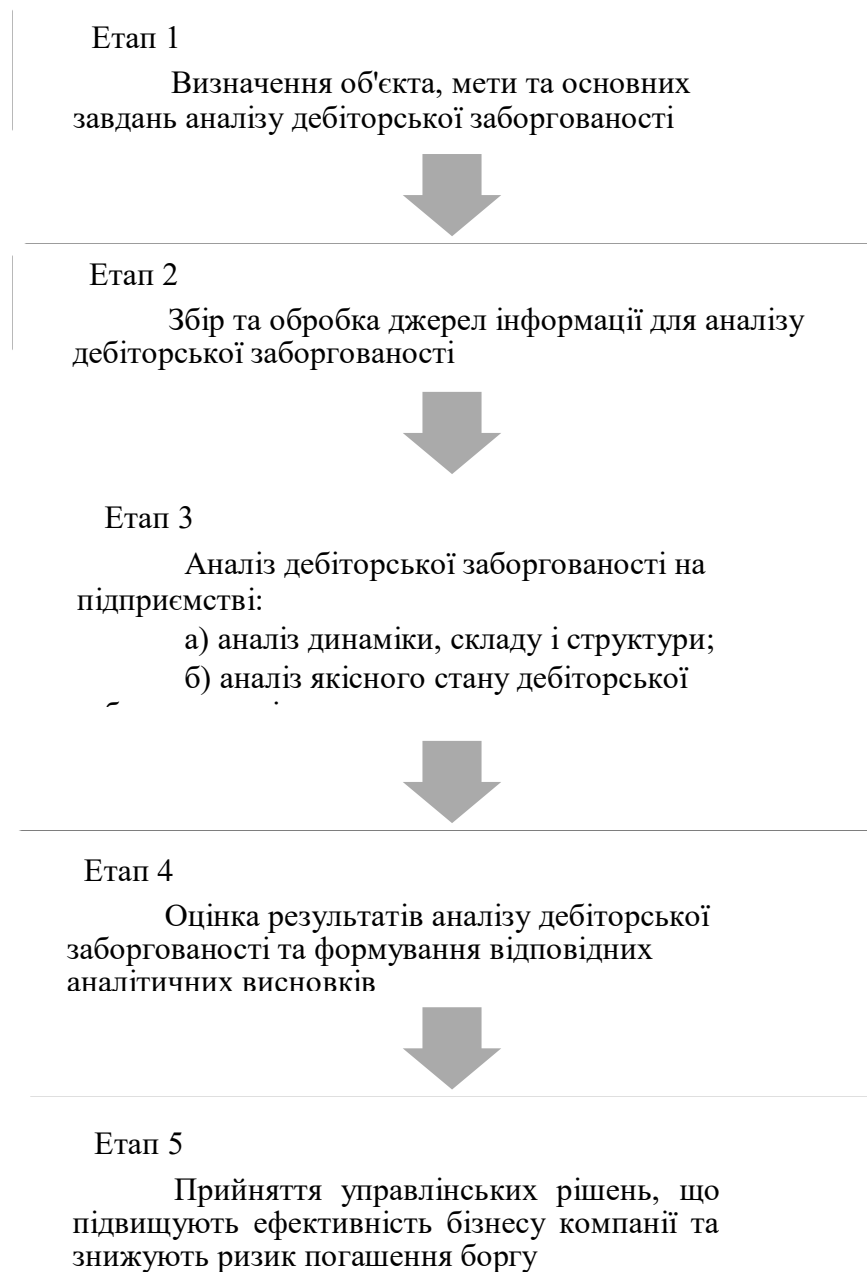

Рисунок 3.1. Етапи комплексного аналізу дебіторської заборгованості на підприємствах

Об'єктом аналізу у даному випадку є дебіторська заборгованість, що включає в себе фінансові зобов'язання покупців перед підприємством. Метою проведення аналізу є багатогранне визначення таких характеристик, як повнота, своєчасність та правильність виконання операцій з дебіторами. Для досягнення цієї мети важливо розглядати якість дебіторської заборгованості на основі сукупних та субпоказників.

В період кризи аналіз дебіторської заборгованості набуває важливості, оскільки в умовах інфляції мобілізація власних оборотних коштів стає не вигідною. Систематичний аналіз дебіторської заборгованості є критичним у забезпеченні

ефективного управління фінансами підприємства.

Одним з ключових аспектів аналізу є виявлення факторів, які впливають на дебіторську заборгованість, та визначення причин їх зміни. Це допомагає підприємству розуміти динаміку заборгованості та вчасно адаптувати свої стратегії для оптимізації фінансового стану.

Необхідно підкреслити, що проведення аналізу дебіторської заборгованості є важливою складовою фінансового управління підприємства. Підходячи до цього завдання системно та комплексно, можна досягти більшої ефективності в управлінні фінансовими ресурсами та покращити загальний фінансовий стан організації.

На другому етапі аналізу дебіторської заборгованості підприємства проводиться збір та обробка інформації з різних джерел. Серед них основними є фінансова звітність підприємства, яка надає об'єктивний огляд фінансового стану. Для внутрішнього аналізу можуть використовуватись аналітичні реєстри обліку, що дозволяють детально розглядати та вивчати обороти та рух коштів у сфері дебіторської заборгованості.

Третій етап комплексного аналізу дебіторської заборгованості визначається своєю трудомісткістю та об'ємом завдань, оскільки існує безліч методів аналізу цього фінансового аспекту. Використовуючи дані бухгалтерської звітності, такої як фінансова звітність форми 1 та форми 2, можна встановити цілу низку показників, які відображають стан дебіторської заборгованості.

На четвертому етапі аналізу систематизуються та узагальнюються отримані результати, щоб сформулювати висновки щодо поточного стану дебіторської заборгованості на підприємстві. Це дозволяє визначити основні тенденції та виявити фактори, які впливають на динаміку заборгованості.

На завершальному етапі розробляються управлінські рішення з метою підвищення ефективності господарської діяльності підприємства та зменшення ризику неповернення боргів. Прийняття рішень вимагає уважного врахування всіх чинників та причин, що впливають на формування дебіторської заборгованості. Аналіз починається з горизонтального та вертикального аналізу, визначаючи вагу компонентів дебіторської заборгованості та її частку в структурі оборотних активів

та балансу.

Скорочення обсягів дебіторської заборгованості є складним явищем і не повинно оцінюватися однозначно як позитивне чи негативне явище у діяльності підприємства, оскільки досягти цього можна різними шляхами. У першому випадку, зменшення розміру дебіторської заборгованості відбувається шляхом скорочення періоду погашення (збільшення оборотності дебіторської заборгованості) [46].

Інший сценарій, що свідчить про проблеми у фінансово-господарській діяльності суб'єкта господарювання, - це зменшення розміру дебіторської заборгованості через зменшення обсягів реалізованої продукції. Збільшення частки дебіторської заборгованості серед оборотних активів підприємства може свідчити про неефективну кредитну політику стосовно покупців, збільшення обсягів реалізації, або навіть про банкрутство та неплатоспроможність дебіторів.

Збільшення чи зменшення обсягів дебіторської заборгованості неможливо однозначно оцінити як позитивну чи негативну тенденцію у діяльності підприємства без детального економічного аналізу. Деякі підприємства можуть відмовлятися від агресивного погашення боргів, сподіваючись на подальшу співпрацю.

Проте, в умовах економічної нестабільності такий підхід може бути ризикованим, оскільки контрагенти вибирають, які саме зобов'язання виконувати в першу чергу, а які відкласти.

Недотримання розрахункової дисципліни може призвести до значного зростання дебіторської заборгованості та, в кінцевому підсумку, до погіршення фінансового стану підприємства.

У процесі аналізу потрібно вивчати перш за все динаміку дебіторської заборгованості суб'єкта господарювання. Проаналізуємо дебіторську та кредиторську заборгованість за період з 2017 по 2019 рр.

Аналіз динаміки дебіторської заборгованості ПРАТ «ВЕСЕЛО-КУТСЬКИЙ КОМБІНАТ ХЛІБОПРОДУКТІВ» (табл. 3.1) засвідчив значні зміни, а саме значне зниження розміру дебіторської заборгованості у 2018 та 2019 роках на 40,57%.

Тенденція до зменшення обсягу дебіторської заборгованості може мати різні

економічні та фінансові виміри, такі як поліпшення управління заборгованістю або зміни в стратегії продажів.

У 2017 році дебіторської заборгованості не було.

Таблиця 3.1. - Аналіз динаміки дебіторської заборгованості

Показники	Рік			Абсолютне відхилення 2019 до 2018	Темп зростання 2019 до 2018, %
	2017	2018	2019		
Дебіторська заборгованість за продукцію, товари, роботи, послуги, тис. грн	-	13478	5468	-8010	40,57
Інша поточна дебіторська Заборгованість, тис. грн	-	-	-	-	-
Усього	-	13478	5468	-8010	40,57

Особливу увагу в процесі аналізу дебіторської заборгованості слід приділити аналізу її структури (табл. 3.2). Підприємство має статтю «Дебіторська заборгованість за продукцію, товари, роботи, послуги» та «Іншу поточну дебіторську заборгованість». Питома вага дебіторської заборгованості показує, яка частина оборотних засобів підприємства зосереджена в розрахунках.

Таблиця 3.2. - Аналіз структури дебіторської заборгованості

Показники	Питома вага у розрізі заборгованості, %			Зміна структури	
	2017 р.	2018 р.	2019 р.	2018 р. до 2017 р.	2019 р. до 2018 р.
Дебіторська заборгованість за продукцію, товари, роботи, послуги	94,6	68,9	93,6	-25,7	+24,7
Резерв сумнівних боргів	-	-	-	-	-

Інша поточна дебіторська заборгованість	5,4	31,1	6,4	+25,7	-24,7
Усього	100	100	100	-	-

Для ефективного управління діяльністю підприємства, важливо проводити не лише кількісний аналіз показників, але й якісний аналіз. Основне завдання якісного аналізу полягає в ідентифікації видів продукції, за якими виникає найбільша дебіторська заборгованість, а також основних видів продукції, за якими заборгованість виникає найчастіше.

Для оцінки стану та якості дебіторської заборгованості розроблено систему показників, представлену в Додатку Н. Аналіз розрахунків на основі цих коефіцієнтів дозволяє детально проаналізувати стан дебіторської заборгованості підприємства за обраний період та визначити основні завдання політики управління дебіторською заборгованістю.

Використовуючи систему коефіцієнтів з таблиці Додатку Н, слід провести якісний аналіз дебіторської заборгованості. Рекомендується визначити види продукції, за якими виникає найбільша дебіторська заборгованість, враховуючи категорії товарів, робіт та послуг. Це дозволить зорієнтуватися на найбільш вигідних клієнтів підприємства.

Такий якісний аналіз дебіторської заборгованості дозволяє виявити основні фактори, що впливають на виникнення проблем та визначити стратегії для зменшення ризиків та оптимізації умов співпраці з клієнтами. Регулярне оновлення та адаптація системи коефіцієнтів на основі змін в умовах ринку та фінансовій стабільності клієнтів є також важливим етапом в управлінні дебіторською заборгованістю.

Дані для розрахунку показників та їх аналіз наведено в Додатку Н. Відтак, протягом аналізованого періоду ПРАТ «ВЕСЕЛО-КУТСЬКИЙ КОМБІНАТ ХЛІБОПРОДУКТІВ» спостерігається зменшення чистого доходу від реалізації на 31857 тис. грн, що в свою чергу спричинило зменшення коефіцієнта оборотності на 22,45%. Тривалість періоду погашення в звітному році зменшилась. Це є позитивним фактором, оскільки свідчить про зменшення ризиків неповернення заборгованості та

про те, що дебіторська заборгованість швидше погашається. Крім того, спостерігається спадання в звітному році питомої ваги дебіторської заборгованості у структурі необоротних активів підприємства, що свідчить про меншу мобільність структури майна підприємства.

Зменшення дебіторської заборгованості та її частки в оборотних активах може бути наслідком різноманітних обставин і стратегічних рішень підприємства.

Ось деякі можливі причини цього явища:

- Підприємство може вдосконалити свою систему кредитування та контролю за платежами, що призводить до швидшої сплати заборгованості клієнтами.

- Зменшення строків кредитування або збільшення вимог до строків платежів може допомогти скоротити період, протягом якого підприємство має невиклачені рахунки.

- Зменшення дебіторської заборгованості може бути стратегічним рішенням підприємства в умовах економічної нестабільності або ризикованого фінансового середовища.

- Збільшення акценту на передоплату за товари або послуги може зменшити рівень дебіторської заборгованості та покращити ліквідність.

- Перегляд стратегії продажів, зміни в умовах ринку або розвиток нових каналів збуту можуть впливати на обсяг кредитування клієнтів.

- Покращення фінансової стабільності клієнтів може призвести до зменшення ризику дебіторської заборгованості.

- Оптимізація управління запасами може впливати на обсяги реалізації та вимоги до оплати.

Враховуючи ці фактори, зменшення дебіторської заборгованості може виявитися стратегічним вибором, спрямованим на поліпшення фінансової стабільності та ліквідності підприємства.

Проводячи аналіз дебіторської заборгованості, важливо визначити причини виникнення кожного виду заборгованості, враховуючи специфіку діяльності підприємства, сезонність роботи та інші конкретні умови. Організація методики аналізу дебіторської заборгованості дозволяє ефективно управляти поверненням

боргів та прогнозувати надходження коштів.

Для якісного аналізу важливо визначити комплекс завдань та послідовно провести їх реалізацію:

1. Збір та обробка інформації, що характеризує кредитну історію дебітора.
2. Аналіз стану підприємств-партнерів.
3. Розрахунок кредитного ліміту та визначення умов кредитів для кожного контрагента окремо.
4. Контроль термінів кредиту та дотримання ліміту для кожного випадку реалізації.
5. Моніторинг платежів дебіторів.
6. Аналіз та контроль довгострокових зобов'язань контрагентів.
7. Впровадження процедур для повернення простроченої дебіторської заборгованості.
8. Аналіз безнадійної дебіторської заборгованості та ухвалення управлінських рішень для компенсації збитків.

Порівняльний аналіз дебіторської та кредиторської заборгованості є важливим елементом для виявлення причин дебіторської заборгованості та уникнення негативних наслідків для фінансового стану підприємства.

3.2. Напрямки вирішення проблем аналізу дебіторської заборгованості

Вирішення проблем аналізу дебіторської заборгованості на підприємстві ПРАТ «ВЕСЕЛО-КУТСЬКИЙ КОМБІНАТ ХЛІБОПРОДУКТІВ» може включати ряд напрямків і заходів для покращення управління фінансовим станом та зменшення ризиків.

ПРАТ «ВЕСЕЛО-КУТСЬКИЙ КОМБІНАТ ХЛІБОПРОДУКТІВ» перед собою ставить завдання досягти позитивного фінансового результату для свого подальшого існування та розвитку в конкурентних умовах ринку. Основним джерелом формування доходів даного підприємства надання послуг зберігання, сушіння, очищення та складської обробки зернових культур, тому найважливішими внутрішніми чинниками зростання прибутку є:

Оскільки основним джерелом формування доходів даного підприємства є надання послуг зберігання, сушіння, очищення та складської обробки зернових культур, найважливішими внутрішніми чинниками зростання прибутку можуть бути такі:

- Розширення асортименту послуг або вдосконалення існуючих може збільшити попит і привести до зростання доходів.
- Вдосконалення технологічних процесів та використання сучасного обладнання може зменшити витрати і збільшити ефективність.
- Залучення нових клієнтів або розширення географії обслуговування може стати додатковим джерелом доходів.
- Покращення якості наданих послуг і надання високорівневого клієнтського сервісу може підвищити задоволеність клієнтів і забезпечити повторні замовлення.
- Розробка ефективної стратегії маркетингу та реклами може допомогти привертати нових клієнтів і збільшувати обсяги замовлень.
- Ефективне управління фінансами, включаючи контроль над витратами та оптимізацію операцій, може призвести до збільшення прибутку.

Загально кажучи, стратегія зростання прибутку повинна базуватися на аналізі ринку, вимогах клієнтів та конкурентному середовищі, а також враховувати внутрішні резерви оптимізації бізнес-процесів.

З огляду на велику роль обліку розрахункових операцій в діяльності ПРАТ «ВЕСЕЛО-КУТСЬКИЙ КОМБІНАТ ХЛІБОПРОДУКТІВ» існує ряд питань, пов'язаних з організацією обліку та процедур внутрішнього контролю, які вимагають додаткової і більш детального опрацювання для даної організації. На величину дебіторської в ПРАТ «ВЕСЕЛО-КУТСЬКИЙ КОМБІНАТ ХЛІБОПРОДУКТІВ» впливають такі чинники як обсяг продажів на умовах наступної оплати, умови договорів з дебіторами, умови розрахунків з основними дебіторами, покупцями, замовниками та політика управління дебіторською заборгованістю.

У діяльності бухгалтерської служби будь-якого економічного суб'єкта особливе місце повинно бути відведено організації обліку дебіторської заборгованості і

контролю за станом розрахунків. Добре організований облік дебіторської заборгованості, правильне розкриття інформації в бухгалтерській звітності дозволить проводити якісний аналіз фінансового стану економічного суб'єкта, приймати обґрунтовані управлінські рішення.

Підприємство зацікавлене в зміцненні свого фінансового стану, що можливо за рахунок організації ефективної системи бухгалтерського обліку дебіторської заборгованості, що забезпечуватиме інформацією користувачів для прийняття ними обґрунтованих управлінських рішень.

Для визначення резерву сумнівних боргів із загальної поточної фінансової дебіторської заборгованості та виділення тієї частини заборгованості, стосовно якої існує невпевненість у її погашенні, підприємство використовує метод виходячи з платоспроможності окремих дебіторів, передбачений П(С)БО 10 «Дебіторська заборгованість». Цей метод базується на індивідуальному аналізі платоспроможності кожного дебітора з метою визначення ймовірності несвоєчасної оплати чи несплати заборгованості.

Для виконання цього аналізу підприємство враховує такі етапи:

1. Оцінка платоспроможності:

- Визначення індивідуальної платоспроможності кожного дебітора на підставі аналізу його фінансового стану та репутації.

2. Індивідуальний підхід:

- Застосування індивідуального підходу до визначення суми сумнівної боргової заборгованості для кожного дебітора.

3. Оцінка ймовірності несплати:

- Визначення ймовірності несвоєчасної оплати або несплати для кожного дебітора на підставі його фінансового і ризикового аналізу.

4. Визначення резерву:

- Розрахунок резерву сумнівних боргів, який не повинен перевищувати грошові зобов'язання на дату балансу.

5. Бухгалтерська довідка:

- Оформлення бухгалтерської довідки про величину нарахованого резерву та

погодження його з відповідними відділами підприємства.

Перевагою даного методу є можливість застосування його для оцінки різноманітної дебіторської заборгованості, від товарів і робіт до інших видів послуг. Використання індивідуального підходу та відсутність складних розрахунків робить цей метод ефективним і зручним інструментом для визначення резерву сумнівних боргів.

Для забезпечення та утримання каналів збуту підприємства змушені реалізовувати товари із відстрочкою платежів, що вимагає ефективного управління для збереження фінансової стійкості підприємства, що призводить до уповільнення платіжного обороту.

Організацію розрахунків з дебіторами в ПРАТ «ВЕСЕЛО-КУТСЬКИЙ КОМБІНАТ ХЛІБОПРОДУКТІВ» можна поліпшити за допомогою наступних заходів:

1. Необхідність систематичного проведення аналізу складу та структури дебіторської заборгованості окремо за кожним покупцем та за термінами заборгованості, яка утворилася та яка може бути погашена. Ці дії дозволять своєчасно вжити заходів в разі прострочення. Інформація про строки погашення заборгованості потрібні бути регулярними та своєчасними, їх можна зберігати окремо в документі, наприклад це міг би бути Реєстр старіння рахунків дебіторів. Даний реєстр дасть можливість оперативно знайти боржників, які приносили б в успішній співпраці найбільший результат, та тих, з якими треба встановлювати особливі відносини [36, с. 38-42];

2. Підприємство не створює резерву сумнівних боргів, тому треба його створити. Уся сума резерву сумнівних боргів не має перевищувати грошових заборгованостей на дату балансу. Одним з найбільш використовуваних методів визначення резерву сумнівних боргів це метод, який використовується виходячи з платоспроможності дебіторів, це констатовано в НП(с)БО 10 «Дебіторська заборгованість». Цей метод передбачає окремий підхід до кожного дебітора особисто. Після проведення аналізу, проводиться резерв суми, яка потім використовується для погашення сумнівної заборгованості, яка має бути визнаною та оформлюється

бухгалтерська довідка з сумою нарахованого резерву [2, с. 5]. В даному методі є перевага в тому, що він може бути використаний для оцінки якості заборгованостей у випадках як за реалізовану продукцію, товари, роботи, послуги, та іншої поточної дебіторської заборгованості, також перевага в тому, що немає складних розрахунків, які пов'язані з розрахунком коефіцієнта сумнівності;

3. Моделювати різноманітні договори з різноманітними умовами праці, наприклад: надання знижок при достроковій оплаті [41, с. 131].

Відповідно до Інструкції №291 сума наданих після реалізації знижок покупцям та інші суми, що підлягають вирахуванню з доходу, відображаються за дебетом субрахунку 704 «Вирахування з доходу».

1. Пропонуємо до рахунку 36 «Розрахунки з покупцями і замовниками» ввести субрахунок 365 «Розрахунки за відстроченими платежами», на якому обліковувати розрахунки за тією дебіторською заборгованістю за товари, роботи, послуги, щодо якої було відстрочено виконання зобов'язань за договорами. Це дасть можливість підвищити якість управління обліку дебіторської заборгованості.

2. Відсутність комісії на підприємстві вимагає її створення. Організувати комісію, яка буде працювати з дебіторською заборгованістю. В обов'язки комісії буде входити постійне відстеження розрахунків, регулярні звірки розрахунків з покупцями. Невід'ємною складовою роботи комісії, окрім оперативності, також має стати картотека нагадувань покупцям за борги та пред'явлення в потрібний час претензій з оплати продукції.

3. Нами проаналізовано інформаційна наповненість первинних документів, якими оформлюється реалізація готової продукції. В практичній діяльності можуть виникнути безліч ситуацій з відвантаженням готової продукції, наприклад, за документами факт реалізації відбувся, а готову продукцію не відвантажили, і тоді важливим стає питання про передачу ризиків, вигід і управління готовою продукцією.

Рекомендовано виконання умов щодо передачі ризиків, вигід, управління та контролю підтверджувати оформленням додатку до накладної на відпуск ТМЦ або вносити в типову форму додаткову інформацію.

Суб'єкти господарювання використовують в своїй практичній діяльності

типову форму № М-20 «Накладна на відпуск товарно-матеріальних цінностей», яка підтверджує факт відвантаження, тому, на нашу думку, повинна мати й інформацію про передачу ризиків щодо володіння готовою продукцією.

Пропонуємо у типову форму внести додатковий розділ: «умови визнання доходу від реалізації», який буде заповнюватися при відвантаженні, з урахуванням обставин, які можуть бути виникнути під час відвантаження готової продукції покупцю (табл. 3.3.).

Таблиця 3.3. - Додатковий розділ до типової форми № М-20 «Умови визнання доходу від реалізації готової продукції»

Пов'язані з правом власності на готову продукцію		Пов'язані з управлінням, контролем над готовою	
Ризик	Вигоди	Управління	Контроль
Залишається за		Залишається за	
підприємством	підприємством	підприємством	підприємством
Покупцем	покупцем	покупцем	покупцем

Таким чином, дотримання умов визнання доходів від реалізації готової продукції, відповідно до НП(с)БО 15 «Дохід» буде відображатися документально.

Впровадження вищезазначених пропозицій в межах управлінського обліку сприятиме вдосконаленню організації розрахунків та їх обліку, а також раціональному співвідношенню дебіторської та кредиторської заборгованості. Це, в кінцевому рахунку, призведе до зміцнення фінансового стану та зростання економічної привабливості ПРАТ«ВЕСЕЛО-КУТСЬКИЙ КОМБІНАТ ХЛІБОПРОДУКТІВ».

Внутрішня політика підприємства є основою ефективного управління. Робітникам підприємства слід ретельно розглянути та визначити оптимальну кількість процедур для надання знижок та кредитів покупцям, оскільки велика кредиторська заборгованість негативно впливає на фінансову діяльність підприємства.

Фінансова стійкість підприємства є загальною концепцією, яка визначає стан

фінансових ресурсів, їх розподіл та використання, забезпечуючи гарантії для подальшого розвитку. Основною метою є зростання прибутку та капіталу при збереженні платоспроможності та кредитоспроможності підприємства в межах прийняттого рівня ризику.

Наприклад, у разі переважання дебіторської заборгованості серед оборотних активів, підприємство повинно розглянути можливість залучення банківських кредитів за високими ставками або альтернативно не очікувати сплати заборгованостей від дебіторів. Якщо ж кредиторська заборгованість переважає в структурі формування джерел оборотних активів, підприємству слід взяти до уваги різноманітні негрошові операції, такі як бартер.

Висновки до розділу 3

Організація та методика аналізу дебіторської заборгованості є важливими компонентами ефективного фінансового управління підприємством. Врахування особливостей цього процесу визначається необхідністю регулярного контролю за заборгованістю та її впливом на фінансовий стан компанії.

Наявність великої дебіторської заборгованості може стати причиною зниження ліквідності підприємства, а отже, виникнення фінансових труднощів. При цьому, аналіз дебіторської заборгованості вимагає систематичного підходу та використання різноманітних фінансових інструментів.

Напрямки вирішення проблем аналізу дебіторської заборгованості:

Напрямки вирішення проблем аналізу дебіторської заборгованості включають:

- Перегляд та вдосконалення умов оплати і кредитування для забезпечення ефективного управління дебіторською заборгованістю.

- Впровадження ефективних стратегій стягнення боргів та системи контролю за платіжною дисципліною клієнтів.

- Аналіз та визначення ризикових сегментів дебіторської заборгованості для уникнення можливих проблем.

- Використання методів кредитного скорингу та аналізу кредитоспроможності для прийняття обґрунтованих рішень щодо надання кредитів.

- Впровадження автоматизованих систем управління дебіторською заборгованістю для полегшення моніторингу та аналізу.

- Забезпечення навчання персоналу щодо ефективних методів управління дебіторською заборгованістю та ризиками.

- Проведення детального аналізу кредитоспроможності клієнтів перед наданням кредитів для мінімізації ризиків.

- Розробка та впровадження ефективної системи звітності щодо дебіторської заборгованості для оперативного моніторингу та прийняття рішень.

Заходи в цих напрямках сприяють покращенню управління дебіторською заборгованістю, зменшенню фінансових ризиків та підвищенню ліквідності підприємства.

Важливим аспектом є також виявлення ризикових сегментів дебіторської заборгованості та прийняття заходів щодо їх мінімізації. Використання різноманітних методів кредитного скорингу та аналізу кредитоспроможності може сприяти попередженню виникнення проблем у взаємовідносинах з клієнтами.

Зробивши аналіз дебіторської заборгованості та виявивши ключові фактори, підприємство може приймати обґрунтовані управлінські рішення для забезпечення фінансової стабільності та підвищення ліквідності. Все це сприяє створенню ефективного механізму управління дебіторською заборгованістю, що є важливим елементом успішної фінансової стратегії підприємства.

4. ПРОВЕДЕННЯ АУДИТУ ДЕБІТОРСЬКОЇ ЗАБОРГОВАНОСТІ НА ПРАТ «ВЕСЕЛО-КУТСЬКИЙ КОМБІНАТ ХЛІБОПРОДУКТІВ»

4.1. Мета і завдання та джерела інформації для аудиту дебіторської заборгованості

Розвиток підприємств та організацій в умовах ринкових відносин та конкурентної боротьби невід'ємно пов'язаний із виникненням нової форми незалежного контролю, якою є аудит. Аудиторські послуги стають необхідними з кількох основних причин.

По-перше, існує потреба у власників, акціонерів, страхових компаній, банків та інших користувачів у об'єктивній та достовірній інформації щодо фінансово-господарського стану суб'єкта господарювання. Важливість цієї інформації визначається тим, що на неї впливають рішення користувачів, і вони очікують від неї високого ступеня достовірності.

По-друге, взаємозв'язок між наслідками прийняття рішень користувачами та якістю отриманої інформації визначає потребу у спеціальних знаннях та навиках для перевірки цієї інформації.

По-третє, існує можливість, що менеджери можуть надавати недостовірну інформацію. Тому важливо мати незалежного аудитора, який підтвердить достовірність інформації.

По-четверте, багато користувачів інформації не мають доступу для оцінки її якості, і аудитор надає незалежний огляд фінансових звітів та процесів управління.

Однак аудит – це не тільки підтвердження достовірності фінансової звітності. Аудиторські фірми можуть надавати додаткові послуги, такі як аналіз фінансової звітності, відновлення бухгалтерського обліку, консультації з різних питань, таких як участь у приватизації, випуск акцій та інші аспекти управління та маркетингу.

Отже, аудиторські послуги стають необхідним інструментом для забезпечення якості і надійності інформації, що впливає на ухвалення стратегічних рішень різними зацікавленими сторонами.

Нормативно-правову базу для здійснення аудиторської діяльності визначають два основних документи. Перший - це Закон України «Про аудиторську діяльність»,

прийнятий 22 квітня 1993 року (№ 3125-XII) [19]. Другий - це Стандарти аудиту та етики, розроблені Міжнародною федерацією бухгалтерів (IFAC) та затверджені як Національні стандарти аудиту протоколом засідання Аудиторської Палати України від 18 квітня 2003 року (№ 122) [3].

Важливо відзначити, що термін «аудит» визначений цими нормативно-правовими документами та міжнародними стандартами, і відсутність такого визначення у Міжнародних нормативах з аудиту (МНА) та чинному законодавстві України (таблиця 4.1). Це свідчить про те, що аудиторські процедури та їхні засоби регулюються чіткими стандартами та законодавством, а не термінологічними визначеннями.

Таблиця 4.1. - Аудиторська діяльність в Україні

Нормативний акт	Аудиторська діяльність	
	Аудит	Аудиторські послуги
Закон України «Про аудиторську діяльність»	Перевірка фінансово-господарської діяльності суб'єктів господарювання, включаючи публічну бухгалтерську звітність, облік, первинні документи та іншу інформацію, є необхідним етапом для визначення достовірності їхньої звітності, відповідності чинному законодавству та встановленим нормативам. Цей аудит здійснюється незалежними аудиторами чи аудиторськими фірмами, які отримали відповідні повноваження від суб'єктів господарювання.	Пов'язані з аудитом експертизи, консультації з питань бухгалтерського обліку, звітності, оподаткування, аналізу фінансово-господарської діяльності та інших видів економіко-правового забезпечення підприємницької діяльності фізичних та юридичних осіб
Міжнародні стандарти аудиту	Аудиторська перевірка спрямована на створення передумов для того, щоб аудитор міг висловити обґрунтовану думку щодо того, чи складені фінансові звіти (у всіх суттєвих аспектах) відповідно до визначеної концептуальної основи фінансової звітності.	Послуги супутні аудиту – огляд; – погоджені процедури; – підготовка інформації

Відповідно до Закону № 3125 «Про аудиторську діяльність», аудитор може надавати аудиторські послуги індивідуально з дня включення до Реєстру на підставі чинного сертифіката, або як працівник аудиторської фірми. Аудиторська фірма має

право надавати аудиторські послуги з дня включення до Реєстру і за наявності в її складі хоча б одного аудитора, що має чинний сертифікат.

Аудит можна визначити як процедуру перевірки, під час якої аудитор, використовуючи аудиторські методи та отримані докази, формує свою незалежну думку щодо достовірності перевіреної інформації.

Забороняється займатися наданням аудиторських послуг органам державної виконавчої влади, виконавчим органам місцевих Рад народних депутатів, контрольно-ревізійним установам, що мають державно-владні повноваження, а також окремим особам, яким законами України заборонено здійснювати підприємницьку діяльність.

Членам адміністративних, керівних та контролюючих органів аудиторських фірм, які не є аудиторами, а також засновникам, власникам, учасникам, акціонерам забороняється втручатися у практичне виконання аудиту в спосіб, що порушує незалежність аудиторів, які здійснюють аудит.

Крім того, Міжнародні стандарти аудиту виділяють такі види загроз незалежності:

1. Загроза власного інтересу. Ця загроза виникає, коли фірма чи член аудиторської групи можуть отримувати вигоди внаслідок фінансового інтересу до клієнта чи конфлікту власних інтересів з ним.

2. Загроза власної оцінки. Має місце, якщо продукт чи судження оцінюється повторно одним і тим же членом групи або, якщо член групи раніше був посадовою особою клієнта і міг здійснювати прямий і значний вплив на предмет завдання з аудиту.

3. Загроза захисту. Має місце, коли фірма чи член групи підпорядкували своє судження судженню клієнта, що становить загрозу об'єктивності.

4. Загроза особистих та сімейних стосунків. Ця загроза існує, якщо існують тісні особисті стосунки між фірмою (членом групи) та клієнтом.

5. Загроза тиску. Має місце, коли член групи утримується від об'єктивних дій щодо об'єкту аудиту внаслідок загрози з боку посадових осіб клієнта.

Вказані загрози повинні бути усунені чи зменшені до прийнятно низького рівня

шляхом запровадження застережних заходів перед початком проведення перевірки.

Якщо застережні заходи виявилися недостатніми для усунення чи зменшення загрози незалежності до прийняттого рівня, аудиторська фірма зобов'язана відмовитись від проведення аудиторської перевірки цього клієнта. Закон № 3125 та Міжнародні стандарти аудиту (МСА) містять майже однакові спеціальні вимоги щодо аудиту, встановлюючи жорсткі критерії, що слугують ще одним вагомим аргументом на користь аудиту порівняно з іншими перевірками.

Мета аудиту полягає у формуванні незалежної думки про фінансову звітність. Ця думка є критично важливою для користувачів фінансової звітності, оскільки на її підставі приймаються рішення щодо економічних питань. Таким чином, аудит виступає інструментом, що сприяє підвищенню довіри до фінансової звітності.

Результатом аудиторської перевірки є офіційно зафіксована у встановленій формі компетентна думка аудитора щодо точності фінансової інформації у звітності за певний період, тобто аудиторський висновок.

Аудит є корисним як для самої компанії, так і для її керівництва та власників. У останній редакції аудиторських стандартів висвітлено важливість комунікації аудитора з керівництвом компанії та вищим управлінським персоналом, відповідальним за нагляд і стратегію компанії.

Аудитор, як незалежний професіонал, має обов'язок оцінити наявну систему внутрішнього контролю для розроблення ефективної стратегії аудиторської перевірки та проведення оптимального, в даному конкретному випадку, набору аудиторських процедур. У випадку виявлення слабкостей у системі внутрішнього контролю, аудитор повинен повідомити керівництво про це.

На заключній стадії аудиту всі істотні зауваження, відомі як аудиторські відхилення, фіксуються у письмовій формі та надсилаються керівництву. Зазвичай, результати аудиту представляються у вигляді окремого звіту або інформаційного листа. У договорі на проведення аудиту може бути передбачено надання, крім звіту незалежного аудитора щодо фінансової звітності (аудиторського висновку), інших звітів щодо питань, які привернули увагу аудитора під час перевірки.

Добровільна аудиторська перевірка може призначатися з різних причин [14]:

1. Необхідність в перевірці діяльності фінансового директора, головного бухгалтера і всієї бухгалтерії.
2. Комплексна перевірка роботи всіх органів управління.
3. Вимога партнерів по бізнесу, інвесторів, кредитних організацій, державних органів.
4. Заміна головного бухгалтера і передача відповідної документації.
5. Реорганізація бізнесу або підготовка до купівлі-продажу компанії.
6. Прийдешня перевірка державними органами.
7. Підготовка до сертифікації підприємства.

Необхідність і частота проведення ініціативного аудиту визначається керівництвом організації (або власниками) виходячи зі стану бухгалтерського обліку підприємства та інших причин.

У число пов'язаних з аудитом послуг, але не регульованих стандартами аудиторської діяльності, входять такі області експертної діяльності як [14]:

1. Консалтинг: податковий, економічний і фінансовий, управлінський, правовий.
2. Представництво в судових і податкових органах по податкових і митних спорах.
3. Навчальні семінари і тренінги, науково-дослідні і експериментальні роботи в області аудиторської діяльності.
4. Постановка, відновлення і ведення бухгалтерського обліку, складання фінансової (бухгалтерської) звітності, бухгалтерське консультування.
5. Автоматизація бухгалтерського обліку і впровадження інформаційних технологій.
6. Оцінка вартості майна та підприємств як майнових комплексів.
7. Оцінка підприємницьких ризиків.
8. Проведення маркетингових досліджень.
9. Аналіз фінансово-господарської діяльності юридичних осіб та відокремлених підрозділів.
10. Розробка і аналіз інвестиційних проектів, складання бізнес-планів.

Мета аудиту дебіторської заборгованості полягає в підтвердженні повноти, достовірності, реальності, законності та правильності відображення в обліку та своєчасності розрахунків. Згідно з В.Я. Савченко, основні завдання аудиту дебіторської заборгованості включають:

1. Встановлення Реальності та Простроченої Заборгованості.
2. Перевірка Правильності Списання Заборгованості.
3. Перевірка Достовірності Відображення в Обліку.
4. Перевірка Правильності та Обґрунтованості Списання Заборгованості.
5. Дослідження Оформлення та Відображення В Обліку Заборгованості за Виданими Авансами та Пред'явленими Претензіями [54, с. 125-130].

Предметом аудиту дебіторської заборгованості є господарські процеси та операції, пов'язані з розрахунками підприємства з дебіторами. Крім того, аудит також охоплює вивчення відносин, що виникають при цьому на підприємстві та за його межами. Аудитор оцінює ефективність та дотримання встановлених процедур та контролю, що регулюють роботу з дебіторською заборгованістю.

Такий аудит дозволяє не лише переконатися в достовірності фінансової звітності, але й надає підприємству цінні інсайти щодо оптимізації процесів роботи з дебіторами та зменшення можливих фінансових ризиків.

Об'єктами аудиту дебіторської заборгованості можуть бути:

1. Розрахункові операції: перевірка правильності та точності відображення розрахункових операцій з дебіторами в обліку підприємства.
2. Контрактні угоди: аналіз контрактів та угод з дебіторами для переконання у дотриманні вимог та узгодженості умов розрахунків.
3. Система внутрішнього контролю: оцінка ефективності та надійності системи внутрішнього контролю, спрямованої на управління дебіторською заборгованістю.
4. Резерви та сумнівні борги: перевірка обґрунтованості та відповідності рівня резервів сумнівної дебіторської заборгованості актуальним ризикам та зобов'язанням.
5. Документація: аналіз наявності та достовірності документації, що підтверджує рух та стан дебіторської заборгованості.
6. Підтвердження боргів: перевірка достовірності та правильності отримання

підтвердженень боргів від дебіторів.

7. Аналіз ризиків: визначення та оцінка факторів ризику, пов'язаних із заборгованістю, таких як можливі зміни в економічному середовищі, фінансовий стан клієнтів тощо.

Аудит дебіторської заборгованості спрямований на підтвердження надійності та коректності фінансової звітності, а також ідентифікацію можливих ризиків та виявлення областей для покращень управлінських процесів.

Зазначимо, що нормативні документи щодо обліку будь-якого об'єкту чи групи об'єктів умовно можна розділити на дві частини.

Нормативні документи, що стосуються обліку дебіторської заборгованості, можна розподілити на дві частини:

1. Загальні документи, що застосовуються до всіх об'єктів або їх більшості:

- Закон України № 448/96-ВР від 30.10.96 «Про державне регулювання ринку цінних паперів в Україні».

- Указ Президента України № 436/95 від 12.06.95 «Про застосування штрафних санкцій за порушення норм з регулювання обігу готівки».

- Постанова Правління НБУ № 210 від 06.06.13 щодо встановлення граничної суми розрахунків готівкою.

2. Документи, що відображають вимоги до конкретної групи об'єктів, зокрема дебіторської заборгованості:

- Наказ ТінфінУ України № 59 від 13.03.98 «Інструкція про службові відрядження в межах України та за кордон».

- Постанова КТУ № 116 від 22.01.96 «Про визначення розміру збитків від розкладання, нестачі, знищення матеріальних цінностей».

- Наказ Міністерства доходів і зборів України № 708 від 25.11.13 щодо ведення реєстру виданих та отриманих податкових накладних.

- Наказ Міністерства доходів і зборів України № 845 від 24.12.2013 «Про затвердження форми Звіту про використання коштів, виданих на відрядження або під звіт, та порядку його складання».

- Постанова КТУ № 98 від 02.02.2011 «Про суми та склад витрат на відрядження

державних службовців, що направляються у відрядження підприємствами, установами та організаціями, які повністю або частково утримуються (фінансуються) за рахунок бюджетних коштів».

- Закон України № 2374-III від 05.04.01 «Про обіг векселів в Україні».
- П(С)БО 10 «Дебіторська заборгованість».
- П(С)БО 12 «Фінансові інвестиції».
- П(С)БО 14 «Оренда».
- П(С)БО 15 «Доход».
- П(С)БО 19 «Об'єднання підприємств».
- П(С)БО 23 «Розкриття інформації щодо пов'язаних сторін».
- П(С)БО 24 «Прибуток на акцію».
- П(С)БО 34 «Платіж на основі акцій».

Завдання та Програма Аудиту Дебіторської Заборгованості:

1. Перевірка законності та класифікація дебіторської заборгованості.
2. Контроль своєчасності погашення заборгованості.
3. Аналіз ефективності заходів щодо ліквідації затримок.
4. Перевірка правильності відображення в обліку рахунків з дебіторами.
5. Перевірка бартерних операцій.
6. Перевірка рахунків за виданими авансами.
7. Перевірка відповідності законодавства за рахунками з підзвітними особами.
8. Перевірка кредитних векселів.
9. Формування та використання резерву сумнівних боргів.
10. Оцінка стану обліку рахунків та якість відображення господарських операцій.

На основі цих завдань розробляється програма аудиту, яка визначає конкретні кроки та процедури для збору необхідних аудиторських доказів.

Кожна перевірка доповнює та уточнюється під час аудиторської діяльності.

Аудит дебіторської заборгованості включає в себе вивчення різноманітних джерел інформації для забезпечення достовірності та повноти фінансової звітності підприємства.

Отримання аудиторських доказів при перевірці дебіторської заборгованості включає аналіз і оцінку інформації з трьох основних джерел:

А) Фінансова звітність:

1. Баланс:

- Оцінка величини дебіторської заборгованості на звітну дату.
- Порівняння з попередніми періодами та плановими показниками.

2. Звіт про прибуток і збитки:

- Рентабельність продажу, оцінка можливого впливу на дебіторську заборгованість.

- Визначення обсягу можливого списання сумнівної дебіторської заборгованості.

Б) Реєстри обліку:

1. Касова книга та рахунки-фактури:

- Перевірка збігу сум на рахунках та в касовій книзі.
- Виявлення можливих перекосів або невідповідностей.

2. Реєстри розрахунків з контрагентами:

- Перевірка співпадіння відомостей із звітною документацією.
- Визначення строків погашення дебіторської заборгованості.

В) Первинні документи:

1. Договори та рахунки-фактури:

- Перевірка наявності та відповідності умов договорів.
- Порівняння рахунків-фактур із записами в реєстрах.

2. Акти виконаних робіт/послуг та товарних накладних:

- Відповідність актів фактично виконаним роботам чи поставці товарів.
- Визначення призначення коштів, які зазначені в первинних документах.

4.2. Програма аудиту дебіторської заборгованості на ПРАТ «ВЕСЕЛО-КУТСЬКИЙ КОМБІНАТ ХЛІБОПРОДУКТІВ»

Програма аудиту дебіторської заборгованості включає в себе комплекс заходів, спрямованих на забезпечення якості та достовірності фінансової звітності стосовно

дебіторських зобов'язань. Початковий етап полягає в визначенні завдань та обсягу робіт, що включає ретельний огляд фінансових звітів та визначення цілей аудиту.

Далі проводиться збір початкової інформації, включаючи аналіз фінансових звітів за попередні періоди та огляд факторів ризику. З метою виявлення можливих ризиків розробляється аудиторський план, який включає стратегію аудиту та планування роботи аудиторського колективу.

На наступних етапах виконуються аудиторські процедури, що включають оцінку систем внутрішнього контролю, перевірку правильності обліку дебіторської заборгованості, перевірку доходів та поточних об'єктів, оцінку потреби в резерві сумнівних боргів та аналіз реалізації позикового капіталу.

Окрему увагу приділяється співставленню звітності із первинними документами, де важливо забезпечити узгодженість інформації у фінансових звітах із документальною базою. Завершальним етапом є складання звіту аудитора, в якому висвітлюються результати аудиту та надаються рекомендації щодо поліпшення системи управління дебіторською заборгованістю.

Опитування є важливим інструментом для оцінки якості стану внутрішнього контролю та обліку дебіторської заборгованості. Цей підхід дозволяє аудиторам отримати швидко та перше враження про ефективність системи контролю та виявити можливі вразливі місця в обліку розрахунків. В табл. 1 Додатку С подано тест аудитора для оцінки стану системи внутрішнього контролю дебіторської заборгованості.

Цей тест дозволяє аудиторам отримати загальне уявлення про систему внутрішнього контролю та виявити можливі проблеми, які потребують більш детального аналізу під час аудиту.

Під час попереднього планування аудитор одержує необхідні дані про підприємство і розпочинає процес розробки загального плану аудиту (табл.2 Додаток С), що є стратегічним документом організаційно-методологічного характеру. План складається з переліку робіт на різних етапах аудиту, з визначенням строків їх виконання та зазначенням джерел інформації [1]. Цей загальний план аудиту визначає основні етапи та завдання, які слід виконати в ході аудиту дебіторської заборгованості

підприємства. План враховує попередній аналіз, розробку аудиторського плану та програми для ефективного та систематичного проведення аудиторських процедур.

На кожному етапі проведення аудиту дебіторської заборгованості розглянути якісні критерії аудиторської перевірки: наявність - А; правдивість – Б; права та зобов'язання – В; повнота – Г; вимірювання – Д; оцінку вартості – Е; подання і розкриття – Є. Програма аудиту дебіторської заборгованості розглянута у таблиці 4.2.

Таблиця 4.2. - Програма аудиту дебіторської заборгованості

Етап Аудиту	Якісні Критерії Аудиторської Перевірки	Зміст Робіт та Процедур
1.Попередній аналіз системи внутрішнього контролю	А,В,Г	-Оцінка ефективності системи внутрішнього контролю. Визначення основних ризиків та слабких місць системи.
2.Розробка загального плану аудиту	А,В,Г	-Складання переліку робіт та етапів аудиту. -Визначення джерел інформації. -Визначення строків виконання.
3.Розробка аудиторської програми	А,В,Г,Е,Є	-Специфікація питань за темами та видами аудиторських процедур. -Планування перевірки за об'єктами аудиту.
4.Проведення аудиторських процедур	А,В,Г,Д,Е,Є	-Перевірка достовірності первинних документів. -Аналіз облікових записів дебіторської заборгованості. -Виконання тестів на внутрішній контроль.
5.Підготовка аудиторського висновку	А,В,Г,Є	-Сформулювання висновків про достовірність і правильність дебіторської заборгованості. -Представлення рекомендацій для поліпшення управління заборгованістю.

Пояснення до якісних критеріїв:

- А(Наявність): Перевірка чи існує дебіторська заборгованість та чи вона коректно відображена в обліку.

- Б(Правдивість): Перевірка достовірності поданих в обліку даних та документів, що стосуються дебіторської заборгованості.

- В(Права та Зобов'язання): Аналіз наявності прав та зобов'язань, які виникають з дебіторської заборгованості.

- Г(Повнота): Перевірка на повноту відображення дебіторської заборгованості в обліку.

- Д(Вимірювання): Визначення правильності методів вимірювання дебіторської заборгованості.
- Е (Оцінка Вартості): Перевірка правильності оцінки вартості дебіторської заборгованості.
- Є (Подання і Розкриття): Аналіз якості подання та розкриття інформації про дебіторську заборгованість в фінансовій звітності.

Ця програма аудиту враховує якісні аспекти на кожному етапі та визначає конкретні роботи для відповідності кожному критерію.

Для вирішення поставлених завдань аудиту дебіторської заборгованості пропонуємо робочі документи аудитора, які на думку авторів стануть обґрунтованими доказами якісного аудиту дебіторської заборгованості.

Робочі документи аудитора наведені у табл. 3-5 Додатку С.

Аудит повинен бути належним чином організований для відображення всіх аспектів діяльності перевірюваного суб'єкта, які впливають на фінансову інформацію. Головною метою аудитора є отримання незалежної думки, що вимагає гарантії достовірності та законності інформації у бухгалтерській документації та інших джерелах.

Проведення аудиту дебіторської заборгованості на підприємствах різних форм власності є важливим для впорядкування інформації та забезпечення прозорості розрахункових операцій з дебіторами. Хоча аудитор може визначати власні методи проведення аудиту, чітко сформульована мета та методика спрощують роботу і дозволяють отримати повну та достовірну інформацію щодо дебіторської заборгованості [55, с. 430].

Вивчення та визначення категорій дебіторської заборгованості є ключовим завданням, оскільки від прийнятих сьогодні рішень аудитора залежить стан та перспективи розвитку підприємства завтра. Ці кроки сприяють покращенню якості фінансової звітності та розумінню ризиків, пов'язаних із дебіторською заборгованістю.

Під час аудиту дебіторської заборгованості здійснюється комплексна перевірка обліку та узгодження даних щодо заборгованості з фактичними вимогами

бухгалтерських стандартів та регулятив. Аудиторські процедури включають в себе аналіз методів визначення та оцінки дебіторської заборгованості, перевірку відповідності процедур формування та взаємодії з контрагентами встановленим внутрішнім контролем.

Після завершення аудиту формується аудиторський висновок, який включає в себе думку аудитора щодо надійності та точності обліку дебіторської заборгованості. У висновку може бути відзначено виявлені суттєві недоліки чи відхилення, а також надані рекомендації щодо їх виправлення та оптимізації систем управління дебіторською заборгованістю.

4.3. Удосконалення обліку та аудиту дебіторської заборгованості

Удосконалення обліку та аудиту дебіторської заборгованості є важливим завданням для підприємств, оскільки це допомагає забезпечити точність фінансової звітності та знизити ризики, пов'язані з несвоєчасними або невірними розрахунками з клієнтами.

Створення ефективної системи контролю якості обліку розрахунків із дебіторами вимагає розробки чіткої та досконалої класифікації дебіторської заборгованості. Від правильної класифікації залежить не лише порядок обліку взагалі, а й ефективність управління дебіторською заборгованістю.

Потрібно розробити уніфіковані способи оцінки та документів аналітичного обліку для систематичного накопичення інформації про рахунки з дебіторами на різних рівнях деталізації та їх подальше узагальнення.

Також важливо розробити модель співвідношення між дебіторською та кредиторською заборгованістю. Бажаним є досягнення співвідношення, де кредиторська заборгованість переважає дебіторську на 10–20%. Однак, необхідно враховувати дослідження, які вказують на можливі випадки, коли кредиторська заборгованість переважає зобов'язання дебіторів навіть у 10 і більше разів.

Класифікація дебіторської заборгованості важлива для організації обліку та аудиту розрахунків із покупцями і замовниками. Правильний вибір класифікаційних ознак визначатиме не лише порядок обліку загалом, а й ефективність управління цією

заборгованістю [56, с. 125-130].

Необхідно приділити значну увагу вибору форм розрахунків із покупцями та замовниками. Серед усіх форм безготівкових розрахунків вважається, що акредитив є найнадійнішою. Цей інструмент передбачає виставлення в банку постачальника та гарантує своєчасність розрахунків за відвантажену продукцію. З метою надання якісної бухгалтерської інформації про заборгованість господарчого суб'єкту для користувачів прийняття рішень, пропонується розробити форму бухгалтерського обліку дебіторської заборгованості, що відзначається наступними характеристиками:

1. Єдиний правильний підхід до обліку дебіторської заборгованості. Установлення єдиного стандарту для обліку дозволить уникнути непорозумінь і сприятиме однозначності відображення даних.

2. Якісний облік довгострокової дебіторської заборгованості. Розробка єдиного підходу до реєстрації та обліку довгострокової дебіторської заборгованості у системі синтетичних рахунків забезпечить якісний облік цього фінансового показника.

3. Ведення аналітичного обліку за кожним видом довгострокової дебіторської заборгованості. Аналітичний облік за різними видами довгострокової дебіторської заборгованості дозволяє здійснювати деталізований аналіз та ефективно управління цими зобов'язаннями.

4. Узагальнення та накопичування аналітичної інформації про довгострокову дебіторську заборгованість. Систематичне узагальнення та накопичування аналітичної інформації дозволяє створити повну картину щодо довгострокової дебіторської заборгованості і використовувати цю інформацію для прийняття управлінських рішень.

Виникнення дебіторської заборгованості пов'язане з принципом нарахування, де навіть при відвантаженні продукції чи послуг без одночасної оплати відображається отримання доходу, а в разі відсутності оплати виникає дебіторська заборгованість. Прострочена дебіторська заборгованість є об'єктивним процесом, обумовленим ризиками взаєморозрахунків.

З метою об'єктивності та достовірності відображення дебіторської заборгованості як активу, підприємствам рекомендується приділяти увагу строкам

погашення дебіторської заборгованості та розраховувати резерви для сумнівної та безнадійної дебіторської заборгованості. Сумнівна заборгованість визначається як поточна дебіторська заборгованість, щодо якої існує невпевненість у її погашення боржником.

Запропонована система обліку має за мету оптимізувати процеси управління дебіторською заборгованістю та забезпечити достовірну бухгалтерську інформацію для ефективного фінансового управління

Для вдосконалення системи обліку та аудиту дебіторської заборгованості можна запропонувати наступні заходи:

1. Пошук можливостей збільшення кількості покупців і замовників.
2. Постійний моніторинг потенційних дебіторів.
3. Створення резерву сумнівних боргів.
4. Контроль співвідношення дебіторської та кредиторської заборгованості.
5. Управління при лімітуванні дебіторської заборгованості.
6. Систематична інвентаризація заборгованості.

Етапи удосконалення системи обліку дебіторської заборгованості за розрахунками із покупцями та замовниками можна представити відповідно до рисунку 4.1.

Зазначаючи важливі етапи на рис. 4.1, слід підкреслити, що для ефективного удосконалення обліку дебіторської заборгованості та прийняття обґрунтованих рішень щодо її погашення, керівництво підприємства повинно мати достовірну інформацію про всі взаєморозрахунки за конкретний період. Це дозволяє чітко визначити грошові потоки підприємства та зменшити ризик виникнення заборгованості.

Враховуючи унікальні особливості кожної ситуації на підприємстві-замовнику, аудитор повинен проводити аналіз дебіторської заборгованості, використовуючи різноманітні показники та аудиторські процедури для надання обґрунтованих рекомендацій.

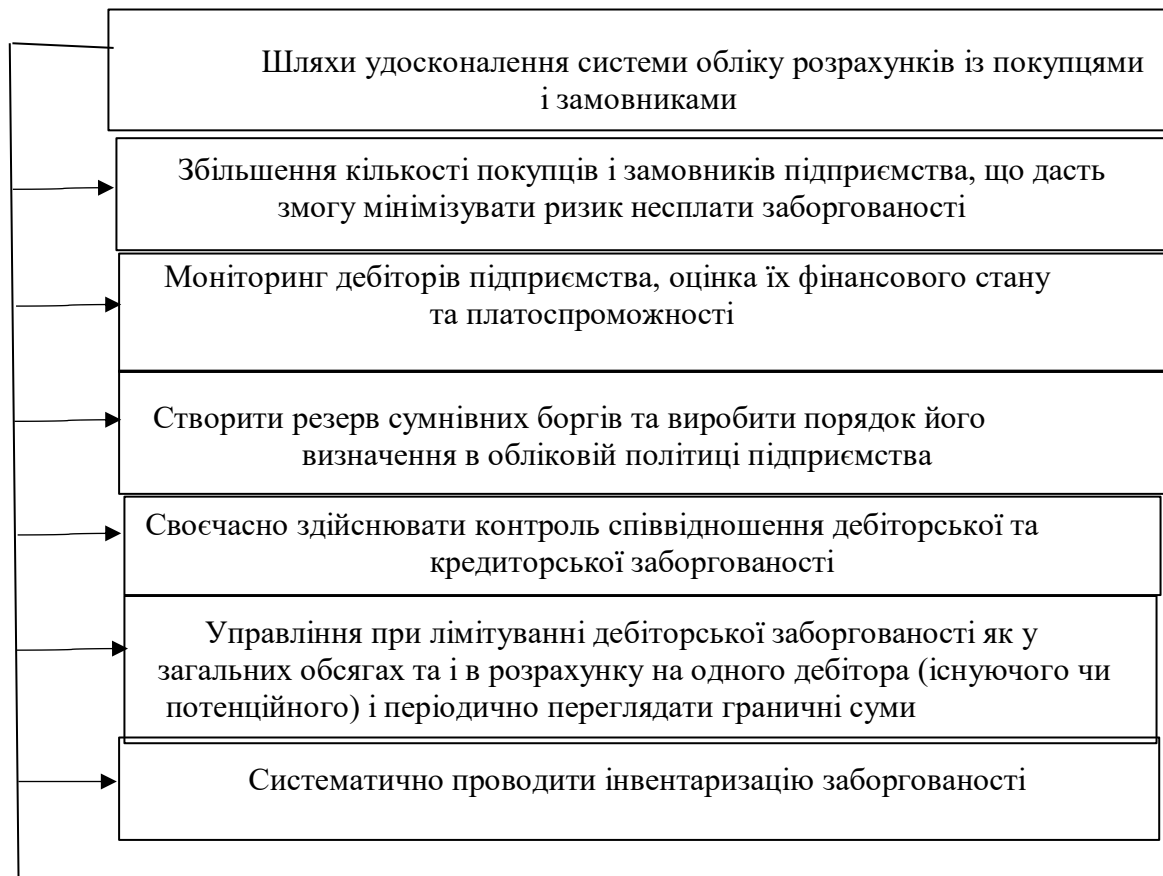

Рисунок 4.1. Розроблений механізм удосконалення обліку дебіторської заборгованості

Основними показниками для аналізу дебіторської заборгованості, які включені до програми аудиту, повинні бути:

1. Оборотність дебіторської заборгованості, визначається відношенням виручки від реалізації до середнього залишку дебіторської заборгованості. Цей показник вказує на те, як швидко підприємство може зберегти ліквідність, отримуючи оплату від своїх дебіторів.

2. Період погашення дебіторської заборгованості, визначається відношенням кількості календарних днів у періоді до оборотності дебіторської заборгованості. Цей показник вказує на час, необхідний для отримання оплати від дебіторів.

3. Середній період інкасації дебіторської заборгованості, визначається відношенням середнього залишку дебіторської заборгованості до суми одноденного обороту по реалізації продукції у визначений період. Цей показник вказує на середній час, який гроші перебувають в дебіторській заборгованості до їхньої інкасації.

4. Коефіцієнт простроченої дебіторської заборгованості, визначається відношенням суми дебіторської заборгованості, не оплаченої у встановлений строк, до загальної суми дебіторської заборгованості. Цей показник вказує на ефективність системи контролю платежів та ризик простроченої заборгованості.

На сьогодні відсутній єдиний стандарт аудиту дебіторської заборгованості, який відповідав би сучасним вимогам якісного проведення такого аудиту. Питання встановлення необхідного рівня коштів для дебіторської заборгованості і визначення впливу її величини на фінансовий стан підприємства є складним завданням [23].

Для вирішення цих питань необхідно:

1. Оптимізувати розмір дебіторської заборгованості, тобто забезпечити такий розмір, який не перешкоджатиме безперебійному процесу постачання, виробництва, реалізації та розрахунків підприємства за своїми зобов'язаннями.

2. Встановити раціональне співвідношення між дебіторською та кредиторською заборгованістю.

3. Проводити інвентаризацію заборгованості, тобто регулярно перевіряти первинні документи, що є основою для розрахунків та відображення операцій в обліку, а також здійснювати звірку залишків з контрагентами.

4. Забезпечити легальність та санкцію операцій.

5. Класифікація заборгованості. Визначити різновиди дебіторської заборгованості відповідно до строків її погашення (нормальна, прострочена, безнадійна).

6. Застосування заходів до простроченої заборгованості, враховувати вимоги законодавства та договорів при розпочатку претензійної роботи та застосуванні економічних санкцій.

Найважливіше врахування в аудиті дебіторської заборгованості полягає у системному аналізі та вжитті заходів для оптимізації цього виду фінансових зобов'язань підприємства.

Ефективний контроль за своєчасним стягненням сум з дебіторів є проблематичним завданням, і для запобігання зростанню простроченої дебіторської заборгованості підприємство повинно впровадити внутрішній контроль, головним

завданням якого є контроль за проблемною дебіторською заборгованістю.

Одним з ключових аспектів внутрішнього контролю дебіторської заборгованості є перевірка її юридичного оформлення та обґрунтування. У контексті придбання та реалізації підприємством важливе значення має укладання договорів, яке регулюється як на рівні самого підприємства (мікрорівень), так і на рівні держави через законодавчі акти (макрорівень).

Удосконалення обліку та аудиту дебіторської заборгованості передбачає реалізацію наступних напрямків:

1. Удосконалення нормативного забезпечення обліку дебіторської заборгованості на підприємстві.

2. Подальша гармонізація бухгалтерського та податкового обліку, формування резерву сумнівних боргів, облік сумнівної та безнадійної дебіторської заборгованості.

3. Створення відділу внутрішнього контролю.

4. Своєчасний контроль співвідношення дебіторської та кредиторської заборгованості.

5. Визначення та підтримка оптимального розміру дебіторської заборгованості.

Ці кроки спрямовані на підвищення ефективності обліку та аудиту дебіторської заборгованості, забезпечуючи своєчасність, повноту та юридичну обґрунтованість розрахунків з дебіторами. Такий підхід є запорукою успішного розвитку, стабільності та стійкості підприємства в умовах сучасних ринкових реалій.

Висновки до розділу 4

Аудит – це перевірка, в результаті якої аудитор на основі проведених аудиторських процедур і отриманих достатніх аудиторських доказів висловлює власну незалежну думку щодо перевіреної інформації.

Відповідно до Закону № 3125 «Про аудиторську діяльність», аудиторська фірма має право надавати аудиторські послуги з дня включення до Реєстру і за наявності в її складі хоча б одного аудитора, що має чинний сертифікат.

Мета аудиту – формування незалежної думки про фінансову звітність. Така думка дуже важлива для користувачів фінансової звітності, які на підставі її

показників приймають те чи інше економічне рішення. Таким чином, аудит є інструментом підвищення довіри до фінансової звітності.

Результатом аудиторської перевірки стає офіційно зафіксована у встановленій формі компетентна думка аудитора про точність фінансової інформації, що міститься в звітності за певний період, тобто – аудиторський висновок.

Освоєння методики аудиту дебіторської заборгованості є важливим, виходячи з таких причин: дебіторська заборгованість є значущим елементом активів клієнта, її ліквідність та швидкість реалізації впливають на фінансовий стан; цей вид активу має поширений характер у фінансовій діяльності, що вимагає ретельного аудиту; рух дебіторської заборгованості пов'язаний із здійсненням операцій та угод з клієнтами, що вимагає ретроспективного аналізу в рамках аудиторського процесу. Особлива увага приділяється забезпеченню точності та достовірності обліку дебіторської заборгованості та дотриманню визначених стандартів та процедур.

Метою аудиту дебіторської заборгованості є встановлення законності, достовірності і доцільності здійснених операцій з дебіторською заборгованістю підприємства і правильності їх відображення в обліку. Метою аудиту дебіторських операцій є встановлення відповідності застосовуваної в організації методики обліку та оподаткування операцій з дебіторською заборгованістю, що діють в Україні в періоді, коли відбувається перевірка, нормативним документам, для того щоб сформулювати думку про достовірність бухгалтерської звітності в усіх суттєвих аспектах.

Програма аудиту – це детальний перелік змісту аудиторських процедур. Цей перелік є детальною інструкцією для асистентів аудитора та рядових учасників перевірки, який також є засобом контролю за якістю їх роботи. Програма повинна бути настільки деталізованою, щоб можна було використовувати її як інструкцію для виконавців аудиту, які беруть участь у перевірці.

З метою контролю за наявністю дебіторської заборгованості на підприємствах проводяться інвентаризації дебіторської заборгованості. Інвентаризація дебіторської заборгованості є внутрішнім контролем, а зовнішнім контролем виконання зобов'язань перед вірниками є аудит дебіторських операцій.

Розпочинаючи аудит обліку дебіторської заборгованості, слід розробити детальну програму аудиторської перевірки. Аудит наявності та руху дебіторської заборгованості починається з перевірки дотримання підприємством порядку укладання договорів та формування дебіторської заборгованості.

Результатом аудиторської перевірки є надання аудиторського висновку. Аудиторський висновок – це офіційний документ, який засвідчується підписом та печаткою аудитора чи аудиторської фірми. Документ формується відповідно до встановленого порядку на основі результатів проведеного аудиту та містить висновки щодо повноти та відповідності чинному законодавству та встановленим нормативам бухгалтерського обліку фінансово-господарської діяльності.

ВИСНОВКИ ТА ПРОПОЗИЦІЇ

В сучасних умовах одним з найбільш складних питань є дебіторська заборгованість. Уникнути появи в обліку дебіторської заборгованості, в залежності від причини її виникнення, майже неможливо. Тому важливим є правильне відображення дебіторської заборгованості, а також своєчасний контроль та аналіз факторів, від яких зростає сума заборгованості та вчасне запобігання негативним наслідкам, аби ефективно використовувати фінансові ресурси підприємства.

В процесі виконання кваліфікаційної роботи було досліджено теоретичні засади обліку, аналізу та аудиту дебіторської заборгованості.

У ході дослідження сутності дебіторської заборгованості було виявлено, дебіторська заборгованість – це вид активу, що визначається як сума боргу юридичних або фізичних осіб організації та виникає в результаті продажу продукції в кредит. Дебіторська заборгованість буває двох видів: довгострокова та поточна. Розділяють дебіторську заборгованість за такими видами класифікацій: за строками погашення; за своєчасністю погашення; за об'єктами, щодо яких виникає заборгованість. Принцип обачності обумовлює створення та нарахування резерву сумнівних боргів та те, що активи та доходи не мають бути завищеними, але не мають бути заниженими зобов'язання та витрати. Документальне оформлення дебіторської заборгованості включає створення первинних документів, таких як рахунки-фактури та договори на кредит. Синтетичний облік дебіторської заборгованості включає створення рахунків, таких як 36 «Розрахунки з покупцями та замовниками», 37 «Розрахунки з різними дебіторами», 18 «Довгострокова дебіторська заборгованість та інші необоротні активи». Ці рахунки дозволяють відокремлювати дебіторську заборгованість за різними видами розрахунків та управляти нею ефективно. Аналітичний облік передбачає детальний розгляд дебіторської заборгованості за окремими контрагентами, товарами чи послугами, для аналізу платіжної дисципліни та ідентифікації можливостей для оптимізації умов співпраці. Підприємству для фінансової дисципліни необхідно

слідкувати за документальним оформленням дебіторської заборгованості, її треба оформлювати у встановлені терміни та в повному обсязі.

Визнання та оцінка дебіторської заборгованості є важливим етапом фінансовому управлінні підприємства. На цьому етапі проводиться аналіз та класифікація зобов'язань передніх сторін з метою коректного відображення їх у фінансовій звітності.

Спершу визнається факт наявності дебіторської заборгованості, тобто реєструється інформація про зобов'язання, яке здійснюється покупцем чи контрагентом. При цьому важливо враховувати обумовлені угодами терміни оплати та умови поставки товарів чи послуг.

Далі проводиться оцінка дебіторської заборгованості, що включає в себе визначення ймовірності отримання від покупця очікуваної суми. Цей процес включає в себе оцінку фінансового стану контрагента, його платіжної дисципліни та інших факторів, що можуть впливати на своєчасність та повноту оплати.

Визнання та оцінка дебіторської заборгованості є важливим елементом фінансового аналізу, який сприяє правильному відображенню фінансового стану підприємства та дозволяє приймати обґрунтовані управлінські рішення.

У кваліфікаційній роботі суб'єктом, який досліджувався, обрано ПРАТ «ВЕСЕЛО-КУТСЬКИЙ КОМБІНАТ ХЛІБОПРОДУКТІВ». Ознайомлення з підприємством показало, що основним видом діяльності підприємства є післяурожайна діяльність. Підприємство веде бухгалтерський, фінансовий та податковий облік за автоматизованою формою, користуючись програмою «1С:Підприємство» 8.2 та Медок, та допоміжними програмами MSOffice: Excel і Word; веде статистичну звітність відповідно до чинного законодавства. Система бухгалтерського обліку – континентальна. Ведення бухгалтерського обліку відповідає Закону України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні», наказу №291 від 30.11.1999 р. «Про затвердження Плану рахунків бухгалтерського обліку та інструкції про його застосування» та Наказу про облікову політику підприємства. На ПРАТ «ВЕСЕЛО-

КУТСЬКИЙ ХЛБОКОМБІНАТ» є такі види обліку: статистичний, фінансовий, податковий та оперативний. Статистичний, податковий та фінансовий облік ведеться в бухгалтерії та узагальнюється у статистичній, податковій та фінансовій звітностях відповідно.

Фінансовий аналіз діяльності ПРАТ «ВЕСЕЛО-КУТСЬКИЙ КОМБІНАТ ХЛБОПРОДУКТІВ» за проаналізований період показав, що на підприємстві за аналізований період зменшилась сума валюти балансу та істотно зменшився прибуток до оподаткування. Це свідчить про те, що підприємство зменшило свою діяльність та неефективно вклало грошові кошти у формування активів. Великий відсоток дебіторської заборгованості в структурі оборотних активів свідчить про значущий обсяг коштів, які були витрачені на дебіторські зобов'язання. Такий великий відсоток може вказувати на важливість для компанії політики кредитування, залежність від дебіторських засобів та можливі ризики, пов'язані з невиклатою клієнтами. Всі показники рентабельності капіталу підприємства мають нестабільний характер зміни, що є негативною тенденцією, а відносні показники фінансової стійкості підприємства не відповідають нормативним значенням та мають тенденцію до зменшення, що негативно впливає на фінансовий стан на кінець звітного року. Оцінка ймовірності банкрутства за двох факторною моделлю Альтмену свідчить про низький рівень банкрутства підприємства та позитивно характеризує його діяльність.

На підприємстві виявлені деякі негативні тенденції, що потребують уваги та коригування. Зменшення суми валюти балансу та істотне зниження прибутку до оподаткування може свідчити про неефективне використання грошових коштів та зменшення обсягів діяльності.

Великий відсоток дебіторської заборгованості може вказувати на неоптимальну політику кредитування та ризики, пов'язані з можливими невиклатами клієнтами. Рекомендації включають:

1. Оптимізація кредитної політики. Провести перегляд умов надання кредитів, встановити строгі критерії видачі кредитів та регулярно аналізувати кредитний

портфель.

2. Удосконалення управління оборотними активами. Оцінити ефективність вкладання грошових коштів у формування активів, зокрема, враховуючи дебіторську заборгованість.

3. Фінансовий аналіз та планування. Провести детальний фінансовий аналіз, розглянути можливі причини зниження прибутку та розробити план для покращення фінансового стану.

4. Моніторинг та управління ризиками. Посилити моніторинг дебіторської заборгованості, визначити можливі ризики та розробити стратегії їх управління.

5. Оптимізація капіталовкладень. Ретельно переглянути проекти та інвестиції, забезпечуючи їх відповідність стратегії розвитку підприємства.

6. Підвищення фінансової стійкості. Розробити стратегії для підвищення фінансової стійкості, враховуючи результати аналізу фінансових показників.

В аналізі дебіторської заборгованості головним завданням є перевірка, чи є суми дебіторської заборгованості в балансі підприємства реальними, також важливим є контроль в дотриманні правил розрахунків, своєчасного отримання оплати за товари, роботи та послуги. Зменшення дебіторської заборгованості та її частки в оборотних активах на підприємстві може бути наслідком різноманітних обставин і стратегічних рішень підприємства.

1. Напрямки вирішення проблем аналізу дебіторської заборгованості включають в себе проведення комплексного фінансового аналізу, визначення ефективних стратегій взаємодії з клієнтами, вдосконалення систем управління кредитами та виставленням рахунків, а також впровадження автоматизованих систем для контролю за станом дебіторської заборгованості. Додатково, здійснюється постійний моніторинг фінансового стану контрагентів та регулярне оновлення кредитних лімітів для забезпечення оптимального рівня ризику.

У кваліфікаційній роботі було розглянуто основи аудиту дебіторської заборгованості в ПРАТ «ВЕСЕЛО-КУТСЬКИЙ КОМБІНАТ ХЛІБОПРОДУКТІВ». Мета аудиту

дебіторської заборгованості полягає в перевірці достовірності та повноти фінансової інформації, пов'язаної із заборгованістю перед клієнтами компанії. Завдання включають в себе визначення відповідності облікових політик та процедур стандартам бухгалтерського обліку, оцінку ефективності внутрішнього контролю, спрямованого на управління дебіторською заборгованістю, а також встановлення правильності визнання прибутку, пов'язаного з цим пасивом. Джерелами інформації для аудиту є облікові документи компанії, внутрішні звіти, аналітичні дані та звітність за попередні періоди. Програма аудиту дебіторської заборгованості включає в себе детальний перелік процедур та заходів, спрямованих на перевірку точності, повноти та достовірності фінансової інформації щодо заборгованості перед клієнтами.

Удосконалення обліку та аудиту дебіторської заборгованості включає в себе кілька ключових напрямків дій. По-перше, це передбачає поліпшення нормативного забезпечення обліку дебіторської заборгованості на підприємстві. Далі, важливим етапом є гармонізація бухгалтерського та податкового обліку, створення резерву сумнівних боргів та облік сумнівної та безнадійної дебіторської заборгованості. Додатково, запровадження відділу внутрішнього контролю, своєчасний контроль співвідношення дебіторської та кредиторської заборгованості, а також визначення та підтримка оптимального розміру дебіторської заборгованості є важливими етапами у процесі удосконалення.

Всі ці заходи спрямовані на підвищення ефективності обліку та аудиту дебіторської заборгованості, забезпечуючи своєчасність, повноту та юридичну обґрунтованість розрахунків з дебіторами. Такий підхід є запорукою успішного розвитку, стабільності та стійкості підприємства в умовах сучасних ринкових реалій.

Робота, направлена на виконання вищезазначених рекомендацій дасть можливість підвищити ділову активність ПРАТ «ВЕСЕЛО-КУТСЬКИЙ КОМБІНАТ ХЛІБОПРОДУКТІВ».

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Аудит (основи державного, незалежного професійного та внутрішнього аудиту) : підручник. Одеська нац. академія харчових технологій, Одеський держ. економ. ун-т; ред. Немченко, О. Ю. Редько. К. : ЦУЛ. 2012. 540 с.
2. Атамас П. Й. Бухгалтерський облік у галузях економіки : навч. посібник. 2-ге вид., перероб. та доп. Київ: Центр учбової літератури, 2010. 392 с.
3. Барановська Т.В. Обліково-контрольне забезпечення управління розрахунками з покупцями. Проблеми теорії та методології бухгалтерського обліку, контролю і аналізу. 2018. № 3 (41). С. 3-12.
4. Білик М.Д. Управління дебіторською заборгованістю підприємств. Фінанси України. 2014. № 12. С. 24-36.
5. Бондаренко Н. М. Теоретичні основи організації обліку на підприємстві. Науковий вісник Херсонського державного університету: зб. наук. праць. Економічні науки. 2015. № 4(1). 457 с.
6. Бутинець Ф. Ф. Бухгалтерський фінансовий облік: підручник: Ч. 8. Житомир: ПП «Рута», 2018. 912 с.
7. Бутинець Ф.Ф. Організація бухгалтерського обліку. Житомир: ЖІТІ, 2017. 576 с.
8. Васільєва Л.М., Трайно О.В. Організація обліку дебіторської заборгованості та шляхи її удосконалення. Молодий вчений. 2017. № 10(50). С. 820-823.
9. Верига Ю. А., Т.В. Гладких, М.М. Орищенко. Фінансовий облік. Підручник. Київ. Центр навчальної літератури. 2020. 438 с.
10. Верхоглядова Н. І., Шило В. П., Ільїна С. Б. Бухгалтерський фінансовий облік: теорія та практика: Навчально-практичний посібник. Київ. Центр учбової літератури. 2010. 536 с.

11. Гладій І.О Проблематика обліку дебіторської заборгованості. Економічні науки. URL:http://www.rusnauka.com/9_KPSN_2011/Economics/7_84494.doc.htm (дата звернення: 10.10.2023 р.).
12. Гнатенко, Є. П. Щодо аналізу стану дебіторської та кредиторської заборгованості на підприємстві. Економічні науки. Облік і фінанси. 2013. 336 с.
13. Гончарук Р.П. Сутність та класифікація дебіторської заборгованості: колізії наукових підходів. Вісник Житомирського державного технологічного університету. Серія: Економічні науки. 2015. №. 1(59), Ч. 1. 358 с.
14. Господарський кодекс України від 16.01.2003 р. № 436 IV. URL: <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/436> 15. (дата звернення: 22.10.2023).
15. Гуня В.О. Удосконалення класифікації дебіторської заборгованості та її відображення у фінансовій звітності підприємств. Економічний простір. 2018. № 19. С. 124-131.
16. Доценко М. Д. Основні напрями підвищення ефективності виробництва продукції рослинництвом. Науковий вісник Тернопільського національного економічного університету. 2019 № 2. С. 91-97. URL: <http://www.mnaublog.ru/2012/09/161-student-research-journal.html>. (дата звернення: 11.11.2023 р.).
17. Економічний аналіз: Навч. посібник. За ред. Волкової Н.А./Н.А. Волкова, Р.М. Волчек, О.М. Гайдаєнко та ін. Одеса: ОНЕУ, ротاپринт. 2015. 312 с.
18. Євлаш Т. О. Інформаційне забезпечення обліку операцій з дебіторської заборгованості та його удосконалення. Вісник Запорізького національного університету, випуск. 2017. С. 155-161.
19. Єрмолаєва М. В., Федько В. В. Дебіторська заборгованість та її вплив на діяльність підприємства. *Соціально-компетентне управління корпораціями в умовах поведінки економіки*: матеріали Міжнародної науково-практичної конференції. Полтава: ПДАУ, 2021. С. 328-330.

20. Жадан Т.А., Бакань С.В. Аналітичне забезпечення внутрішнього контролю дебіторської заборгованості підприємства. *Імплементція інновацій обліково-аналітичного забезпечення сталого розвитку сучасного бізнесу: I Міжнар. наук.-практ. Інтернет-конф.* Харків : ХДУХТ, 2020. С. 83-84.
21. Загородній А.Г. Бухгалтерський облік: основи теорії і практики. Львів : Видавництво Львівської політехніки, 2018. 280 с.
22. Закон України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» від 16.07.99 № 996-XIV. Все про бухгалтерський облік. 2020. № 65. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/996-14#Text> (дата звернення: 25.10.2023 р.)
23. Зілінська А.С. Вдосконалення методики аудиту зобов'язань підприємства в сучасних умовах господарювання. URL: <http://repository.hneu.edu.ua> (дата звернення 15.11. 2023).
24. Іванова Т.М. Управлінський контроль як напрям підвищення ефективності управління дебіторською заборгованістю. *Розвиток системи обліку, аналізу та аудиту в Україні: теорія, методологія, організація: збірник тез доповідей учасників XIX Всеукраїнської наукової конференції.* Київ: ДП «Інформаційно–аналітичне агентство», 2021. С. 66-68.
25. Інформаційний бухгалтерський портал. URL:<http://www.dt-kt.com/rahnok-faktura-yak-pervinniyy-dokument-obliku/> (дата звернення: 25.11.2023 р.)
26. Канцедал Н. А., Лізунова І. О. Особливості визнання обліку безнадійної дебіторської заборгованості. *Економіка і підприємництво: організаційно-методологічні аспекти обліку, фінансів, аудиту та аналізу: збірник наукових праць за результатами наукової роботи факультету обліку та фінансів ПДАА.* Вип. 16. Полтава, 2019. С. 36-38. URL:<http://dspace.pdaa.edu.ua:8080/handle/123456789/2380> (дата звернення: 01.11.2023 р.)
27. Ковалев В. В., Волкова О. Н. Аналіз господарської діяльності підприємства : Підручник. М.: ТК Велби, Вид-во Проспект. 2014. 424 с.

28. Колеснікова О. М. Проблемні питання обліку резерву сумнівних боргів в контексті Податкового кодексу України. Ефективна економіка. С. 131-134. URL: <http://www.economy.nauka.com.ua/> (дата звернення: 30.11.2023 р.).
29. Колісник О. П. Проблемні аспекти формування облікової політики підприємства. *Бухгалтерський облік в управлінні підприємством: проблеми теорії та практики*: зб. матеріалів Міжнар. наук.-практ. інтер.-конф. Полтава: ПУЕТ, 2018. С. 107-111.
30. Кондратюк О. І. Конкурентоспроможність сільського господарства та шляхи її шляхи підвищення. *Актуальні проблеми економіки*. 2011. № 1 (115). С. 56- 63.
31. Кручак Л.В. Аналіз стану дебіторської та кредиторської заборгованості суб'єкта господарювання. *Економічний аналіз*. 2018. Т. 25. № 2. С. 93-98.
32. Кундря-Висоцька О.П., Москаленко О.В., Сулима М.О. *Організація бухгалтерського обліку* : навч. посібник. Київ : УБС НБУ, 2015. 298 с.
33. Макаренко А. П., Левитська Д. Ю. Удосконалення обліку та внутрішнього аудиту розрахунків з дебіторами на торговельних підприємствах. *Інвестиції: практика та досвід*. 2021. № 1. С. 30–38. DOI: 10.32702/2306-6814.2021.1.30 (дата звернення 18.11.2023).
34. Малуґа Н.М. Шляхи удосконалення оцінки в бухгалтерському обліку: Теорія, практика, перспективи. Житомир: ЖІТІ, 2007. 492 с.
35. Матицина Н.О. Основні засади регулювання розрахункових відносин через управління дебіторською заборгованістю. *Бухгалтерський облік і аудит*. 2017. № 12. С. 38-42.
36. Меліхова Т.О. Сучасні проблеми обліку дебіторської заборгованості. Т.О. Меліхова, Д.А. Мась. *Соціально-економічний розвиток. Матеріали XXXV Міжнародної науково-практичної конференції, Чернівці, 18-19 січня 2019 р.* Т. 2. Київ: Науково-видавничий центр "Лабораторія думки", 2016. - С. 22-23.

37. Меліхова Т.О. Удосконалення документування обліку розрахунків з покупцями та замовниками з метою зміцнення інформаційної безпеки підприємства. Інвестиції: практика та досвід, 2018. № 2. 268 с.
38. Мельник Л. Ю. Фактори впливу на прибутковість підприємств. Економіка АПК. 2016. № 5. С.79-86.
39. Мельник О. Г. Методичні положення з експрес-діагностики загрози банкрутства підприємства. Фінанси України. 2010. №6. С. 108-116.
40. Месель-Веселяк В. Я. Організаційно-економічні умови розвитку аграрного виробництва в Україні. Економіка АПК. 2018. № 9. С. 34-41.
41. Міжнародні стандарти контролю якості, аудиту, огляду, іншого надання впевненості та супутніх послуг: видання 2016–2017 років. Частина 1. Міжнародна федерація бухгалтерів, Аудиторська палата України; голова редкол. Т.О. Каменська, редкол.: Дабіжа В.В., Кузуб О.А., Куреза Т.В., Терещенко Ю.В. та ін. / пер. з англ. Ольховікова О.Л., Шульман М.К. - К.: 2018. URL: https://www.apu.net.ua/attachments/article/1151/2017_часть_1.pdf. (дата звернення 11.11.2023).
42. Мурашко В.М. Контроль і ревізія фінансово-господарської діяльності : навч. посіб. К. : ЦУЛ. 2013. 311 с.
43. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 10 «Дебіторська заборгованість». положення затв. МФУ від 25.10.10 № 725/4018. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi> (дата звернення: 20.11.2023 р.).
44. Новицька Н.В. Теоретичні аспекти понять «дебіторська заборгованість» і «кредиторська заборгованість». Актуальні проблеми економіки. 2017. №. 2. С. 286-290.
45. Огійчук М.Ф., Утенкова К.О. Організація і методика аудиту : навч. Посібник. К.: Алерта, 2016. 304 с.
46. Омельницька, З. Інвентаризація розрахунків із контрагентами.–Бібліотека “Баланс” практичне керівництво. 2018. № 19. URL

:file:///C:/Users/Tonya/Downloads/bibliotekabalansprakticheskierukovodstva_9938_theme2_12_10_15_ua.pdf. (дата звернення: 01.11.2023 р.).

47. Офіційний сайт Державного комітету статистики України. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua> . (дата звернення: 27.11.2023 р.).

48. Пілецька С.Т. Оцінка фінансово-економічного стану підприємства в системі антикризового управління. Економічний аналіз : зб. наук. Праць. Тернопільський національний економічний університет. Тернопіль : Економічна думка, 2019. Т. 23. № 2. С. 139-145.

49. Податковий кодекс України від 02.12.2010 р. № 2755 V1. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2755> 17. (дата звернення: 13.11.2023).

50. Про застосування стандартів аудиту : рішення Аудиторської палати України від 08.05.2018 №361. URL: <http://apu.com.ua/rishennya-apu/9-2011> (дата звернення: 13.11.2023)

51. Садовська І. Б. Бухгалтерський облік: навч. Посібник. Київ. Центр учбової літератури, 2013. 688 с.

52. Серединська В.М. Економічний аналіз : навч. посіб. Тернопіль : Астон. 2010. 624 с.

53. Сидоренко О.О. Визнання, класифікація та окремі аспекти обліку дебіторської заборгованості у суб'єктів господарювання. Інфраструктура ринку. 2019. Вип. 32. С. 449-456.

54. Савченко В. Я. Аудит . навч. посібник. КНЕУ, 2016. 322 с.

55. Соколов Я. В. Бухгалтерский учет: от истоков до наших дней. Аудит : ЮНИТИ, 2010. 638 с.

56. Соловей Н.В. Проблеми обліку дебіторської заборгованості / Н.В. Соловей, К.І. Маліношевська // Проблеми підвищення ефективності інфраструктури: збірник наукових праць НАУ. – 2010. – Вип. 25. – С. 125–130.

57. Усач Б. Ф. Організація і методика аудиту. Підручник. Київ. Знання, 2018. 367 с.

58. Храпунова Т. Є. Облік та контроль дебіторської заборгованості: існуючі проблеми та шляхи вирішення. *Актуальні проблеми та перспективи розвитку обліку, аналізу та контролю в соціально-орієнтованій системі управління підприємством*: тези доповідей III Всеукраїнської науково-практичної Інтернет конференції. Полтава, 2020. С.76-78.
59. Цивільний кодекс України: чинне законодавство зі змінами та доповненнями .уклад. А. В. Паливода. Київ. Алерта. 2017. 322 с.
60. Ткаченко Н.М. Теорія бухгалтерського обліку: Підручник. Київ. Знання, 2020. 444 с.
61. Яременко Л.М. Формування обліково-аналітичної інформації в управлінні дебіторською заборгованістю підприємства. Л.М. Яременко. Економічний вісник університету: збірник наукових праць учених та аспірантів. 2017. Вип. 32/1. С. 123-130.

Додаток А

Додаток 1
до Національного положення
(стандарту) бухгалтерського обліку

1 "Загальні вимоги до фінансової звітності"
Дата (рік, місяць, число)

Підприємство **ПРАТ "ВЕСЕЛО-КУТСЬКИЙ КХП"** за ЄДРПОУ _____
 Територія **Одеська область** за КОАТУУ _____
 Організаційно-правова форма господарювання **Приватне акціонерне**
товариство за КОПФГ Вид економічної діяльності **Післяурожайна**
діяльність за КВЕД Середня кількість працівників **50**
 Адреса, телефон **67121, Одеська обл., Великомихайлівський р-н, с. Новоборисівка, вул. Леніна, буд. 2**

КОДИ		
20	01	01
19		
009552		
94		
5121683		
001		

Одиниця виміру: тис. грн. без десяткового знака (окрім розділу IV Звіту про фінансові результати (Звіту про сукупний дохід) (форма № 2), грошові показники якого наводяться в гривнях з копійками)

Складено (зробити позначку "v" у відповідній клітинці):

за положеннями
(стандартами)
бухгалтерського обліку за
міжнародними стандартами
фінансової звітності

v

Баланс (Звіт про фінансовий стан) на 31 грудня 2018 р.

Форма N ІКод за ДКУД

1801001

Актив	Код рядка	На початок звітного періоду	На кінець звітного періоду
1	2	3	4
I. Необоротні активи			
Нематеріальні активи	1000		
первісна вартість	1001		
накопичена амортизація	1002		
Незавершені капітальні інвестиції	1005	1 356	1 356
Основні засоби	1010	11 716	10 826
первісна вартість	1011	34 776	35 982
знос	1012	23 060	25 156
Інвестиційна нерухомість	1015		
Первісна вартість інвестиційної нерухомості	1016		
Знос інвестиційної нерухомості	1017		
Довгострокові біологічні активи	1020	0	0
Первісна вартість довгострокових біологічних активів	1021		
Накопичена амортизація довгострокових біологічних активів	1022		
Довгострокові фінансові інвестиції: які обліковуються за методом участі в капіталі інших підприємств	1030		
інші фінансові інвестиції	1035		
Довгострокова дебіторська заборгованість	1040		

Відстрочені податкові активи	1045		
Гудвіл	1050		
Інші необоротні активи	1090	3	2
Усього за розділом I	1095	13 075	12 184
II. Оборотні активи			
Запаси	1100	4 818	3 002
Виробничі запаси	1101	4 818	2 991
Незавершене виробництво	1102		
Готова продукція	1103		
Товари	1104		11
Поточні біологічні активи	1110		
Векслі одержані	1120		
Дебіторська заборгованість за продукцію, товари, роботи, послуги	1125	16 012	9 842
Дебіторська заборгованість за розрахунками: за виданими авансами	1130		
з бюджетом	1135	6 365	5 168
у тому числі з податку на прибуток	1136		
Дебіторська заборгованість за розрахунками з нарахованих доходів	1140		
Дебіторська заборгованість за розрахунками із внутрішніх розрахунків	1145		
Інша поточна дебіторська заборгованість	1155	1 368	1 449
Поточні фінансові інвестиції	1160		
Гроші та їх еквіваленти	1165	500	6 515
Готівка	1166		
Рахунки в банках	1167		
Витрати майбутніх періодів	1170		
Інші оборотні активи	1190		
Усього за розділом II	1195	29 063	25 976

III. Необоротні активи, утримувані для продажу, та групи вибуття	1200		
Баланс	1300	42 138	38 160

Пасив	Код рядка	На початок звітного періоду	На кінець звітного періоду
1	2	3	4
I. Власний капітал			
Зареєстрований капітал	1400	3 609	3 609
Внески до незареєстрованого статутного капіталу	1401		
Капітал у дооцінках	1405		
Додатковий капітал	1410	4 262	4 262
Емісійний дохід	1411		
Накопичені курсові різниці	1412		
Резервний капітал	1415		
Нерозподілений прибуток (непокритий збиток)	1420	-6 814	-6 589
Неоплачений капітал	1425	( )	( )
Вилучений капітал	1430	( )	( )
Усього за розділом I	1495	1 057	1 282
II. Довгострокові зобов'язання і забезпечення			
Відстрочені податкові зобов'язання	1500		
Пенсійні зобов'язання	1505		
Довгострокові кредити банків	1510		
Інші довгострокові зобов'язання	1515	2 947	2 947
Довгострокові забезпечення	1520		
Довгострокові забезпечення витрат персоналу	1521		
Цільове фінансування	1525		
Благодійна допомога	1526		
Усього за розділом II	1595	2 947	2 947
III. Поточні зобов'язання і забезпечення			
Короткострокові кредити банків	1600		3 945
Векселі видані	1605		
Поточна кредиторська заборгованість за:			
довгостроковими зобов'язаннями	1610		
товари, роботи, послуги	1615	31 372	28 737
розрахунками з бюджетом	1620	88	107
у тому числі з податку на прибуток	1621	41	
розрахунками зі страхування	1625	97	111
розрахунками з оплати праці	1630	423	448
Поточна кредиторська заборгованість за одержаними авансами	1635		
Поточна кредиторська заборгованість за розрахунками з учасниками	1640		
Поточна кредиторська заборгованість із внутрішніх розрахунків	1645		
Поточні забезпечення	1660		
Доходи майбутніх періодів	1665		
Інші поточні зобов'язання	1690	6 154	583
Усього за розділом III	1695	38 134	33 931

IV. Зобов'язання, пов'язані з необоротними активами, утримуваними для продажу, та групами вибуття	1700		
Баланс	1900	42 138	38 160

Курівник

Онісів Л.І.

Головний бухгалтер

Муравська М.П.

Підприємство

ПРАТ "ВЕСЕЛО-КУТСЬКИЙ КХП"

(найменування)

Дата (рік, місяць, число)

за ЄДРПОУ

КОДИ		
2019	01	01
00955294		

Звіт про фінансові результати (Звіт про сукупний дохід) за рік **20 18р.**

Форма N 2 Код за ДКУД

1801003

I. ФІНАНСОВІ РЕЗУЛЬТАТИ

Стаття	Код рядка	За звітний період	За аналогічний період попереднього року
1	2	3	4
Чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	2000	55 873	65 859
Собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг)	2050	55 873	(64 709)
Валовий:		0	1 150
прибуток	2090		
збиток	2095	(0)	(0)
Інші операційні доходи	2120		
Дохід від зміни вартості активів, які оцінюються за справедливою вартістю	2121		

Дохід від первісного визнання біологічних активів і сільськогосподарської продукції	2122		
Дохід від використання коштів, вивільнених від оподаткування	2123		
Адміністративні витрати	2130	(391)	(728)
Витрати на збут	2150	( )	( )
Інші операційні витрати	2180	( )	( )

Витрат від первісного визнання біологічних активів і сільськогосподарської продукції	2182		
Фінансовий результат від операційної діяльності:			
прибуток	2190	0	422
збиток	2195	(391)	(0)
Дохід від участі в капіталі	2200		
Інші фінансові доходи	2220		
Інші доходи	2240	617	404
Дохід від благодійної допомоги	2241		
Фінансові витрати	2250	( )	( )
Втрати від участі в капіталі	2255	( )	( )
Інші витрати	2270	( )	( )
Прибуток (збиток) від впливу інфляції на монетарні статті	2275		
Фінансовий результат до оподаткування:			
прибуток	2290	226	826
збиток	2295	(0)	(0)
Витрати (дохід) з податку на прибуток	2300	41	149
Прибуток (збиток) від припиненої діяльності після оподаткування	2305		
Чистий фінансовий результат:			
прибуток	2350	185	677
збиток	2355	(0)	(0)

II. СУКУПНИЙ ДОХІД

Стаття	Код рядка	За звітний період	За аналогічний період попереднього року
1	2	3	4
Дооцінка (уцінка) необоротних активів	2400		
Дооцінка (уцінка) фінансових інструментів	2405		
Накопичені курсові різниці	2410		
Частка іншого сукупного доходу асоційованих та спільних підприємств	2415		

Інший сукупний дохід	2445		
Інший сукупний дохід до оподаткування	2450	0	0
Податок на прибуток, пов'язаний з іншим сукупним доходом	2455		

III. ЕЛЕМЕНТИ ОПЕРАЦІЙНИХ ВИТРАТ

Назва статті	Код рядка	За звітний період	За аналогічний період попереднього року
1	2	3	4
Матеріальні затрати	2500		
Витрати на оплату праці	2505		
Відрахування на соціальні заходи	2510		
Амортизація	2515		
Інші операційні витрати	2520	391	728
Разом	2550	391	728

IV. РОЗРАХУНОК ПОКАЗНИКІВ ПРИБУТКОВОСТІ АКЦІЙ

	Код рядка	За звітний період	За аналогічний період попереднього року
1	2	3	4
Середньорічна кількість простих акцій	2600		
Скоригована середньорічна кількість простих акцій	2605		
Чистий прибуток (збиток) на одну просту акцію	2610		
Скоригований чистий прибуток (збиток) на одну просту акцію	2615		
Дивіденди на одну просту акцію	2650		

Керівник   Онісів Л.І.

Головний бухгалтер   Муравська М.П.

Додаток Б

Додаток 1
до Національного положення (стандарту) бухгалтерського обліку 25
"Спрощена фінансова звітність"
(пункт 5 розділу 1)

ФІНАНСОВИЙ ЗВІТ суб'єкта малого підприємництва

Підприємство ПРАТ "ВЕСЕЛО-КУТСЬКИЙ КОМБІНАТ Х.ЛЮПРОДУКТІВ" Дата (рік, місяць, число) 31.12.2019
Територія НОВОБОРИСІВКА за СДРПОУ 00955294
Організаційно-правова форма за КОАТУУ 5121683001
Вид економічної діяльності Післяурожайна діяльність за КОПФГ 230
Середня кількість працівників 50 за КВЕД 01.63
Одиниця виміру: тис. грн з одним десятковим знаком
Адреса, телефон 67121, Одеська обл., Великомихайлівський р-н, с. Новоборисівка, вул. Леніна, 2, 67121 0485921055
1. Баланс Форма N 1-м Код за ДКУД 1801006
На 31 грудня 2019 року

КОДИ
31.12.2019
00955294
5121683001
230
01.63

Актив	Код	На початок звітного року	На кінець звітного періоду
1	2	3	4
I. Необоротні активи			
Нематеріальні активи	1000	-	-
первісна вартість	1001	-	-
накопичена амортизація	1002	(-)	(-)
Незавершені капітальні інвестиції	1005	1 355,6	1 355,7
Основні засоби:	1010	10 826,4	15 646,8
первісна вартість	1011	35 981,9	43 080,9
знос	1012	(25 155,5)	(27 434,1)
Довгострокові біологічні активи	1020	-	-
Довгострокові фінансові інвестиції	1030	-	-
Інші необоротні активи	1090	2,5	1,6
Усього за розділом I	1095	12 184,5	17 004,1
II. Оборотні активи			
Запаси	1100	3 001,8	2 888,6
у тому числі готова продукція	1103	-	-
Поточні біологічні активи	1110	-	-
Дебіторська заборгованість за товари, роботи, послуги	1125	13 477,9	5 468,1
Дебіторська заборгованість за розрахунками з бюджетом	1135	5 167,6	3 849,9
у тому числі з податку на прибуток	1136	-	-
Інша поточна дебіторська заборгованість	1155	1 448,7	128,8
Поточні фінансові інвестиції	1160	-	-
Гроші та їх еквіваленти	1165	2 879,6	1 995,1
Витрати майбутніх періодів	1170	-	-
Інші оборотні активи	1190	-	-
Усього за розділом II	1195	25 975,6	14 330,5
III. Необоротні активи, утримувані для продажу, та групи вибуття			
Баланс	1200	-	-
	1300	38 160,1	31 334,6
Пасив			
	Код	На початок	
	рядка	звітного року	
1	2	3	
I. Власний капітал			
Зареєстрований (пайовий) капітал	1400	3 609,0	6 999,9
Додатковий капітал	1410	4 262,0	4 262,0
Резервний капітал	1415	-	-
Перерозподілений прибуток (несокритий збиток)	1420	-6 588,7	-6 463,9
Неоплачений капітал	1425	(-)	(-)
Усього за розділом I	1495	1 282,3	4 798,0
II. Довгострокові зобов'язання, цільове фінансування та забезпечення			
	1595	2 946,9	
III. Поточні зобов'язання			
Короткострокові кредити банків	1600	3 945,2	3 629,6
Поточна кредиторська заборгованість за:			
довгостроковими зобов'язаннями	1610	-	-
товари, роботи, послуги	1615	28 736,9	10 090,9
розрахунками з бюджетом	1620	106,6	66,3
у тому числі з податку на прибуток	1621	-	-

розрахунками зі страхування	1625	110,7	64,6
розрахунками з оплати праці	1630	448,2	299,8
Доходи майбутніх періодів	1665	-	-
Інші поточні зобов'язання	1690	583,3	12 385,4
Усього за розділом III	1695	33 930,9	26 536,6
IV. Зобов'язання, пов'язані з необоротними активами,	1700	-	-
Баланс	1900	38 160,1	31 334,6

2. Звіт про фінансові результати
За 12 місяців 2019р.

Форма N 2-м
Код за ДКУД

1801007

Стаття	Код рядка	За звітний період	За аналогічний період
1	2	3	4
Чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт,	2000	34 001,7	55 872,9
Інші операційні доходи	2120	-	-
Інші доходи	2240	1 564,4	616,7
Разом доходи (2000+2120+2240)	2280	35 566,1	56 489,6
Собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг)	2050	(34 000,0)	(55 872,9)
Інші операційні витрати	2180	(-)	(-)
Інші витрати	2270	(1 413,9)	(391,0)
Разом витрати (2050+2180+2270)	2285	(35 413,9)	(56 263,9)
Фінансовий результат до оподаткування (2280 - 2285)	2290	152,2	225,7
Податок на прибуток	2300	(27,4)	(40,6)
Чистий прибуток (збиток) (2290 - 2300)	2350	124,8	185,1

Керівник

_____ (підпис)

Онісін Леонід Іванович

_____ (ініціали, прізвище)

Головний бухгалтер

_____ (підпис)

Муравська Маргарита Павлівна

_____ (ініціали, прізвище)

Додаток В

Таблиця 1. - Аналіз використання оборотних коштів ПРАТ
«ВЕСЕЛО-КУТСЬКИЙ КОМБІНАТ ХЛІБОПРОДУКТІВ»

Показники	Код рядка (алгоритм розрахунку)	Попер едній рік	Звітний рік	Відхилення	
				абс.	%
1. Чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг), тис. грн.	Ф № 2 р. 2000	55872, 9	34001,7	- 21871, 2	60,86
2. Середньорічні залишки оборотних коштів, * тис. грн., в т.ч.	Ф № 1 р. 1195	25975, 6	14330,5	- 11645, 1	55,17
2.1. Запаси*	Ф № 1 р.1100	3001,8	2888,6	-113,2	96,23
2.2. Кошти в розрахунках*	Ф № 1 р.1125÷1155	20094, 2	9446,8	- 10647, 4	47,01
2.3. Грошові кошти та поточні фінансові інвестиції*	Ф № 1 р.1160, 1165	2879,6	1995,1	-884,5	69,28
2.4. Інші оборотні активи*	Ф № 1 р.1170, 1190	-	-	-	-
3. Кількість днів в періоді	x	360	360	0	100
4. Одноденна виручка, тис. грн..	р. 1 : р. 3	155,20	94,45	-60,75	60,86
5. Потреба в оборотних коштів одного дня, тис. грн.	р. 2 : р. 3	72,15	39,81	-32,34	55,18
6. Кредиторська заборгованість, тис. грн.	Ф № 1 р.1615	28736, 9	10090,9	-18646	35,11
7. Коефіцієнт оборотності	р.1 : р.2	2,15	2,37	0,22	110,23
8. Коефіцієнт завантаженості	р.2 : р. 1	0,46	0,42	-0,04	91,30
9. Тривалість 1 обороту, днів, в т.ч.	р.3 : р.7 або р.2 : р.4	167,44	151,90	-15,54	90,72
9.1. В запасах	р.2.1 : р.4	19,34	30,58	11,24	158,12
9.2. В коштах в розрахунках	р.2.2 : р.4	129,47	100,02	-29,45	77,25
9.3. В грошових коштах	р.2.3 : р.4	18,55	21,12	2,57	113,85
9.4. В інших оборотних коштах	р.2.4 : р.4	-	-	-	-
10. Економія (надлишок) оборотних коштів, тис. грн.	абс. відхилення по р.9 · р.5 за звітний рік	x	502,56	x	x
11. Кредиторська заборгованість, враховуючи економію (надлишок) оборотних коштів при умові роботи заводу на рівні попереднього року, тис. грн.	р.10 ± р.6 за звітний рік	x		x	x

Додаток Д

Таблиця 2. - Аналіз складу, структури та динаміки дебіторської заборгованості
ПРАТ «ВЕСЕЛО-КУТСЬКИЙ КОМБІНАТ ХЛІБОПРОДУКТІВ»

Показники	Абсолютна величина		Питома вага, %		Відхилення			
	Попередній рік	Звітний рік	Попередній рік	Звітний рік	абсолютне	питома вага	в % до величини на початок зв. пер.	в % до величини зміни оборотних активів
Дебіторська заборгованість всього в тому числі:	23745	20094,2	100	100	-3650,8	X	-15,38	100
1.1 Дебіторська заборгованість за товари, роботи, послуги	16012	13477,9	67,43	67,07	-2534,1	-0,36	-15,83	69,41
1.2 Дебіторська заборгованість за розрахунками:	6365	5167,6	26,81	25,72	-1197,4	-1,09	-18,81	32,79
З бюджетом	6365	5167,6	26,81	25,72	-1197,4	-1,09	-18,81	32,79
За виданими авансами	-	-						
З нарахованих доходів	-	-						
Із внутрішніх розрахунків	-	-						
1.3 Інша поточна дебіторська заборгованість	1368	1448,7	5,76	7,21	80,7	1,45	5,90	2,21

Додаток Е

Таблиця 1. - Аналіз складу, структури та динаміки власного капіталу ПРАТ
«ВЕСЕЛО-КУТСЬКИЙ КОМБІНАТ ХЛІБОПРОДУКТІВ»

Показники	Код рядка	2018 рік	2019 рік	Відхилення	
				абс.	%
Власний капітал всього, тис. грн., в тому числі:	1495	1282,3	4798,0	3515,7	274,17
1.Зареєстрований (пайовий) капітал, тис. грн.	1400	3609,0	6999,9	3390,9	93,96
– в % до власного капіталу		281,45	145,89	-135,56	X
1. Капітал у дооцінках, тис. грн	1405	-	-	-	-
– в % до власного капіталу		-	-	-	X
2. Додатковий капітал, тис. грн.	1410	4262,0	4262,0	0	0
– в % до власного капіталу		332,45	88,83	-243,62	X
3. Резервний капітал, тис. грн.	1415	-	-	-	-
– в % до власного капіталу		-	-	-	X
5.Нерозподілений прибуток (непокритий збиток), тис. грн.	1420	-6588,7	-6463,9	124,8	-1,89
– в % до власного капіталу		-513,82	-134,72	379,1	X
6. Неоплачений капітал, тис. грн. – в % до власного капіталу	1425	-	-	-	-
		-	-	-	X
7. Вилучений капітал, тис. грн.	1430	-	-	-	-
– в % до власного капіталу		-	-	-	X
3.Необоротні активи утримувані для продажу, та групи вибуття, тис.грн.	1200	-	-	-	-
– в % до активів		-	-	-	X

Додаток Ж

Таблиця 1. - Аналіз рентабельності капіталу ПРАТ «ВЕСЕЛО-КУТСЬКИЙ КОМБІНАТ ХЛІБОПРОДУКТІВ»

Показники	Код рядка	2018 рік	2019 рік	Абсолютне відхилення
1. Чистий прибуток(збуток) підприємства, тис.грн	Ф № 2 р. 2350 (2355)	185,1	124,8	-60,3
2. Середня річна сума капіталу підприємства, тис.грн., в тому числі: - основного капіталу - оборотного капіталу	Ф № 1 р. 1300	38160,1	31334,6	-6825,5
	Ф № 1 р. 1095	12184,5	17004,1	4819,6
	Ф № 1 р. 1195	25975,6	14330,5	-11645,1
в тому числі - власного оборотного капіталу	Ф № 1 р. 1495 - р. 1095	-10902,2	-12206,1	-1303,9
3. Рентабельність капіталу, %	X	0,49	0,40	-0,09
4. Рентабельність основного капіталу, %	X	1,52	0,73	-0,79
5. Рентабельність оборотного капіталу, %	X	0,71	0,87	0,16
6. Рентабельність власного оборотного капіталу, %	X	-	-	-

Додаток И

Таблиця 1. - Аналіз складу, структури та динаміки кредиторської заборгованості ПРАТ «ВЕСЕЛО-КУТСЬКИЙ КОМБІНАТ ХЛІБОПРОДУКТІВ»

Показники	Код рядка	Абсолютна величина		Питома вага, %		Відхилення			
		на початок звітного року	на кінець звітного року	на початок звітного року	на кінець звітного року	абсолютне	питомої ваги	в % до величини на початок звітного року	в % до величини зміни кредиторської заборгованості
Кредиторська заборгованість всього, в тому числі:	1605÷1645,1690	29985,7	10821,4	100	100	-19164,3	х	-63,91	100
1.1. Кредиторська заборгованість за товари, роботи, послуги*	1605,1615	28736,9	10090,9	95,84	93,25	-18646	-2,59	-64,89	97,29
1.2. Кредиторська заборгованість за розрахунками**:	1610,1620÷1645	665,5	430,7	2,22	3,98	-234,8	1,76	-35,28	1,23
– за довгостроковими зобов'язаннями	1610	-	-	-	-	-	-	-	-
– з бюджетом,	1620	106,6	66,3	0,36	0,61	-40,3	0,25	-37,80	0,21
– у т.ч. з податку на прибуток	1621	-	-	-	-	-	-	-	-
– зі страхування	1625	110,7	64,6	0,37	0,60	-46,1	0,23	-41,64	0,24
– з оплати праці	1630	448,2	299,8	1,49	2,77	-148,4	1,28	-33,11	0,77
– за одержаними авансами	1635	-	-	-	-	-	-	-	-
– за розрахунками з учасниками	1640	-	-	-	-	-	-	-	-
– із внутрішніх розрахунків	1645	-	-	-	-	-	-	-	-
1.3. Інші поточні зобов'язання	1690	583,3	12385,4	1,95	114,45	11802,1	112,5		61,58

Додаток К

Таблиця 1. - Порівняльний аналіз дебіторської та кредиторської заборгованості
ПРАТ «ВЕСЕЛО-КУТСЬКИЙ КОМБІНАТ ХЛІБОПРОДУКТІВ»

Показники	Дебіторська заборгованість, тис. грн.	Кредиторська заборгованість, тис. грн.	Перевищення заборгованості	
			дебіторської	кредиторської
1. Заборгованість за товари, роботи, послуги, тис. грн.	5468,1	10090,9		4622,8
2. За розрахунками*:				
– з бюджетом,	3849,9	66,3	3783,6	
– у т.ч. з податку на прибуток	-			
– за виданими авансами				
– зі страхування		64,6		64,6
– з оплати праці		299,8		299,8
– за одержаними (отриманими) авансами				
– за розрахунками з учасниками				
– із внутрішніх розрахунків				
3. Інші види заборгованості	128,8		128,8	
Всього	9446,8	10521,6		1074,8

Додаток Л

Таблиця 1. - Аналіз фінансової стійкості підприємства заузгальнюючими показниками ПРАТ «ВЕСЕЛО-КУТСЬКИЙ КОМБІНАТ ХЛІБОПРОДУКТІВ»

Показники	Сума, тис.грн.		
	На початок 2018 року	На кінець 2018 року	На кінець 2019 року
1.Власний капітал (1495)	1057,0	1282,3	4798,0
2.Необоротні активи (1095)	13075,0	12184,5	17004,1
3.Наявність власних оборотних коштів (1495-1095)	-12018,0	-10902,2	-12206,1
4.Короткострокові кредити банків (1600)	0	3945,2	3629,6
5. Загальна величина джерел формування запасів (ряд. 3 + ряд. 4)	-12018,0	-6957,0	-8576,5
6. Запаси (1100)	4818,0	3001,8	2888,6
7. Надлишок (+) або нестача (-) власних оборотних коштів (ряд. 3 – ряд 6)	-7200,0	-7900,4	-9317,5
8. Надлишок (+) або нестача (-) загальної величини джерел формування запасів (ряд. 5 – ряд. 6)	-7200,0	-3955,2	-5687,9
9. Джерела, що послаблюють фінансову напругу (р. 1615)	31372,0	28736,9	10090,9
10.Тип фінансової ситуації на підприємстві	Кризова	Нестійка	Нестійка

Таблиця 2. - Аналіз фінансової стійкості ПРАТ «ВЕСЕЛО-КУТСЬКИЙ КОМБІНАТ ХЛІБОПРОДУКТІВ» за частковими показниками

Показники	Алгоритм розрахунку за кодом рядка	На початок 2018 року	На кінець 2018 року	На кінець 2019 року	Нормативне значення
1. Коефіцієнт автономії (Кавт)	1495	0,03	0,03	0,2	більше 0,5
	1900				
2. Коефіцієнт співвідношення залучених та власних коштів (Кф)	1595+1695 +1700	38,9	28,8	5,5	менше 1,0
	1495				
3. Наявність власних оборотних коштів (ОКвл)	1495 – 1095 або 1495 +1595 – 1095	-12018	-10902,2	-12206,1	збільшення
4. Коефіцієнт маневреності власного капіталу (Кман)	1495 – 1095	-11,4	-8,5	-2,5	0,4...0,6
	1495				
5. Коефіцієнт забезпеченості оборотних коштів власними оборотними коштами (Кз)	1495 – 1095	-0,4	-0,4	-0,9	0,1
	1195+1200				

Таблиця 3.- Розрахунок абсолютних показників для аналізу ліквідності балансу звітнього року ПРАТ «ВЕСЕЛО-КУТСЬКИЙ КОМБІНАТ ХЛІБОПРОДУКТІВ»

Показники активу балансу	Сума, тис.грн.		Показники пасиву балансу	Сума, тис.грн.		Платіжний результат, тис.грн	
	на початок 2019р	на кінець 2019р		на початок 2019р	на кінець 2019р	на початок 2019р	на кінець 2019р
A1 – Найбільш ліквідні активи (1160+1165)	2879,6	1995,1	П1 – Найбільш термінові зобов'язання (1605+1615÷1660+1690+1700)	49,27	0,81	2830,33	1994,29
A2 – Активи, які можна реалізувати швидко(1120÷1155+1190)	-	-	П2 – Короткострокові пасиви (1600+1610)	3945,2	3629,6	3945,2	3645,2
A3 – Активи, які можна реалізувати повільно (1100+1110+1170 + 1200)	3001,8	2888,6	Пз - Довгострокові пасиви (1500÷1520)	-	-	3001,8	2888,6
A4 – Активи, реалізація яких пов'язана з труднощами (1095)	12184,5	17004,1	П4 – Постійні пасиви (1495+1665+1525+1526)	1282,3	4798,0	-10902,2	-12206,1
Баланс			Баланс				

Таблиця 4. - Аналіз ліквідності ПРАТ «ВЕСЕЛО-КУТСЬКИЙ КОМБІНАТ ХЛІБОПРОДУКТІВ» за відносними показниками

Коефіцієнти ліквідності підприємства	Алгоритм розрахунку за кодом рядка	Норма	Розрахункові значення			Відхилення
			На початок 2018 року	На кінець 2018 року	На кінець 2019 року	
А	Б	в	1	2	3	3-2
1. Коефіцієнт поточної ліквідності (покриття)	1195+1200	=2,0	0,762	0,766	0,540	
	1695					
2. Коефіцієнт швидкої (критичної) ліквідності	1195+1200-1100-1110	1,0	0,636	0,677	0,43	-0,247
	1695					
3. Коефіцієнт абсолютної ліквідності	1160+1165	> 0,2 [0,25... 0,35]	0,013	0,085	0,075	-0,01
	1695					

Додаток М

Таблиця 1. - Аналіз формування чистого прибутку ПРАТ «ВЕСЕЛО-КУТСЬКИЙ КОМБІНАТ ХЛІБОПРОДУКТІВ»

Показники	Алгоритм розрахунку за кодом рядка	2018 рік	2019 рік	Відхилення	
				Абс.	%
1. Фінансовий результат до оподаткування, тис.грн	2290 (2295)	225,7	152,2	-73,5	-32,57
2. Витрати (дохід) з податку на прибуток, тис.грн.	2300	40,6	27,4	-13,2	-32,51
3. Чистий прибуток, тис.грн.	2290 (2295)± ±2300	185,1	124,8	-60,3	-32,58

Додаток Н

Таблиця 1. - Система показників для проведення якісного аналізу дебіторської заборгованості на ПРАТ «ВЕСЕЛО-КУТСЬКИЙ КОМБІНАТ ХЛІБОПРОДУКТІВ»

Показник	Одиниця виміру	Формула розрахунку	Умовні позначення	Економічний зміст
Коефіцієнт оборотності дебіторської заборгованості і (Кодз)	Кількість оборотів, швидкість обороту, (рази)	$\text{Кодз} = \frac{\text{ЧДр}}{\text{Дз}}$	ЧДр – чистий дохід від реалізації продукції; Дз – дебіторська заборгованість (середня за аналізований період)	Вказаний показник служить оцінці ефективності кредитного контролю та відображає, скільки разів протягом аналізованого періоду обсяги надходжень від реалізації можуть покрити середній залишок дебіторів. Цей показник вказує на розширення або зниження комерційного кредиту, який надає підприємство.
Тривалість періоду погашення дебіторської заборгованості і (Тпдз)	Кількість днів	$\text{Тпдз} = \frac{\text{Т}}{\text{Кодз}}$	Т – звітний період у днях (360,90,30); Кодз – коефіцієнт оборотності дебіторської заборгованості	Середній період оплати розраховується як середня кількість днів, необхідних компанії для отримання оплати за свої роботи чи послуги. Збільшення тривалості цього терміну погашення підвищує ризик неповернення боргу
Питома вага дебіторської заборгованості і в загальному обсязі оборотних активів (ПВдз)	%	$\text{ПВдз} = \frac{\text{Дз}}{\text{ОА}} * 100\%$	Дз – дебіторська заборгованість (середня за аналізований період); ОА – оборотні активи (середні за аналізований період)	Даний показник вказує на питому вагу діяльності дебіторської заборгованості у загальному обсязі оборотних активів. Зі зростанням цього показника мобільність структури майна підприємства зменшується. Іншими словами, чим вищий цей показник, тим менш ліквідні активи становлять частину заборгованості підприємства.

Додаток II

Таблиця 1. - Якісний аналіз дебіторської заборгованості на ПРАТ «ВЕСЕЛО-КУТСЬКИЙ КОМБІНАТ ХЛІБОПРОДУКТІВ»

Показник	Роки			Абсолютне відхилення, тис. грн	Відносне відхилення, %
	2017	2018	2019		
Чистий дохід від реалізації продукції, тис. грн	65859	55873	34002	-31857	51,63
Дебіторська заборгованість, тис. грн	22377	20094	9447	-12930	42,21
Оборотні активи, тис. грн	29063	25976	14331	-14732	49,31
Коефіцієнт оборотності дебіторської заборгованості	2,94	2,78	3,60	0,66	22,45
Тривалість періоду погашення, дні	122	129,5	100	-22	81,97
Питома вага в загальному обсязі оборотних активів	76,99	77,36	65,92	-11,07	85,62

Додаток Р

Таблиця 1. - Додатковий розділ до типової форми № М-20 «Умови визнання доходу від реалізації готової продукції»

Пов'язані з правом власності на готову продукцію		Пов'язані з управлінням, контролем над готовою	
Ризик	Вигоди	Управління	Контроль
Залишається за		Залишається за	
підприємством	підприємством	підприємством	підприємством
Покупцем	покупцем	покупцем	покупцем

Додаток С

Таблиця 1. - Тест аудитора для перевірки стану внутрішнього контролю дебіторської заборгованості

№	Зміст питання	Варіанти відповіді			Примітки
		Так	Ні	Інформація відсутня	
<i>1. Контроль роботи з укладання договорів</i>					
1 .1	1. Чи існує документована політика управління дебіторською заборгованістю?				
1 .2	2. Чи визначені процедури визнання та класифікації дебіторської заборгованості?				
1 .3	3. Чи проводяться періодичні незалежні оцінки дебіторської заборгованості?				
1 .4	4. Чи існують внутрішні контролю для визначення реальності та об'єму дебіторської заборгованості?				
1 .5	5. Як часто здійснюється залік та списання простроченої заборгованості?				
	6. Чи здійснюються регулярні перевірки дебіторської заборгованості для виявлення можливих ризиків та невідповідностей?				
	7. Чи існують процедури для визначення ризиків та формування резервів сумнівної дебіторської заборгованості?				
	8. Чи існують контролю щодо взаємодії з клієнтами та вирішення спірних ситуацій?				
	9. Як часто проводяться навчання для персоналу, відповідального за облік дебіторської заборгованості?				

Таблиця 2. - Загальний план для проведення аудиту дебіторської заборгованості

№	Етапи	Аудиторські процедури	Термін аудиту	ПІБ
1	Підготовчий	Знайомство з підприємством клієнта, оцінка системи внутрішнього контролю та бухгалтерського обліку, визначення аудиторського ризику, суттєвості, планування аудиту дебіторської заборгованості		
2	Основний	Звірка залишку заборгованості за даними Головної книги з залишками в облікових регістрах		
		Перевірка наявності актів звірки і їх відповідності даним аналітичного і синтетичного обліку		
		Перевірка результатів проведення інвентаризації дебіторської заборгованості		
		Перевірка правильності нарахування резервів сумнівних боргів		
		Перевірка кореспонденції рахунків по створенню резерву та списанню сумнівної заборгованості		
		Перевірка відповідності залишку по рахунку 38 «Резерв сумнівних боргів» даним Балансу		
		Перевірка джерела списання безнадійної заборгованості		
		Звірка списання безнадійної заборгованості з обліком на за балансовому рахунку		
		Аудиторська правильність операцій у фінансовій звітності		
3	Заключний	Підготовка аудиторського висновку та складання аудиторського звіту		

Таблиця 3. - Робочий документ аудитора ДЗ-1 «Перевірка залишків дебіторської заборгованості»

Рахунок у Головній книзі	За даними підприємства				За даними аудиту				Відхилення підприємства	Примітки
	Дата	Залишок в книзі	Залишок в ордеру	Сума від	Дата	Залишок в Головній	Залишок в ордеру	Сума від		
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
Разом:										

Таблиця 4. - Робочий документ аудитора ДЗ-2 «Перевірка наявності актів звірки на підтвердження дебіторської заборгованості»

Дебітор (повна назва підприємства, без скорочення)	Код рядка у ж/о	Сума дебіторської заборгованості	Дата виникнення заборгованості	Підстава виникнення заборгованості	Згідно акта звірки від дебітора		Примітка (розбіжність, причини)
					сума	дата	
1	2	3	4	5	6	7	8
Разом:							

Таблиця 5. - Робочий документ аудитора ДЗ-8 – «Перевірка списання безнадійної заборгованості з обліком на за балансовому рахунку»

Дебітор	Дата боргу дійним	Сума, що відображена на за балансовому рахунку	Погашення боргу		Кореспонденція рахунків		Примітки
			Дата списання банку	Сума	Дебет	Кредит	
1	2	3	4	5	6	7	8